

USTAWY

BURSY KRAKOWSKIEJ „JERUZALEM“

(1453—1841).

Zebrał i wydał

Dr. A. Karłowiak.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI „CZASU“ FR. KLUCZYCKIEGO I SPÓŁKI
pod zarządem Józefa Łakocińskiego.
1888.

USTAWY BURSY KRAKOWSKIEJ „JERUZALEM“ (1453—1841).

Zebrał i wydał

Dr A. KARBOWIAK.

WSTĘP.

zczęśliwym przypadkiem odkrył prof. dr. K. Morawski przed kilku laty w bibliotece Krasińskich w Warszawie rękopis obejmujący ustawy bursy »Jeruzalem«, istniejącej niegdyś przy naszym uniwersytecie, przywiózł go do Krakowa i udzielił mi go łaskawie do użytku.

Jestto kodeks papierowy *in quarto*, dosyć gruby, dobrze zachowany, w oprawie tekturowej, powleczonej pergaminem. Na wierzchniej okładce wyciśnięta jest w złocie siedząca wśród kwiatów postać Matki Boskiej z dzieciątkiem Jezus na lewej ręce — odcisk spotykany często na okładkach ksiąg z XVI wieku, znajdujących się w archiwach krakowskich. Nad wyciskiem naszego kodeksu czytamy drukowany napis: »STATUTA«. Papier rękopisu, o ile ze znaków wodnych wnosić można, pochodzi z XVI wieku. Liczy zaś kodeks nasz stron 132, między którymi niezapisanych jest dwadzieścia i kilka. Na 1 i 2 stronnicy znajdujemy współczesną notatkę prowizora bursy »Jeruzalem« Sebastjana z Kleparza z r. 1566, odnoszącą się do sporu wynikłego pomiędzy uniwersytetem a biskupem krakowskim Filipem Padniewskim z powodu ubiorów scholarskich. Pomieszczamy ów dokument pod numerem XVI. Na stronie 4, zatytułowanej »Salaria familiae«, zapisana jest wiadomość o płacy pobieranej przez służbę bursalną, zaś na str. 5—9 podany jest

rejestr nagłówków tych ustaw, które spisane są na str. 13—75. Stronę 13—48 zajęły ustawy, które wydano w r. 1456 (I), na str. 49 i 50 znajduje się ustawa ogłoszona za prowizorstwa Jana z Latoszyna około r. 1494 (III), zaś na str. 50—56 ustawy wydane za rektorstwa Jana z Wysoki w r. 1498 (VI), na str. 57—60 czytamy ustawę o prepozyturze magistrów, bakałarzy i scholarzów oraz o lokacyi przy stole, wydaną w r. 1509 (VII). Strona 61 i 62 obejmuje »Statutum de compe-scendis insolentibus et divagationibus suppositorum universitatis« z r. 1492 (III), zaś str. 63—65 akt umowy z r. 1510, zawartej pomiędzy uniwersytetem a rajcami miasta Krakowa. Na str. 66—73 pomieszczono trzy ustawy z r. 1533, zatytułowane »Statutum de intitulatione apud rectorem«, »Statutum de habitu et vestitu« i »Statutum de sermone latino« (VIII). Następują po nich dwie ustawy dotyczące alumnów cysterskich, w bursie »Jeruzalem« zamieszkałych; pierwsza z datą 1488 na stronie 73—75, druga z r. 1537 na str. 76—78¹⁾. Strony 79—86 zapisane są dwoma ustawami, wyjaśniającemi dawny statut o lokacyi przy stole. Obie datują z r. 1539 (IX i X). Na str. 87—94 znajduje się kopia aktu wystawionego przez króla Kazimierza Jagiellończyka, którym zabezpiecza bursie »Jeruzalem« czynsze przypadające jej z kopalń królewskich w Bochni²⁾. Przepisujący dał temu aktowi dziwny nagłówek »Erectionis originale (!) bursae Jeruzalem«. Na str. 95 mamy współczesną notatkę prowizora naszej bursy z r. 1565, na str. 97—100 deklaracją ustawy o porcyi seniora, wydaną w r. 1552 (XI), na str. 101—104 ustawę »Contra rebelles studiosos« tej samej daty (XII). Str. 105—111 obejmuje nader ciekawy protokół procesu wytoczonego przez scholarzów seniorowi bursy »Jeruzalem« w r. 1619 o rozmaite przez niego popełnione nadużycia (XVIII). Na str. 126 streszczony jest akt fundacyi Tomasza, proboszcza w Miechowie, z r. 1533, zaś na str. 127 podana jest treść aktu fundacyi Gregorza z Szamotuł i wreszcie na str. 128 kopia aktu fundacyjnego Jerzego Myszkowskiego. Oba z datą 1534 r. Wszystkie trzy fundacye uczynione są na rzecz bursy »Jeruzalem«.

Treść naszego rękopisu jest o tyle jednostajna, że dotyczy w całości bursy »Jeruzalem«; zaś o tyle różnorodna, że z rozmaitych datuje czasów. Jednostajność treści nasuwa myśl, że kodeks nasz sporządzony był dla użytku bursy »Jeruzalem«, a możemy na podstawie rozmaitych zawartych w nim danych a przede wszystkim zaś na mocy protokołu z r. 1619 z wszelką stanowczością stwierdzić, że mamy przed sobą oryginalną księgę ustaw bursy »Jeruzalem«, którą każdorazowy senior bursy przy obejmowaniu seniorstwa od swego poprzednika odbierał i do któ-

¹⁾ Obie wydrukowane w »Zbiorze dypl. klasztoru mogil.« i z tego powodu w niniejszej edycji pominięte.

²⁾ Dokument z r. 1456, drukowany w »Cod. dipl. univ. stud. gen. Cracov.«, II, ner CLXXIX. Z tą samą sprawą wiążą się dwa następne dokumenty tegoż »Cod. dipl.«.

rej zobowiązany był wciągać ustawy w czasie swego urzędowania ogłoszone. I tak w powołanym protokóle, którego autentyczność stwierdza położona pod nim dotychczas dobrze zachowana mniejsza pieczęć rektorska, odwołuje się komisya sędziów w kilku miejscach do ustaw bursy »Jeruzalem« z lat dawniejszych, które cytuje według stronnice naszego rękopisu.

Zachodzi pytanie, do którego czasu odnieść początek naszego rękopisu. Oprawa, papier i pismo kilkudziesięciu pierwszych stronnice kodeksu wskazują pierwszą połowę XVI wieku. Nie mamy więc przed sobą pierwotnej księgi ustaw, powstałej jednocześnie z ogłoszeniem statutów z r. 1456, ale posiadamy prawdopodobnie pierwszy jej odpis, sporządzony w XVI wieku. Nie da się oznaczyć roku powstania naszego kodeksu, można jednak stwierdzić, że sprawienie naszej księgi i przepisanie ustaw z dawniejszego kodeksu nastąpiło pomiędzy r. 1533 a 1537. Daty te, przybliżone, są rezultatem zestawienia dwóch danych. Na str. 126 rękopisu mamy współczesną notatkę z r. 1533, w tym więc roku musiała już istnieć nasza księga. To jedna dana. A powtórne ustawy pomieszczone na str. 5—78, a sięgające do r. 1537 włącznie, pisane są jedną i tą samą ręką na kartach przez odpisywacza¹⁾ jednakowo znaczonych i następują po sobie bez zostawienia miejsc niezapisanych z pominięciem porządku chronologicznego. Ustawy po r. 1537 wraz z innymi zapiskami, sięgającymi do r. 1619, pisane są prawie każda inną ręką i innym z biegiem czasu zmieniającym się stylem pisma.

Gdyby seniorowie bursy byli sumiennie spełniali włożony na nich obowiązek wciągania do księgi ustaw wszystkich ogłoszonych statutów, kodeks nasz byłby kompletnym zbiorem ustaw bursy »Jeruzalem«, wydanych do r. 1619. Tymczasem znalazły się w księdze dawnych ustaw uniwersytetu Jagiellońskiego²⁾ rozporządzenia odnoszące się do naszej bursy a w kodeksie Krasińskich całkiem pominięte, i to ustawy nie pozabawione większego znaczenia. Wypadło więc i te statuty wcielić do naszej edycji. W ten sposób przybyły do niej numera: II, V, XIV, XV i XVII³⁾.

Gdy kodeks Krasińskich obejmuje tylko ustawy wydane do r. 1619 a bursa »Jeruzalem« istniała aż do r. 1841, mimowoli nasunęła się myśl do dalszego poszukiwania za ustawami wydanymi dla naszej bursy po r. 1619. I udało nam się odszukać ordynacją biskupa Zadzika z r. 1640, oraz ustawy wydane w r. 1821 dla zjednoczonych burs »Jeruzalem« i fi-

¹⁾ Odpisywaczem owym był prawdopodobnie bursarz nieumiejący jeszcze dobrze po łacinie. Każą nam się tego domyślać liczne błędy tej właśnie części rękopisu. Błędy usunięto, pisownią zaś sprowadzano do jednego mianownika.

²⁾ »Conclusiones Universitatis«.

³⁾ »Concl. Univ.« pag. 22 (II), pag. 57 sqq. (V), pag. 221 (XIV), pag. 229 (XV), pag. 253 (XVII).

lozofów; pierwsza znalazła się w kopii w archiwum konsystorskim krakowskim »Acta episcopalia« vol. 50, fol. 506—514 p. t. »Auctio foundationis bursae Hierusalem«, drugie również w kopii są przechowane w archiwum Senatu Akademickiego w tece wraz z innymi dokumentami odnoszącymi się do bursy »Jeruzalem«; tamta pomieszczona jest w naszym zbiorze pod liczbą XIX, te pod numerem XX. Oryginałów mimo usiłowań nie zdołaliśmy odszukać. Kopie, według których edycyi dokonano, są urzędownie sprawdzone i potwierdzone¹⁾. Pod ustawami z r. 1821 położona jest wielka pieczęć biskupa Woronicza.

Nie próżna chęć zaokrąglenia całości była pobudką wcielenia tych dwóch ostatnich dokumentów do niniejszej edycyi, owszem wymagała tego rzecz sama. Najprzód zestawienie ustaw jednej i tej samej instytucyi z rozmaitych wieków i porównanie ich ze sobą budzi pewien interes ze stanowiska historycznego, który to interes tem większy być musi, gdy się ma do czynienia z instytucją tak poważną, jaką jest każdy wielki zakład wychowujący młodzież przez kilka wieków.

Nie zapuszczając się w dalszy rozbiór naszych ustaw²⁾, nie możemy nie zaznaczyć jednej charakterystycznej ich cechy, a mianowicie owego konserwatyizmu, który je przez całe cztery wieki w nieziennej prawie przechował postaci. Biskup Zadzik wyraźnie zaznacza w swej ordynacyi, że pierwotnych ustaw bursy w niczem nie narusza, owszem pragnie, aby się do nich jak najsumienniejsz stosowano. W ustawach z r. 1821 dadzą się chyba tylko mało znaczące różnice skonstatować pomiędzy nowymi a dawnymi czasami.

Prócz tych względów ogólnej natury samo znaczenie bursy »Jeruzalem« w dziejach edukacyi publicznej w Polsce wymagało uwzględnienia ustaw całego czasu jej istnienia. Jej samej pomiędzy wszystkimi innymi krakowskimi bursami przyznawali współcześni miano »inter ceteras insignis«, ona jedna z wszystkich swych rówieśniczek nie upadła pod ciosami, jakie spadły na uniwersytet krakowski wskutek podziałów Polski, i ocalała aż do r. 1841; w niej wychowywali się ludzie zasłużeńi około literatury naszej i społeczeństwa, jak n. p. Mikołaj Rej z Nagłowic i biskup Zadzik. Ten ostatni poświęca jej w swej ordynacyi gorące słowa wdzięczności i pochwały.

Bursa ta, która najdłużej ze wszystkich była błogosławieństwem dla uczącej się ubogiej młodzieży a potężną podporą uniwersytetu, zawdzięcza swe powstanie Zbigniewowi Oleśnickiemu, biskupowi krakow-

¹⁾ Na ordynacyą Zadzika zwrócił pierwszy moją uwagę Pan Wilhelm Gąsiorowski. Kopia ordynacyi, będąca w jego posiadaniu, a która następnie przeszła na własność archiwum uniw. Jagiel., wskazała mi »Acta episc.«, według których edycyi ordynacyi dokonano.

²⁾ O sposobie redagowania ustaw bursalnych oraz o stosunku niniejszych ustaw do statutów późniejszych burs, zob. Karbowiak: »Mieszkania żaków«, str. 28 i 29.

skiemu i kardynałowi. Z jego to polecenia zakupiono plac i dom przy ulicy Garncarskiej (dziś Gołębiej), plac zajęty dziś pod narożnikową część Collegium novum od strony ulic Gołębiej i Jagiellońskiej. Magistrat zredukował podatki dla powstającej instytucji na $1\frac{1}{2}$ grzywny rocznie¹⁾. Budowa rozpoczęła się w r. 1453. Oleśnicki, pisząc w r. 1454 dnia 15 maja testament²⁾, wydał był na nią już 1000 grzywien; na dalszą fabrykę legował drugi tysiąc.

Bursę otwarto w r. 1456, w rok po śmierci fundatora; niestety zniszczył ją niebawem pożar przypuszczalnie w r. 1462³⁾.

Gmach wzniesiony przez Oleśnickiego miał być wspinały, murywany z cegły palonej («a fundamentis magnificum cocto latere magno sumptu construxit collegium»).

Wizerunek bursy widocznie w ogólnych tylko zarysach mamy na tablicy erekcyjnej, zdobiącej niegdyś fronton bursy a dziś umieszczonej nad drzwiami prowadzącymi do biblioteki Jagiellońskiej od strony dziedzińca na piętrze⁴⁾. Napis biegnący naokoło wpółwypukłej rzeźby objaśnia, że bursę wybudował Oleśnicki w r. 1453⁵⁾. Rzeźba niewątpliwie pochodzi z pierwotnego budynku; wszystko za tem przemawia a przede wszystkim jej treść i styl.

Według tego wizerunku bursa nasza miałaby kształt jednopiętrowej kamienicy z podwójnym dachem, co robi wrażenie, jakoby dwa domy w jeden połączone były. Do bursy prowadzą dwie bramy: od ulicy Jagiellońskiej jedna, druga od strony Garncarskiej (dziś Gołębiej). Szczegóły w tablicy erekcyjnej uwydatnione, zdają się być prawdziwymi. Piętrowego domu każe nam się bowiem domyślać wielka ilość ubikacji, mieszczących się w bursie. Ślady dwoistego dachu znajdujemy w ustawie z r. 1456. Nakazano tam zrzucić śnieg, gromadzący się między dachami. Dlaczego zaś bursa taki dach miała, łatwo wytłómaczyć. Oleśnicki kupił razem z placem gotowy już dom na nim stojący. Zdaje się, że domu tego nie burzył, przekształciwszy go tylko wewnątrz do

1) Zob. «Kod. dypl. m. Krakowa», str. 590 i «Cod. dipl. univ. stud. gen. crac.», II, str. 197.

2) Drukowany w «Cod. dipl. univ. stud. gen. crac.», II, str. 156 i w Dzie duszyckiego dziele »Zbigniew Oleśnicki« tom II, str. XCIV.

3) O spaleniu się bursy wspomina bezimienny autor w »Życiu Długosza; do skonstatowania daty znajdujemy dane w historii Długosza pod r. 1462 i w rękopisie archiwum uniw. Jag. p. t.: »Regestrum Communitatis Collegii Artistarum« pag. 7. Oba źródła mówią o pożarze w r. 1462, który zniszczył dzielnicę miasta położoną pomiędzy Dominikanami a Coll. Artistarum. W tej dzielnicy leżała bursa »Jeruzalem«.

4) Publikowana w lesznieńskim »Przyjacielu ludu« r. 1843, ner 45 i we »Wzorach sztuki średniowiecznej, ser. I, zes. VI.

5) Drukowany kilkakrotnie, błędnie: w »Przyjacielu ludu«, w Sobieszczańskiego »Wiadomościach hist. o szt. w Polsce« (I, 223) i we »Wzorach sztuki średn.«; wiersze w Dzie duszyckiego »Zbign. Oleśnickim«.

potrzeb bursy; drugi zaś dom, przybudowany do pierwszego, pokrył osobnym dachem.

Bursa cała obejmowała 50 izb mieszkalnych, nadto jedną wielką izbę dla seniora, salę biblioteczną¹⁾ i kuchnię. O rozkładzie tych ubikacji nie mamy pojęcia. Plany fundamentów byłej bursy »Jeruzalem« zdjęte przy zakładaniu fundamentów pod Collegium novum przez architekta Łuszczkiewicza, nie wyjaśniają rzeczy; zobaczymy bowiem, że bursa uległa z biegiem czasu kilkakrotnie gruntownym zmianom własnie co do rozkładu izb.

Oleśnicki wylicza w testamencie swoim wszystkie ubikacje po imieniu; nie wspomina jednak o kaplicy, o której jest wyraźna wzmianka w ustawie z r. 1488. Znajdowała się ona w prawym skrzydle bursy od strony bursy filozofów. Musiała więc ta kaplica powstać albo przy restauracji bursy po pożarze w r. 1462 lub po wprowadzeniu się do niej alumnów cysterskich w czasie, którego oznaczyć nie umiemy.

W początkach XVII wieku uległ gmach nowemu zniszczeniu. Tym razem zniszczył go żąb czasu, nie było bowiem funduszy na restaurację²⁾. Sebastyan Petrycy pisze w przekładzie swoim Etyki Arystotelesowej w r. 1618: »Zbigniew Oleśnicki zbudował kamienicę, gdzieby studenci mieszkali; bursę Jeruzalem zowią; teraz obleciała, niemasz, ktoby poprawił«. Tymczasem jednak wychowała sobie bursa dobrodzieja w osobie późniejszego biskupa Zadzika. On to podupadłą bursę nietylko wyposażył w nowe znaczne fundusze, ale dźwignął zarazem gmach zagrożony ruiną z upadku kosztem 3000 złp. ówczesnych³⁾.

Z pięćdziesięciu dawnych, ciasnych, niezdrowych izb kazał zrobić tylko 30, wygodniejszych, zdrowszych⁴⁾. Wystawił przytem nową kaplicę, w której, według Pruszcza, studenci odprawiali codziennie litanią do Panny Najświętszej. Nasz poczciwy Pruszcza dodaje, że w kaplicy był obraz Matki Boskiej »malowany, o którym ta pewna wiadomość, że do studenta niektórego nabożnego mawiał, o czym świadectwo zawieszzone tamże jest na ścianie w temże oratoryum«⁵⁾.

Trzeci upadek bursy przypada na koniec XVIII wieku. Klęski kraju dotknęły i ten zakład. Fundusze zmarniały, nie było za co restaurować. Dopiero w r. 1821, dzięki staraniom ówczesnych władz miasta Krakowa, dźwignięto bursę z upadku i połączono ją z sąsiednią bursą

¹⁾ Bibliotekę posiadała bursa od samego początku swego istnienia, powstała ze wspaniałego daru fundatora. O tej bibliotece wspominają niejednokrotnie wydane przez nas ustawy. Zob. »Test. Oleśnickiego«.

²⁾ Zob. »Ordynacją Zadzika«, XIX.

³⁾ Tamże. Zob. też Starowolski, »Laud.« 9.

⁴⁾ W gab. arch. uniw. Jag. są dwie marmurowe tablice z napisami, które niegdyś były umieszczone w murze nad drzwiami w bursie.

⁵⁾ Pruszcza, »Klejnoty«, r. 1745.

filozofów. Dokładny i nader zajmujący opis obu połączonych burs przechował się w rękopisie ¹⁾ w archiwum Senatu Akademickiego z r. 1838.

Ale już w trzy lata później, w r. 1841, dnia 25 czerwca o godzinie 11 w nocy zburzył ogień prawie do szczytu obie bursy. Odbudowane wkrótce potem w fundamentach i parterze, miały być obrócone dziwnym zbiegiem losów na ujeżdżalnię, co jednak nie przyszło do skutku. Około r. 1864 zamierzono użyć murów na pomocnicze zakłady naukowe, a mianowicie na pracownię chemiczną i fizyologiczną ²⁾. Dziś oba place zajęte są pod Collegium novum ³⁾. — Ruchomości wyratowane w czasie pożaru w r. 1841 spieniężono za 566 złp. i 6 gr. ⁴⁾

Gmach, którego losy poznaliśmy, nosił od początku aż do końca swego istnienia nazwę bursy »Jeruzalem«, nadaną mu przez Zbigniewa Oleśnickiego. Jest utarte mniemanie, jakoby nazwa ta miała styczność z projektowaną przez fundatora a zaniechaną podróżą do Jerozolimy. Wedle tradycji bowiem Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski, ślubiwał być odbyć pielgrzymkę do Ziemi świętej, ale musiał jej dla rozmaitych względów zaniechać. Papież Mikołaj V. zwolnił wiekowego i ociężałego kardynała od ślubu, ale polecił mu zastąpić tenże jakim dobrym uczynkiem. Tradycja niesie, że historyk Długosz nasunął mu myśl założenia bursy w Krakowie dla ubogiej uczącej się młodzieży ⁴⁾.

Nie wiedzieć, ile w tem podaniu jest prawdy historycznej, bo niema na jego poparcie żadnych dowodów. Jednak jak w każdej tradycji tak i w tej jest z pewnością coś prawdy.

Miejsce i dom zakupione przez Oleśnickiego pod bursę, zwało się od dawien dawna »Jeruzalem«. Są o tem niezbite ślady w aktach miasta Krakowa z r. 1406 i 1436 ⁵⁾. A wreszcie w samym testamencie Oleśnickiego czytamy: »volumus, ut in civitate Cracoviensi in loco et domo Jeruzalem per nos iam empto et liberato de coctis lateribus erigatur Collegium seu Bursa« ⁶⁾. Konkludujemy więc, że bursa wzięła nazwę od miejsca, na którym stanęła; zaś na wybór tego a nie innego miejsca wpłynęła niedoszła podróż do Jerozolimy. Zresztą miejsce samo nadawało się dobrze pod bursę, bo było blisko uniwersytetu.

¹⁾ W tece między innymi dokumentami odnoszącymi się do bursy »Jeruzalem«.

²⁾ Według ustnej tradycji.

³⁾ Przy kopaniu fundamentów znaleziono w gruncie pod bursą »Jeruzalem« mnóstwo garnuszków, z których okazy posiada gabinet archeologiczny. Czy one należały ongi do kuchni bursy »Jeruzalem«?

⁴⁾ Por. Dzieduszycki: »Zbigniew Oleśnicki i jego wiek«. Kraków 1854, tom II, str. 438.

⁵⁾ Zob. Grabowski, »Skarbniczka« str. 6 i »Starożytnicze wiadomości«, str. 293.

⁶⁾ Collegium królowej polskiej Jadwigi, założone w Pradze w r. 1397 dla Litwinów, uczących się teologii w tamtejszym uniwersytecie, nosiło między innymi nazwę »Jeruzalem« dlatego, że mieściło się w domu noszącym tę nazwę. Zob. Tomek, »Gesch. der Univ. Prag«, str. 59, 139, 290.

Bursa »Jeruzalem« była jedną z najlepiej uposażonych. W latach od 1456—1786 można wykazać przeszło dwadzieścia rozmaitych zapisów, uczynionych w większej połowie wyłącznie na rzecz samej bursy, w mniejszej z przypuszczeniem jej do wspólnictwa z innymi instytucjami. Podajemy nazwiska dobrodziejów wraz z liczbą i datą fundacyi: Zbigniew Oleśnicki 1454; Tomasz, proboszcz w Miechowie, 1533, trzy fundacje; Grzegorz z Szamotuł, doktor filozofii i prawa, penit. kat. krak., 1534, dwie fundacje; Jerzy Myszkowski, archidyakon krak., 1544; Stanisław Krasieński, archidyakon krakowski, 1599; Jan Zemełka, doktor fil. i med., 1608; Jan Zamoyski, arcybiskup lwowski, 1617; Krzysztof Nosarzewski, kan. krak., 1631; Stanisław Przedziecki, 1632; z r. 1636 dwie niewiadomego pochodzenia; Jakub Zadzik 1640 dwie fundacje i jedna 1642; Mikołaj Łącki, doktor praw i proboszcz robczycki, 1683; Stefan Dębiński, kan. kat. krak., 1733; Marcin Ośliński, doktor i prof. św. teol., 1735; Marcin Waleszyński, doktor i prof. św. teologii, 1737; i wreszcie dwie fundacje z r. 1786 niewiadomych dobrodziejów.

Fundacje owe przedstawiały fundusz, który mógł bursę utrzymać na świetnym stopniu rozwoju. Niestety przechodził on najopłakańsze koleje. Wskutek ciągłej redukcji monety malały kapitały, ich zaś odsetki nie zawsze i nie od wszystkich regularnie wpływały; wielu zatrzymywało je pod najrozmaitszymi pozorami. Uniwersytet musiał się procesować, co jednak nie zawsze odnosiło pożądany skutek.

Pod koniec XVIII wieku, wskutek podziału Polski, przepadła większa część kapitałów raz na zawsze tak, że dochody połączonych w r. 1821 burs »Jeruzalem« i filozofów wynosiły mało co więcej jak tysiąc dzisiejszych guldenów w. a.

Odsetki owych kapitałów w miarę ich wpływania obracano w części na utrzymanie w dobrym stanie gmachu bursy i opłacenie służby, w części na zakupienie drzewa, pewnych wiktuałów i t. d., w części na stypendya dla mieszkających w bursie scholarzów¹⁾.

Bursa »Jeruzalem«, będąc jedną z największych i najbogatszych, pomieszczała też w sobie największą ilość scholarzów; przewyższała ją w tym względzie jedna tylko Bursa ubogich²⁾. Oleśnicki pragnął, aby w bursie »Jeruzalem« mieszkało co najmniej stu scholarzów. Prawo wstępu miało przysługiwać wszystkim bez względu na pochodzenie, stan i narodowość. Stało się tedy, że w bursie »Jeruzalem« mieszkali obok scholarzów niegraduowanych bakałarze i magistrzy, obok księży świeckich alumni rozmaitych zakonów, obok Polaków scholarzy z Nie-

¹⁾ Wiadomości o funduszach naszej bursy czerpiemy 1) z dzieła wydanego w r. 1864 p. t. »Szczegółowe wykazy majątku c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie«; 2) z »Katalogu dokumentów dotyczących bursy »Jeruzalem«, przechowanego w tecz w Archiwum Sen Akad.

²⁾ Zob. Karbowiak, »Mieszkania żaków krakowskich w XIV—XVI wieku«, str. 196.

miec, Węgier i innych krajów. Była to, rzecz można, bursa międzynarodowa, jedyna w swym rodzaju z wszystkich naszych burs.

Z zakonników mieszkających w bursie wspomnieć przedewszystkiem wypada o Cystersach. Mieszkali oni przedtem w plebanii kościoła św. Anny, która była ich własnością¹⁾. Data wprowadzenia ich do bursy nie dała się wyszukać; spotykamy ich w bursie już przed r. 1488; ustawa bowiem z tego roku²⁾ wspomina, że uniwersytet przyznał im prawo mieszkania w bursie dawno przedtem, które to prawo teraz utwierdza i objaśnia. Oddano im do użytku kaplicę bursalną, a na mieszkanie jedną izbę, obiecując drugą w razie potrzeby.

Obok Cystersów znajdowali się w bursie Kanonicy regularni z Miechowa i alumni Benedyktynów tyńskich. Bliższych wiadomości o nich nie mamy³⁾.

O stanie liczebnym w poszczególnych latach chyba słabe domysły robić można; widocznie był on tem większy, im wyższą była liczba uczniów uniwersytetu.

Prócz seniora i scholarzy mieszkała w bursie pewna liczba służby bursalnej.

Zadzik zmniejszywszy ilość izb w bursie, ograniczył też liczbę miejsc z 100 na 50⁴⁾.

W połączonych bursach »Jeruzalem« i filozofów było miejsc dla 132 uczniów⁵⁾.

Seniorowie burs zobowiązani byli po wszystkie czasy prowadzić wykazy zamieszkałych w bursie; księgi te jednak zaginęły, z wyjątkiem wykazów z ostatnich czasów. Z dawnych wieków ledwie po kilka nazw z poszczególnych lat zebrać można z aktów rektorskich.

W skład zarządu bursy »Jeruzalem« jak w ogóle każdej bursy stałej wchodził prowizor i senior. Obowiązki jednego i drugiego określiliśmy na innem miejscu⁶⁾; tu, dla uzupełnienia naszych wstępnych uwag podajemy wykaz imienny prowizorów i seniorów naszej bursy, o ile ich w źródłach znaleźliśmy. Liczba dodana do nazwiska oznacza rok, pod którym prowizora lub seniora po raz pierwszy w źródle znajdujemy. Nazwiska wyjęte z aktów rektorskich, zaopatrzone są w gwiazdę*.

1) Zob. »Zbiór dypl. klasztoru mogil.« I. CXLIX; por. »Cod. dipl. un. Crac.«, II, str. 1.

2) »Zbiór dypl. klaszt. mogil.«, CXLIX.

3) Zob. »Acta episc. cracov.«, vol. 13, fol. 230 oraz tekę z dokumentami bursy »Jeruzalem« w Arch. Sen. Akad.

4) Ordynacya Zadzika.

5) Zob. tekę z dokumentami bursy »Jeruzalem« w Arch. Sen. Akad.

6) »Mieszkania żaków«, str. 29.

Prowizorowie.

1468. Joannes senior Dlugosch et Joannes de Dambrowka, can. crac. (Doc. II).
1477. * Dlugossus.
1490. * Mathias de Cobilino, s. theol. prof., dec. s. Floriani.
1494. Joannes de Lathoschin, can. crac. (Doc. IV).
1495. Andreas de Labyszyn, s. pag. prof. (Doc. V).
1498. * Martinus de Cracovia, płaci dług za dawniejszego prowizora, doktora de Pylca.
1506. * Doctor Byel de Nova civitate, s. theol. prof., decanus s. Floriani, * 1509, * 1510, * 1522.
1533. Martinus de Ilkusch, s. theol. prof. (Act. episc. crac., pag. 230).
1537. * Jacobus a Cleparz, s. theol. prof., * 1539, 1552 (Concl. Univ.).
1562. * Doctor Nicolaus a Schadek, * 1563.
1565. Sebastianus a Cleparz (Doc: XVI), 1566 (Doc. XVI), * 1567.
1584. * Stanislaus doctor (?)
1594. * Joannes Wielitensis, s. theol. prof., dec. s. Floriani.
1602. * Petrus Gorcinius, iur. utr. doctor, * 1603.
1614. * Andreas Schoneus, dec. s. Floriani, 24/III (ustępuje).
1614. * Sebastianus Nagrodus Siradiensis, 24/III (wybrany).
1617. * Basilius Golinius, wybrany 6/IX.
1619. Jacobus Turobojski, s. theol. prof., dec. s. Floriani (Doc. XVIII).
1631. Albertus Borovius, custos s. Floriani. (Arch. sen. ak., Teka z dok. bursy »Jeruzalem«), * 1632, * 1636, 1640 (Doc. XIX).
1646. Jacobus Ustensis (Arch. sen. ak., Teka), 1654 (Tamże).
1649. * Andreas Kucharski, s. theol. doctor, 1658 (Tamże), * 1663.
1686. Franciscus Przeworski, s. theol. doctor (Arch. sen. ak., Teka), * 1694.
1712. Martinus Ośliński (Arch. teka), 1714 (Tamże).
1721. Martinus Waleszyński, 1727 (Tamże).
1741. Petrus Szymakowski (Tamże).
1749. Casimirus Pałaszowski, 1755, 1757 (Tamże).
1768. Antonius Krząnowski, praep. s. Floriani, 1773, 1774, 1775, 1779 (Tamże).

Seniorowie.

1456. Andreas de Stargardia (Doc. I).
1468. Mathias de Szydłow, * 1469.
1475. * Joannes de Posnania, * 1477.
1483. * Albertus de Pniewy, magister ¹⁾.

¹⁾ Pobił dziekana wydziału filozoficznego.

1488. * Michael de Bystrzykow, * 1490 ¹⁾.
 1494. * Martinus de Schamothuli ²⁾.
 1495. * Jacobus de Schidlow, 4/VII wybrany, † 1501.
 1508. * Magister Thomas (* Joannes de Oswiancim, olim senior).
 1513. * Martinus de Cracovia.
 1518. * Jacobus de Siradia (?).
 1521. * Stanislaus de Lowycz, 1522, 1523 (Acta episc. vol. 7, pag. 516) ³⁾.
 1530. Benedictus a Coschmyn (Concl. Coll. Maj), * 1533.
 1534. * Magister Thomas.
 1536. * Josephus alias Georgius de Cracovia dictus Hussianus.
 1537. * Felix Bandorski, * 1541.
 1538. * Petrus de Posnania (?).
 1543. * Joannes Veczekowski ⁴⁾.
 1549. Albertus Vandrogowski, * 1551, 1552 (Doc. XI).
 1558. Martinus Racziass, 1559 (Doc. XIV).
 1559. Georgius Novicampianus, wybrany 2/III (Doc. XIV).
 1563. * Joannes Vielicius, * 1566 (Wieliczka).
 1566. Valentinus Urzędow (Concl. univ.).
 1590. * Valentinus Lazovius.
 1594. * Adamus Bursius.
 1603. * Adamus Stephanides.
 1607. * Joannes Rybkovius.
 1612. Nicolaus Wyszocki.
 1614. * Joannes Cosa (?) Casimiriensis, * 1615, * 1616.
 1617. * Mathias Buczkovius, powołany 12/VI 1617, 1619 (Doc. XVIII).
 1710. * Stanislaus Zrodlencki, fil. doktor, kol. mniejszy.
 1772. Valentinus Podzeński, magister i kol. mniejszy. (Arch. sen. ak., Teka).
 1821. Książd Mastalski (Tamże), 1822 (Tamże).
 1833. Książd Jan Kogotowicz jest seniorem już od trzech lat (Tamże),
 1834 (Tamże).
 1841. Walenty Knapczyński (Tamże).

Politechniki Krakowskiej
 1) W r. 1488 zbili go bursarze; w r. 1490 nie zapłacił bakałarzowi za korepetycje, które tenże w jego imieniu odbywał z bursarzami.

2) »Derelicta domo discesserat«. Concl. univ. pag. 61.

3) Kupił konia i ociągał się z uiszczeniem zapłaty.

4) Dostał urlop, dawszy jako zastępcę swego brata.

I.

Statuta collegii Jerusalem

reverendissimi in Christo patris domini domini Sbignei, divina miseratione presbiteri cardinalis tituli s. Priscæ necnon episcopi Cracoviensis, cancellarii almae universitatis incliti studii Cracoviensis et principalis fundatoris largissimique dotatoris collegii prædicti felicitis memoriae, edita anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto de consensu executorum prædicti domini cardinalis per honorabiles magistros Joannem de Hilkeusch, protunc facultatis artium decanum, Andream Grzimala de Posnania, decretorum baccalarium, in regimineque et senioratu magistri Andreae Stargardia provulgata et ad manu tenendum fuere per eosdem decreta in stuba communi ipsis præsentibus iudicio.

1. Statuta concernentia intrantes et in collegium Jerusalem suscipiendos.

Nullus acceptetur in collegium Jerusalem neque admittatur ad penendam bursam, nisi ante in metricam universitatis fuerit intitulatus et aliquantulum in puerilibus fundatus. Nullus suscipiatur in dictum collegium, nisi prius pro introitalibus domus unam sexagenam dederit.

Nullus rixosus neque rebellis neque discolus aut vagus vel defrens vestem indecentem, non clericalem sicut pallia aperta, pileos laicales, calceos rostratos aut rubeos statum clericalem dehonestantes et omnia et singula, per quae scandalum possit suboriri; quod si quis susceptus post modum huic statuto temere contravenire præsumperit seu curaverit, primo per seniore[m] collegii moneatur, si vero post monitionem factam non destiterit, mox de collegio excludatur tanquam honestati domus contrarius.

Nullus suscipiatur in dictum collegium, nisi promittat oboedire seniori domus pro tunc existenti in omnibus licitis et honestis. Quod si

quis post modum rebeliis aut inoboediens seniori apparuerit, mox de collegio excludatur tanquam contumax et suae propriae actor voluntatis.

Item nullus suscipiatur in dictum collegium, nisi promittat seniori domus secreta collegii tenere apud se et ea nulli revelare de gremio collegii Jerusalem sub poena fertonis et, si secundo fecerit, puniatur in 18 gr. et, si tertio, de collegio excludatur, tanquam honestati domus contrarius.

2. Statuta concernentia receptos et stantes in domo et primo praeposituram concernentia.

Quilibet ad ponendam bursam qualibet septimana, mansione domus gaudere volens, sit astrictus, nisi forte infirmitas manifesta excusaret.

3. De tempore solutionis bursae.

Bursa per unumquemque poni debet feria sexta ante occasum solis inclusive; et, qui usque in diem sabbati dare neglexerit, pro poena solvat duos quadrantes et, si in dominica non dederit, tres quadrantes et sic consequentur per additionem quadrantis.

4. De ratione et additionibus.

Item statuimus, ut qualibet feria sexta prandiis peractis vel sicut seniori videbitur expediri dispensator ad dandam rationem in praesentia senioris et ad minus unius consilarii sit adstrictus. Additiones vero, si quae dandae vel non dandae fuerint, per seniore et unum consiliarium decerni tenebuntur. Quilibet vero easdem solvere tenebitur irrecurse sub poena 1 gr.

5. De recedentibus.

Item quia multi se recessuros fingunt dispensatorique se non ponere bursam indicant nulla adhuc obtenta licentia sui recessus a seniore, iccirco huic errori occurrere volentes statuimus, ut, si quem recedere contingat, seniore pro licentia petenda honeste accedat, eidem causam rationabilem sui recessus assignando, obtentaque licentia senior dispensatorem advocet eundemque absolutum a bursa indicet. Si quis vero oppositum fecerit, ad bursam ponendam irrecurse sit astrictus sub poena duplici.

6. De tempore recedendi.

Item quia taliter accipientes licentiam recedendi postmodum in domo ad unam pausant septimanam vel ut talis ordo respondendi sub illa licentia praeteriret, ideo statuimus, ut tales tertia die post captam licentiam recedant. Si vero quis oppositum facere curaverit, extunc bursum solvere tenebitur et alias poenas videlicet responsionis aut argumentationis iuxta statutum infra scriptum, nisi dilationem sui recessus ex causa rationabili seniori assignet; extunc ab huiusmodi poenis per seniorem absolvatur.

7. Statuta concernentia tabulam et primo de tempore comedendi.

Statuimus, quod prandium diebus festis hiemali et aestivali commutationibus post summam missam ad sanctam Annam celebrari debet; cena vero post ordinariam baccalaureorum disputationem; diebus dominicis licet aliis diebus festis post vespervas fieri poterit; diebus autem feriatis prandium fiat post prima exercitia matutina et post lectionem sententiarum et hoc, si aliquis vel aliqui de domo intraret vel intrarent eandem. Diebus autem sabbatinis prandium post ordinariam magistrorum fieri debet, cena vero post serotina exercitia in utraque commutatione.

8. De ordine sedendi ad tabulam.

Quilibet illum locum in mensa teneat sive magister sive baccalaureus ex ordine suae promotionis. Studentes vero secundum ingressum domus in mensa resideant, nisi seniori videbitur pro honestate alicuius personae melius expedire.

9. De loco comedendi.

Quia plures consueverant expensis in civitate uti, illa, quae honestatis et ordinis domus sunt, implere recusantes: videlicet vigilias visitare et actus, vigilias, quia non uti se provisionibus dicebant, actus autem, quia cenas negligentes, ideo huic inordinationi contraire volentes peramplius statuimus, ut omnes et singuli in domo manere volentes simul ad mensam comedant. Si quis vero huic statuto contravenerit, monitione facta per seniorem, si non destiterit, statim de collegio excludatur tanquam ordini domus contrarius.

10. De Benedicite et Gratias.

Ut ab animalibus irrationabilibus homines intellectuales se beneficia Dei percipere intellegant, statuimus, ut aliquis ex sacerdotibus et hoc, si in collegio fuerit, surgendo honeste Benedicite et Gratias clara voce cum consensu senioris dicere sit astrictus; alias senior propria in persona loco sacerdotis more solito dicat. Et tunc quilibet surgat honeste caputium aut mitram deponendo ita quod sacerdos aut senior unum versum vel medium iuxta consuetudinem incipiendo dicat; studentes vero omnes et singuli alium versum vel aliam medietatem more solito voce sincera laudabiliter respondeant versum terminando; idem ero de Benedicite et Gratias ante cenam.

11. De recedentibus a mensa.

Ne homines beneficiorum Dei participes ingrati ab eisdem sine honestate et gratiarum actione recedant, statuimus, quod nullus ante Gratias recedere a mensa praesumat, nisi notabili ac rationabili superveniente causa sub poena quadrantis. Si tamen quis frequentius excesserit, poterit maiori poena puniri iuxta quantitatem excessus.

12. De lectore ad tabulam.

Statuimus, quod praepositus antiquus ad mensam legere sit astrictus sub poena medii grossi, quoties legere neglexerit.

13. De generali officio lectoris.

Item dictus lector sequenti septimana ad conscribendum absentes et tarde venientes, in actu et vigiliis non respondentes et in mensa murmurantes sive ridentes, non transeuntes ad mandatum domini rectoris sit obligatus sub poena unius grossi.

14. De silentio ad mensam.

Quia iustum est, ut, a quo beneficia recipimus, de eo cogitemus et loquamur, ideo statuimus, ut omnes et singuli ad mensam beneficia Dei percipientes lecturam attente cum silentio audiant a quibusvis clamoribus, detractionibus, murmurationibus sive iocis cessantes sub poena unius grossi; sic tamen ut, si alicui silentium per seniore[m] imponeretur, et statim non cessaverit, talis contumax et rebellis poterit poena graviore puniri.

15. De portantibus.

Item quia plures negligentiae committuntur circa portaturam cibarium ad tabulas, ideo statuimus, ut lector praecedentis septimanae portet scultellam ad secundam mensam, sequenti vero septimana ad tertiam, tertia vero ad quartam et sic deinceps, ita tamen, quod praepositus primam mensam attentet cibaria ad eam portando, finalem vero tertianus, sic ut unusquisque non solum portet, sed etiam diligenter sine murmure et impedimento lecturae videat, qualem unusquisque portionem suam de scultella ex ordine recipit et, si aliqua superfluerit, eandem dispensatori praesentet; si autem aliquis ex eis oppositum fecerit, puniatur totiens, quotiens fecerit, per seniore[m] collegii in uno grosso, quem si solvere recusaverit, puniatur in sex grossis, si autem freneticus aut rebellis apparuerit, poterit puniri maiori poena secundum quantitatem excessus.

16. De portionibus.

Item statuimus, quod dispensator omnes et singulas porciones iuxta morem consuetum ad mensam ponat, sub poena medii grossi et extra tabulam nulli servare sit astrictus, nisi aliquis vel aliqui in negotiis communitalis disponendis per seniore[m] mitteretur vel mitterentur, extunc iuxta iussum senioris porciones et pulmentaria retinere sit astrictus.

17. De loco comedendi servientium.

Item quilibet praepositus septimanae currentis cum lectore, dispensatore et portantibus publice circa finalem tabulam comedat nullum secum ad comedendum admittat sine speciali licentia senioris; tertianus vero eisdem servire sit astrictus et, si huic statuto aliquis ex eis contraverit, poenari debet in uno grosso dempto dispensatore et tertiano, qui puniri poterint iuxta arbitrium senioris.

18. De iniuriis circa tabulas.

Nullus alterius talare aut cultellum recipere aut occupare vel ad cameram deportare audeat sub poena quadrantis. Item nullus circa tabulam rixose contra alium tempore prandii aut cenae insurgere audeat sub poena sex grossorum. Sed si aliqua iniuria sibi inferri videatur, patienter tolleret, quousque prandium vel cena finiatur, post vero seniore[m] accedat et factum pulchre et honeste exponat, senior vero paratus sit partibus iustitiam exhibere.

Item nullus alterius portionem circa tabulam recipere praesumat duoque simul et semel praetermisso ordine pro portione in scultellam intingere non audeant; si qui vero oppositum facere inventi fuerint, tanquam beani et moribus carentes de ordine studentium commensalium eiusdem mensae per seniore[m] excludantur et circa finalem tabulam sive mensam collocentur et in duobus quadrantibus nihilominus irremissibiliter puniantur, ne praetermissis moribus scientiam acquirere contingat.

19. De suspendendis a tabula.

Quilibet poenatus seu poenalis iudicialiter declaratus, si suam poenam ad terminum sibi praefixum solvere neglexerit, vel pronuntiatus in iudicio irrecuse ponere sit obligatus sub poena suspensionis tabulae, id est carentia suae portio[n]is, ita quod aequ[e] bene ad ponendum bursam iuxta statum superius scriptum sit astrictus. Si quis vero inhibitioni senioris vel eius vices gerentis contravenire praesumpserit, puniatur in duplo, ad quantum se bursa extendit, videlicet in quattuor grossis prima septimana, sequenti in triplo et sic consequenter.

20. Statuta concernentia praepositantem.

Quilibet de novo collegium Jerusalem intrans, ibidem morari desiderans tertia septimana praepositet extraordinarie et pro praepositura extraordinaria dispensatori dare sex grossos sit astrictus.

Quilibet in domo morans, dum et quando ordo eum tetigerit, una septimana praepositare sit astrictus et dispensatori dare quattuor grossos sit obligatus sub poena dupli.

21. De recedentibus ante praeposituram.

Si autem aliquem ante praeposituram recedere contigerit quattuor septimanas, extunc pro praepositura reponat dispensatori sex grossos.

22. Statuta concernentia vitam et mores studentium et primo, quomodo se habere debeant ad seniore[m].

Quilibet praepositus pro sustentatione expensarum ipsi seniori collegii praefati unum grossum de communi dare sit astrictus. Si quis seniore[m] verbo scandaloso, contumelioso, derisorio vel quovis modo inhonesto offenderit vel contra eum qualitercunque fuerit et de hoc convictus extiterit, de collegio irrevocabiliter excludatur. Si quis vel aliqui singularitates, sectas, conventicula contra seniore[m] domus fecerit vel fe-

cerint aut contra eum arma portaverint, simpliciter de domo excludantur nulla impertita misericordia. Item statuimus, quod quicumque ad mandatum senioris vel vices eius gerentis praecipue pendente iudicio non siluerit, quando ab eodem sibi silentium impositum fuerit, extunc mox in sex grossis puniatur. Qui dum secundo vel tertio monitus non tauerit, tandem quarto cum silentio ei imposito de domo excludatur tanquam contumax et capitosus.

23. Statuta concernentia vitam studentium ad se invicem.

Nullus contra alium, cuiuscunque idiomatis verba confusiva aut detractoria famam alicuius denigrantia fulminare rixose audeat aut etiam nationes confundendo aut cognomina imponendo vel quovis alio modo confusivè detrahendo sub poena quattuor grossorum, et si de tali detractatione cessare noluerit et per seniore[m] avisatus fuerit et monitus, extunc puniatur in octo grossis et, si tertio, puniatur in fertone et, si quarto, et de hoc sufficienter convictus fuerit, de collegio excludatur. Hoc de impediendis ceteros intelligitur.

Si quis verbis pungitivis, infamatoriis aut derisoriis alterum laeserit et de hoc sufficienter convictus fuerit, parti laesae verbis deprecatoriis faciat emendam condignam iuxta arbitrium senioris et suorum consiliariorum et pro poena communitati solvat quattuor grossos, sic tamen gravius excedens gravius puniatur secundum quot quantitas excessus exegerit, et si in communitate factum fuerit, etiam satisfaciat parti laesae in conspectu communitatis. Si quis alteri comminatus fuerit aut arma contra aliquem portaverit et de hoc convictus fuerit, solvat pro poena sex grossos. Si autem monitus cessare noluerit, puniatur in duplo, si autem tertio, de domo excludatur. Si autem manus violentas iniecerit in aliquem ipsum offendendo, et si offensa multum enormis fuerit parti laesae satisfacere teneatur et de domo excludatur irrevocabiliter. Quod si quis alterum maxillaverit vel percusserit vel crinisaverit, et si illud factum fuerit circa tabulam, reus simpliciter de domo excludatur. Si autem in aliquo loco occulto vel publico hoc factum fuerit, reus pro poena communitati dabit unum fertonem et parti laesae satisfecerit verbis depraecatoriis praesentibus personis, coram quibus confusio sibi fuerat illata. Sed si aliquis alterum laeserit sic, quod vulnus aliquod notabile, ita quod effusio sanguinis apparuerit, parti laesae satisfaciat iuxta arbitrium senioris et suorum consiliariorum et pro poena communitat solvat mediam marcam irremissibiliter.

24. Statuta concernentia bonum utile communitalis.

Statuimus, quod nullus ex studentibus mensam, scamnum, hostium aut quaevis alia supellectilia domus quibuscunque nominibus generalibus aut specialibus censeatur incidere aut alio modo laedere audeat; quod si facere convictus fuerit, pro primo solvat quattuor grossos, secundo duplum, tertio triplum et sic consequenter. Idem vero intelligatur de picturis parietum aut hostiorum; sed ut verius dicatur, non solum picturis, sed etiam maculationibus foedis eorundem.

Statuimus, quod nullus urinam fundere seu emittere sive de die sive de nocte ad lapidem lavatorii seu ad lapidem, super quo lavatorium pendere dinoscitur, praesumat. Si quis oppositum facere attemptaverit, per seniore[m] domus puniatur irremissibiliter in fertone. Quod si secundo facere repertus fuerit, de domo excludatur tanquam boni communis destructor et annihilator. Idem vero volumus intelligi de qualibet alia immunditia.

Nullus audeat in sua camera lumen aut candellam ad parietem seu parietes affigere, per quod facillime posset sequi exustio vel ad minus denigratio ipsorum, sub poena sex grossorum, et si de hoc cessare noluerit et per seniore[m] admonitus fuerit, pro primo solvat sex grossos, pro secundo solvat duplum, pro tertio triplum et sic consequenter. Statuimus, quod nullus ex studentibus in collegio morari adoptans in camera sua vel aliena ignem de carbonibus aut lignis facere audeat sub poena exclusionis, exceptis tamen caminis in eorum cameris habentibus, quibus licere potest pro loco et tempore oportunitis ignem cum modamine parare et facere in eorum cameris.

25. De aqua.

Statuimus, quod nullus studentium de camera sua vel aliena urinam aquam vel quemcunque liquorem de fenestra fundere praesumat, per quam fusionem alicui vel aliquibus praetereunti vel praetereuntibus damnum aut nauseam generare videretur sub poena fertonis.

26. De scopibus.

Etiam nullus scopes, immunditias aut urinam emittere vel publice de fenestra proiicere audeat. (Neque etiam scopes in canale, quod inter arcam et domum est, proiicere vel exportare iubere praesumat). Quod si quis compertus fuerit, puniatur in quattuor grossis et, si peramplius fecerit, puniatur in duplo et sic consequenter. Si autem aliquis ex ministris facere attentaverit, per seniore[m] affligatur.

27. Statuta specialiter concernentia secretum.

Nullus audeat cum lumine aut candela sive lucerna secretum progredi tempore nocturno nec ad fores nec ad parietem candelam applicare sub poena octo grossorum; quod si quis peramplius facere attemptaverit, puniatur in duplo, sed si tertio puniatur in triplo et sic consequenter. Idem intelligitur de foedantibus sedes secreti.

28. Statutum de fornace.

Ut honestas circa tabulas et maxime in fornace servetur: scilicet ut, si antiquior magister ad fornacem venire curaverit, extunc minor magister sibi cedere sit astrictus, et minor baccalaureus antiquiori, et minor studens seniori studente, ita quod quilibet honoretur secundum dignitatem sui status, cum cedere maiori non est pudor inferiori. Si autem aliquis oppositum facere attemptaverit, puniatur in portionibus unius prandii et si admonitus non cessaverit, puniatur in mediente et sic consequenter. Statuimus, quoad nullus studentium rapas aut nuces aut aliqua talium in fornace comedere praesumat, ne per nucleos aut per alias immunditias fornacem immundare contigat, per quam immundationem foetores putidissimi generari in stuba consueverant, et, si quis oppositum facere inveniatur, pro primo per seniore benigniter admoneatur et, si secundo fecerit, puniatur in quattuor grossis et, si tertio, in duplo puniatur et sic consequenter.

29. De calopedibus.

Idem volumus intelligi de calopedibus aut cum nive pedes suos maculantibus foede, id est, tales ad fornacem sic maculati sub poena immediate descripta ire non debeant, sed calopedia sua prius deponant aut calceos suos, antequam fornacem ingrediantur, mundent.

30. Liquostratum.

Nullus audeat lapidem in collegio iacere, per quem facillime posset sequi ruptura liquostrati, sub poena duorum grossorum. Quod si peramplius facere attemptaverit, puniatur in duplo et sic consequenter.

31. Statuta concernentia bonum honestum communitatis.

Nullus inducere in domum praesumat personas extraneas, quae insolentias, disturbia generare in studio possent, aut scandalum vel im-

pedimentum studentibus sub poena unius grossi. Quem si ipse inductor solvere neglexerit, dum et quando per seniorem domus admonitus fuerit, in crastino solvat duplum, sequenti die triplum et sic consequenter.

32. Speciale de mulieribus.

Nullus in domum mulieres inhonestas introducat sub poena exclusionis.

33. De domibus suspectis.

Statuimus et in quantum melius possimus ordinamus, ut nullus in domo morans loca suspecta videlicet domus lenonum vel domus, in quibus suspectae mulieres morantur, visitare praesumat. Quod si quis repertus et per aliquem convictus vel solus coram aliquo se iactando confessus fuerit, extunc irrevocabiliter de domo excludatur nulla eidem impertita misericordia.

34. De tabernis.

Item nullus visitare tabernas vel cellaria, in quibus vinum vel cerevisia propinantur, praesumat. Quod si quis repertus fuerit, pro primo solvat sex grossos; si vero secundo hoc ipsum fecerit, de domo excludatur.

35. De ludorum abstinentia.

Item statuimus, quod nulli ludi in collegio exerceanur. Quod si quis ludere in alea aut scacos aut cartas vel aliquo alio genere ludosum ceptus fuerit, extunc puniatur in fertone per seniorem collegii. Quod si cessare noluerit et amplius facere curaverit, puniatur in duplo; si vero tertio, de collegio excludatur. Idem volumus intelligi debere de permittente et consentiente aliquos ludos inhonestos in sua camera fieri sive de die sive de nocte, die festiva aut feriata.

36. De armis.

Item nemo aliqua arma ad laedendum apta sicut gladios, cultellos vel quaevis alia genera armorum in camera sua vel aliena sine licentia petita apud provisorem vel seniorem collegii et obtenta servare praesumat. Quod si quis oppositum fecerit et circa ipsum arma inventa fuerint, extunc arma provisorii putentur ad usus suos convertenda; ipse vero, circa quem arma, sicut praemissum est, inventa fuerint, nihilomi-

nus puniatur in sex grossis; et si secundo hoc ipsum fecerit et ipsa absque legitima et rationabili causa circa se tenuerit, puniatur in duplo; si autem tertio, puniatur in triplo; si autem quarto, de domo excludatur tanquam contumax et rixosus.

37. De non faciendis singularitatibus.

Si quis singularitates, scismata seu divisiones, conventicula, conspirationes, bonum commune impediencia fecerit et pro eis a seniore admonitus non destiterit, pro primo solvat sex grossos et, si amplius fecerit, puniatur in fertone, et, si tertio, de collegio excludatur tanquam boni communis destructor et anihilator.

38. Statuta de silentio tenendo in domo et primo circa valvam seu hostium collegii.

Ut domus, quae omni decore et honestate refulgere debet, per eius habitatores honestetur et decoretur et saecularibus praebeatur in exemplum, ideo statuimus, ut nullus ante hostium collegii vel in limite eiusdem saepius stare vel aliorum conspectui se exponere praesumat aut aliquas congregationes ante domum facere vel conventiones privatas seu convocationes qualescunque iocosas seu clamorosas. Quod si quis oppositum fecerit, primo per seniozem admoneatur et, si cessare noluerit, talis vel tales puniatur vel puniantur in fertone et, si tertio sine omni mora et contradictione de collegio excludatur vel excludantur.

39. De clausione hostiorum eiusdem.

Item nullus audeat collegium tempore determinato serare aut claudere prohibere; ita quod commutatione aestivali domus claudatur immediate post primam, hiemali vero post tertiam licet in fine commutationis utriusque nocte decrescente et die crescente vel contra secundum exigentiam temporis potest esse promptior vel tardior clausio. Quod si quis huic statuto contravenire praesumpserit per se collegium claudendo vel claudere prohibendo primo per seniozem collegii moneatur; si secundo hoc ipsum fecerit, puniatur in fertone, si tertio, puniatur in duplo, si quarto, de domo excludatur.

40. De hostio sive habitatione senioris.

Item statuimus, ut nullus aliquas congregationes vel clamores aut conspirationes aut quaecunque conventicula circa hostium magistri alias senioris aut habitationem eiusdem facere praesumat. Quod si quis

oppositum fecerit, primo per seniore[m] moneatur; si admonitus non destiterit, puniatur fertone, si tertio hoc ipsum fecerit, puniatur in duplo, si quarto, de domo excludatur.

41. De silentio in curia et ambitu.

Nullus insolentias aut clamores aut strepitus facere audeat in communitate sicut in stuba, in curia et in ambitu aut etiam in camera propria, ne alii in studio impediuntur sub poena trium grossorum et, si a talibus clamoribus et insolentiis quis cessare noluerit et per seniore[m] primo, secundo, tertio monitus fuerit, de collegio excludatur.

42. Speciale de ebriis.

Juxta sacrorum canonum sententiam a crapula et ebrietate omnes clerici diligenter se abstinere debent, cum ebrietas et mentis inducit exilium et libidinis provocet innocentiam. Unde statuimus, ut nullus ebriosus toleretur in domo neque suscipiatur; si tamen post modum quis susceptus in talibus repertus fuerit et tempore serotino clamores et insolentias sic ebrius facere praesumpserit, primo per seniore[m] moneatur et, si non curaverit, de domo excludatur.

43. De introitu clandestino.

Nullus extra debitam horam, puta in aestate post primam, in hieme post tertiam aliquos ingressus inhonestos clausa domo quaerere praesumat sub poena quattuor grossorum; si autem secunda vice repertus fuerit, solvat duplum, si autem tertio, solvat triplum, si autem quarto, excludatur tanquam ovis morbida.

44. Salaria senioris.

Senior ab actu celebratione habebit a ponentibus unum grossum pro panibus ad septimanam et IV marcas de domo per annum.

45. Statuta concernentia iudicium domus.

Statuimus, quod semper die sabbati iudicium esse debet, nisi propter festivitatem occurrentem aut aliquam causam legitimam praetermittere oporteret, ut, si quae deordinationes in domo contigerint, per seniore[m] et consiliarios deiudicentur et reformentur, sic tamen, si necessitas ingruitur, idem iudicium alio die in septimana celebrari poterit, ne causae indiscussae remaneant.

46. Obligatio ad interesse iudicio.

Item statuimus, ut omnes in collegio Jerusalem demorantes ad iudicium post pulsum campanae venire sint astricti sub poena unius grossi. Statuimus, ut omnes collegium Jerusalem inhabitantes, si mandatum contigerit cum seniore una et non quilibet seorsum vadant, videlicet magistri, baccalaurei et studentes, ut per hoc maior honestas domus ostendatur. Si quis vero huic statuto contraire praesumpserit, in grosso puniatur, si vero quis frequentius hoc facere attemptaverit, poterit maiori puniri poena. Item quia plures propter certas querimonias et causas citati ad iudicium venire renuunt, statuimus, ut quilibet ad iudicium sive iudicem domus citatus venire sit astrictus, sub poena unius tertonis, qui si secundo citatus venire recusaverit, puniatur in duplo; qui, si tertio monitus parere adhuc neglexerit, simpliciter sicut contumax et capitosus de domo excludatur.

47. Statutum de lectionibus audiendis.

Nullus tolleretur atque sustineatur in domo, nisi actu habuerit lectiones in artibus et exercitia in eisdem vel in iure vel in theologia et eisdem vel eadem continuare dinoscatur. Si vero quis reperiatur talis non habens lectiones, mox de collegio excludatur.

48. De tempore et modo electionis consiliariorum.

Item statuimus, ut die eadem, qua in universitate electio domini rectoris celebratur, consilarii¹⁾ domus passim ex nationibus pro tunc in domo existentibus eligantur, qui cum seniore causas in domo emergentes discutiendi habebunt potestatem, sicut si quis a sententia senioris iniuste ad provisorem appellaverit, in sex grossis puniatur. Si vero quis inordinarie dimisso immediate iudice domus videlicet provitore ad rectorem universitatis appellare praesumpserit, puniatur in fertone.

¹⁾ Na marginesie dopisano: Item sub provitore doctore Byel constitutum est, ne duo consilarii ex una patria eligantur aut ex una camera. Confirmatum est hoc per rectorem doctorem Bernardum a. d. 1506. Fiant autem consilarii sex. Duos ipse provisor eligit, quos vult, duos senior, reliquos duos communitas studiosorum. Nominant autem studiosi imprimis duos et ex illis unum per vota eligunt. Si volunt secundum, duos nominant et ex illis (de appellante?) duobus iterum eligunt unum per vota.

49. De honestate iudicum et primo consiliariorum ad seniore[m]
et ad se invicem.

Statuimus, ut consilarii, qui taliter, ut praedictum est, electi fuerint, se honeste habeant ad seniore[m] vota porrigendo et ad se invicem unus alterius votum non interrumpendo nec impediendo, sed unusquisque de voto per seniore[m] requisitus, votum suum libere pronunciet, prout sibi pro ordine ac honestate domus expediens videbitur. Si quis oppositum fecerit alicuius votum infringendo vel unus contra alium opprobriose insurgendo, eisdem vel eidem silentium per seniore[m] imponatur; si autem aliquis non curaverit, puniatur in sex grossis.

50. De honestate omnium in iudicio.

Item statuimus, ut honestas ab omnibus et silentium in iudicio teneatur; nullus vero audeat seniore[m] et consilarios in iudicio sedentes verbis subsanatoriis aut derisoriis aut etiam clamoribus infestare. Qui oppositum attentare praesumpserit, pro poena solvat primo quattuor grossos, si secundo hoc ipsum fecerit, puniatur in fertone, si tertio, de domo excludatur.

51. Ut servitores non percutiantur.

Item nullus praesumat in aliquem servitorem alterius studentis manus violentas iniicere; quod si quis hoc nefas fecerit, solvat communitati octo grossos. Sed si aliquis hoc ipsum servitori senioris facere praesumpserit, puniatur in fertone, quia, qui servitori aliquid facit, domino facit et, si a talibus non destiterit, puniatur in duplo et sic consequenter.

52. Speciale de servitoribus communitatis.

Nullus praesumat in aliquem servitorem communitatis manus violentas iniicere, quod si quispiam facere attemptaverit, parti laesae satis faciat iuxta arbitrium senioris et pro communitate solvat fertonem. Si tamen gravius excedens, gravius puniri poterit. Si vero aliquis de servitoribus hoc ipsum fecerit, per seniore[m] virgis cingatur, quia, qui non habet in aere, luat in corpore; et si rebellis apparuerit, statim de domo excludatur.

53. De honestate servitorum erga personas manentes in domo.

Statuimus, ut unusquisque non nomine studentis in collegio existens, omnimodam humilitatem, honestatem et reverentiam exhibeat unicuique secundum statum suum, ita videlicet, ut, si quem ad fornacem ex studentibus vel ad tabulam venire contingat, statim cum honestate et sine omni mora cedere sit astrictus et inter studentes se miscere non praesumat, sed in parte, ut servitorem decet, pacifice sedeat. Quod si quis oppositum fecerit et seniori praesentatus fuerit, talem tanquam inhonestum immorieratum senior virgis corripiat.

54. De servitoribus tempore prandii aut coenae.

Item statuimus, quod nullus servitorum tempore prandii aut coenae in stuba stare aut ambulare praesumat, sed unusquisque pacifice sine quovis murmure in loco suo sedeat, si autem aliquem pro portione absentis domini sui aut pro scultella surgere contingat, sine quovis strepitu lecturam impediendo mensam adeat. Quod si quis huic statuto contravenire praesumpserit, per seniorem virgis affligatur.

55. De tempore studii aut actus.

Nullus ex servitoribus tempore studii et specialiter tempore actus in collegio fieri consueti inter studentes aut baccalaureos sedere in scamnis audeat, sed unusquisque in inferiori circumferentia fornacis honeste, ordinate, pacifice ac quiete sedeat. Quod si quis contra primum excesserit, per seniorem de stuba pellatur; si vero aliquis ex eis aliquos clamores fecerit, in eodem instanti senior omnibus servitoribus exire de stuba faciat et praecipiat. Quod si quis rebellis apparuerit, talis virgis corripiatur.

56. Statuta vigilias cantandas concernentia.

Statuimus, quod omnes et singuli collegium Jerusalem inhabitantes, seu mansione praedicti collegii gaudere volentes, utpote magistri, baccalaurei, studentes aut cuiuscunque alterius status existentes, singulis diebus sabbatinis vigilias visitare sint astricti sub poena sex denariorum ad minus irremissibiliter solvendorum.

57. De non respondentibus.

Statuimus, quod quilibet studentium, dum et quando ipsum ordo tetigerit, ad respondendum vel arguendum sit astrictus sub poena trium grossorum, et, si quis ex protervia secundo non responderit vel non arguerit, dabit duplum; si tertio hoc ipsum fecerit, dabit triplum et sic consequenter. Quilibet per se respondens aut arguens, dum et quando ipsum ordo tetigerit, respondere aut arguere tenebitur, quovis colore quaesito cessante aut pro praetio sive pecunia omnino conveniendi alterum nullo modo interveniente, propter uniuscuiusque exercitationem et animum ad studia recipiendum.

58. De absentibus.

Si quis actum visitare neglexerit et absque licentia senioris se absentaverit, puniatur in duobus quadrantibus.

59. De tarde venientibus.

Quilibet tarde veniens ad actum, more solito fieri consuetum, solvat quadrantem. Tarde vero dicitur venire, quicumque post deductionem argumentorum senioris ad sophisma et declarationem eorundem venire curaverit.

60. De honestate actus.

Item tempore actus in collegio Jerusalem consueti omnes honeste ac pacifice in locis suis sedeant, murmurare aut susurrare, risus aut cachinnos facere non audeant sive aliquem arguentem vel respondentem irridere vel subsanare, et, si de hoc quis per seniore[m] collegii monitus non destiterit, puniatur primo in quadrante, secundo in mediente, tertio in grosso, sic tamen, si pertinax aut rebellis apparuerit, poterit maiori poena puniri visa qualitate et quantitate excessus iuxta arbitrium senioris. Sed unusquisque diligenter argumenta arguentium percipiat et formam eorundem.

61. Statuta concernentia servitores.

Statuimus, quod senior potestatem et auctoritatem dirigendi et corrigendi servitores omnimodam habeat, qui non nomine studentium in collegio manserint. Si quis vero huic statuto contravenire praesumpserit excessus in servitore vel servitoribus corrigere prohibendo, primo per seniore[m] moneatur, si monitione facta non destiterit, puniatur in fertone, tertio in duplo, quarto excludatur.

62. De multiplicatione servitorum.

Item senior omnimodam potestatem et auctoritatem habeat multiplicationem servitorum prohibere taliter, quod quaelibet camera in uno tantum iuvene aut servitore debet esse contenta. Qui quidem iuvenis aut servitor omnibus in eadem camera commorantibus servire sit astrictus; ipsi vero de suis portionibus ipsi servitori elargiri tenebuntur alias, si secus factum fuerit, servitori licebit se a servimine eorum excusare.

63. De praesentatione servitorum.

Item statuimus, quod quilibet, dum et quando ministrum seu servitorem de novo acceptare voluerit, et, antequam ipsum acceptet, ante seniore[m] ipsum statuatur et pro ipso domus seniori promittat pro omni idoneitate et fidelitate sub poena non admissionis eiusdem servitoris.

64. De generali servitio servitorum.

Item statuimus, dum et quando hospites cuicumque pro tempore advenerint, quilibet ex servitoribus per eundem monitus ei ad ferendum cerevisium vel ad deserviendum pro honestate ibidem fiat paratus sine murmure et cessante quacunq[ue] sui domini prohibitione; qui si facere contempserit et causa ad seniore[m] devoluta fuerit, extunc senior talem virgis corripiat, et, si talis correctionem pati nollet, statim de domo eiiciatur tanquam rebellis et suae propriae actor voluntatis.

65. De introitu coquinae.

Item statuimus, quod nullus ex servitoribus sine legitima causa coquinam intrare praesumat sub poena correctionis. Si quis vero servitor correctionem pati nollet, ab instanti de collegio eiiciatur per seniore[m] collegii; ipse vero sine murmure et sine defensione omni de collegio exire tenetur.

II.

De seniore bursae.

A. d. 1468 m. ianuario.

In stuba communi Collegii Juristarum congregatis tunc certis doctoribus et magistris ex universitatis deputatione et decreto ad faciendum

amicabilem tractatum cum venerabilibus dominis Joanne seniore Dlugosch et Joanne de Dambrowka, canonicis crac., bursaeque et collegii Jerusalem provisoribus, de et super differentiis et controversiis ratione provisionis senioratus et locationis senioris in dicta domo suscitatis et subortis, placuit dictis doctoribus et magistris et conclusum est per viam concordiae cum praefatis provisoribus tunc factae, ut magister Mathias de Schidlow, cuius locationi et in seniore institutioni per provisos factae communitas domus ex nonnullis causis restiterat, et qui per rectorem sententia excommunicationis propter contumaciam et rebellionem fuerat innodatus, absolutionis beneficium postularet et quod rector in continenti eidem concedere deberet et teneretur ita tamen, quod praefatus mgr Mathias et quisvis alius extunc et interea ad dictum senioratum praeter et contra sententiam et consensum rectoris non aspiraret, quam conclusionem pars dominorum provisorum praedictorum cum stipulatione promisit se tenturam et servaturam, praesentibus ibidem venerabilibus viris doctoribus et magistris magistro Nicolao Bilina, magistro Mathia de Sanspov, s. theol. professoribus, domino Arnolpho de Myrzynez decretorum et mgro Petro Gasszowyecz medicinae doctoribus et aliis tunc congregatis et praesente etiam venerabili et reverendo patre dno Stanislao de Swyradzicze, canonico et officiali crac. generali.

III.

Statutum de compescendis insolentiis et divagationibus suppositorum universitatis ¹⁾.

A. d. 1492, 6. februarii.

Quoniam facile datur occasio delinquendi, si non tempestive principiis rigidis ²⁾ obsistatur, nos igitur mgr Mathias de Cobilino, s. theol.

¹⁾ Statut ten znajduje się także w rękopisie »Conclusiones universitatis et statuta ab a. 1441 ad a. 1588« w archiwum Senatu un. Jag pod Nr. 33 i ma takie proemium: »In convocatione plenaria doctorum et magistrorum universitati incorporatorum sub tali tenore facta . . . sitis . . . in stuba communi magistrorum collegii artistarum ad tractandum et consulendum atque ad obviandum insolentiis et discursibus suppositorum universitatis, per quos scandala et homicidia per eadem supposita committuntur et de ceteris negotiis arduis per rectorem proponendis. . . . conclusum est ex unanimi voto omnium doctorum et magistrorum, ut propter tot intolerabiles insolentias suppositorum universitatis, quibus nonnulla etiam homicidia commissa sunt per eosdem, novum statutum fieret ad tanta mala rigidius comprimenda. Ibidemque tale statutum editum est, conclusum et promulgatum, cuius tenor sequitur in haec verba.

²⁾ »rigidius« concl. univ.

prof. et lector ordinarius eiusdem ac rector cum universo doctorum et magistrorum coetu universitatem repraesentantium innitendo statutis et privilegiis universitatis, quia novis morbis nova antidota sunt adhibenda cupientesque, ut supposita universitatis nostrae sub disciplina viverent et ordine et frenis adhibitis ab omni occasione discursuum detracti studiis regularius diligentiusque intenderent, statuimus et perpetuo decernimus manu tenendum et observandum, ut nullus ex suppositis universitatis de die sive de nocte in veste mitrisque laicalibus intra collegia vel extra insolentias et discursus vagos quaerens audeat incedere et arma cuiuscunque generis secum ferre. Qui si duobus testibus coram rectore convictus fuerit contra nostrum statutum tale agere, poena pecuniaria vel carceris sine ulla venia puniatur. Seniores vero et rectores bursarum, si talem delinquentem deprehenderit, huius statuti ordinatione eos omnino a consortio studentium excludant et de bursis eiiciant non obstante quacunque statutorum bursarum in oppositum ordinatione exireque nolentes rectori denuntient. Et ille tenebitur in poenam pecuniariam gravem aut carceris cum eis procedere. Alias si tale statutum in eis exequi scienter neglexerint neque rectori rebelles denuntiaverint, poenae sexagenae subiacebunt. Quod quidem statutum volumus statutis universitatis adnumerari et specialiter inter omnia statuta bursarum includi et inscribi, ut frequentius repetitum neminem per ignorantiam excusaret.

III

III.

Statutum factum in provisoratu Joannis de Lathoschin, canonici Cracoviensis.

Circa 1494.

1. De furto.

Super damnis, quae in cameris furtive irrogantur inter concamerales, ut de cetero iuxta istud domus regatur, quamvis ex iuris dispositione in causis, quae criminalem actionem sapiunt et opinionem bonorum gravant ad convincendum reum probationes debent fore luce clariores, quia tamen his diebus malis dolus et malitia hominum excreverunt et ob hoc plerique damna plurima ceteris per furta irrogant et tanto quidem cum maiori audacia mala committunt, quanto minus se convinci credunt, ne igitur in tanto maneant crimina impunita et, ut audacia malorum compescatur, statuimus et ordinamus et de cetero

talem casum hunc in modum iudicari praecipimus, quod si duobus, tribus aut pluribus consociis in una camera manentibus alicui vel aliquibus ex eis vestes aut aliae res furtim subtrahantur, deficientibus probationibus claris aut praesumptionibus violentis, nihilominus tamen levibus suspicionibus contra concamerales accedentibus, damnum in camera commissum debeat aequaliter partiri inter omnes concamerales, illo etiam, cui damnum est, sub eadem conditione computato. Itaque iuxta existimationem et valorem rei perditae, quilibet det partem suam damnum passo desolvendo in ipsius parte.

2. De communicatione clavium.

Item statuimus, quod, si quis convinceretur, quod alicui extraneo claves camerae communicaret, damno subsecuto, teneatur ille, qui claves communicavit, damnum resartire, ex quo occasionem damni dedit.

3. De perditione clavium.

Item statuimus, quod, si quis claves perdiderit a camera communi sibi et aliis, in continenti teneatur et astrictus sit renovare serraculum et claves novas suis concameralibus coëmere suis sumptibus sub poena unius marcae.

V.

Conclusa per universitatem de bursa Jerusalem.

A. d. 1495.

In nomine domini Amen. Sub anno nativitatís domini 1495, veneris vicesima sexta mensis iunii et in rectoratu ven. ac egregii viri domini Mathiae de Schidlow, s. pag. prof., artium et decr. doctoris, custodis eccl. s. Floriani in Cleparz, convocatione facta et omnibus doctoribus et magistris distributa sub hoc verborum tenore: Venerabilis ac egregie domine sitis . . . ¹⁾ in stuba communi ad continuandam et terminandam convocationem prius coeptam et per universitatem ad

¹⁾ Miejsca wypunktowane opuszczono z rozmyslem, jako nie majace żadnego znaczenia z osnową postanowienia; są to poprostu formuly utarte, powtarzające się ciągle na zaproszeniach na posiedzenia.

decidendum suspensam, ad consulendum videlicet et tractandum de annuis proventibus bursae Jerusalem et eisdem in statu personarum, de quibus publica habetur querela, prout et de hoc magnificus dominus Andreas, castellanus Sandecensis, tutor et defensor dictae domus, moleste querebatur, et provitore eligendo, ne tractu longi temporis manuale officium properari videretur et ne universitati pro meliori eiusdem et bono publico adimeretur facultas disponendi de praedictis.

Qua convocazione, ut praefertur, distributa dominus rector iuxta tenorem convocationis induxit vota et consilia dominorum inquirendo. Tandem inter votandum, quia dominus doctor Andreas de Labyszyn, s. pag. prof. ac provisor bursae praedictae, sponte se ipsum obtulit pro tempore cedendum de huiusmodi provisoria, universitas dominorum doctorum et magistrorum unanimi voto dederunt consilia pro reformatione dictae bursae Jerusalem tam in provitore senioreque et personis inhabitantibus similiter et de proventibus sive censibus annuis domus praedictae. Et in continenti dominus rector ex unanimi voto conclusione habita super huiusmodi reformatione induxit vota et consilia quaerendo, an huiusmodi reformationem tota universitas deberet intendere aut aliqui ex universitate deputandi. Unanimi voto omnium doctorum accedente, ut certi ex universitate deputarentur et eligerentur prout et in continenti deputati fuerunt et electi certi doctores et magistri cum decanis facultatum, qui cum rectore et suis consiliariis doctoribus et magistris solum plenam auctoritatem de talibus disponendis et reformandis habebunt ex universitatis commissione et consensu.

Successive vero anno praedicto die vero saturni tertia iulii praefatus dominus rector ad huiusmodi commissa per universitatem procedere volens legitime doctores et magistros reformatores per universitatem electos fecit convocari per scedulam.

Quibus quidem dominis reformatibus doctoribus et magistris sic congregatis primo placuit, ut vidissent depositiones factas ex officio rectoris; rectore tunc allegante hoc non licere, sed ut ipsi domini reformatores, quibus universitas hoc negotium credidit et commisit, auribus suis audirent vocarenturque in praesentiam aliqui ex bursa illa. Et tandem placuit omnibus; et dominus rector mandavit in continenti per servum communem vocare certos consiliarios saeculares et religiosos, qui proposito eis iuramento unusquisque deposuit, Auditis hincinde depositionibus et publicis querelis antehabitis dicti domini reformatores doctores et magistri ad huiusmodi reformationem procedentes unanimi voto concluderunt, sanxerunt et statuerunt observanda in hunc modum, qui sequitur.

Imprimis habita mutua consultatione et deliberatione matura pensatis hinc inde omnibus in medium propositis et habitu puro et sincero respectu ad bonum universitatis et incrementum eiusdem, de cuius in-

tegritate collegium Jerusalem inter ceteras bursas insignis et in aliis partibus famatissius (?) existit et habetur ergo manutentione, regimine et ordine dictae domus Jerusalem unanimi et concordii voto et animo concluderunt: Quod amplius provisor domus Jerusalem, quicumque pro tempore existat, census seu proventus annuos centum marcarum ex Bochnia provenientes, easdem apud se non conservet sed scrinium seu cistam pro conservandis pecuniis dictae bursae datam et deputatam reponat nec easdem dispensare praesumat, nisi cum scientia et consensu rectoris et eorum, quibus claves ad dictam cistam consignatae fuerint, et sub quorum custodia tenebuntur. Claves autem ad huiusmodi cistulam habebunt illi, quibus rector cum universitate voluerit consignare, ita tamen, quod cistula huiusmodi in scrinio universitatis sub clavibus decanorum debet esse reposita et conservata prout iam ibidem de facto reposita existit et locata.

Item quod sine dilatione propter futura, imminencia et praeterita pericula per rectorem cum provisoro et aliis doctoribus et magistris vocatis vir bonus et maturus et exemplaris in seniore praeficiatur iuxta antiquam conclusionem, de hoc prius habitam. Qui senior omni die legibili actus in bursa honeste teneatur disputare more solito et antiquitus observato cum omni diligentia et maturitate et quod quilibet per se respondens aut arguens, dum et quando ipsum ordo tetigerit, respondere aut arguere tenebitur seu tenebuntur, quovis colore quaesito cessante aut pro pretio sive pecunia omnino conveniendi alterum nullo modo interveniente propter uniuscuiusque exercitationem et animum ad studia recipiendum.

Item quia multa emergerant et praesumpta ex eo, quod provisor non veniebat per se in collegium Jerusalem, ideo dicti domini voluerunt unanimi voto, quod provisor propria in persona et non per alium quempiam omni mutatione ad minus dictam bursam visitet et omnibus inhabitantibus convocatis per seniore eisdem proponat et adhortetur, ut honestatem domus diligant et conservent, studia continuent iuxta voluntatem et intentionem fundatoris; discolas et vagos expellat et sine quavis personarum acceptione et dissimulatione insolentes compescat, ne bonis et studiosis adolescentibus scandala et impedimenta existant et eos ab eorum studiis distrahant et eorum societate perversa inficiant et corrumpant, prout compertum fuit in multis tunc evidentissime.

Item senior pro tempore existens a modo et in amplius matricam habeat, sicut ante fuit et habebatur, ad quam intrantes ad bursam conscribat nomine cuiusque proprio annotato cum solutione introitalium unius sexagenae et propter claritatem senioris et fidele testimonium senior ad minus duos ex senioribus consiliariis domus ad huiusmodi inscriptionem et solutionem introitalium advocet, qui interfuit, ita ut praefertur, praedictis.

Item quod pecunia huiusmodi introitalium servetur in una cistula sub tribus clavibus, quorum unam provisor et aliam senior et tertiam consiliarii domus habebunt, quae quidem in libraria domus servabitur aut, ubi melius videbitur expedire.

Item quia domini reformatores, ut audiverunt publice ex relatione tunc ad praesentiam vocatorum, quorum libri distracti erant et alii impignorati et alii perdit, placuit omnibus in hoc articulo per dominum rectorem consulere, quod omni commutatione revideantur libri per provisorum, iuxta inventarium antiquum et originale; senior vero paratus sit ad avisationem provisoris omnes libros recolligere, et de eisdem, ut praefertur, omni mutatione anni exactam facere rationem. Quibus autem libros pro studiis consignare voluerit, cum omni diligentia senior faciat, illum, qui librum recepit, se manu propria in regestrum annotari cum libri qualitate et quantitate, descriptione prout in pergameno, papiro scriptum, pressum, in asseribus, cute tali vel tali, aut cooperatorio etc. superductis, ne propter facilitatem senioris et levitatem in libris, ut compertum est, jactura habeatur.

Item quotiescunque senioem de novo poni contingat, senior antiquus in praesentia rectoris et provisoris et aliorum de voluntate rectoris ad hoc vocatorum plenam rationem faciat de libris omnibus, ne per negligentiam aut dissimulationem in talibus, ut compertum est, librorum pretiosus thesaurus a zelatoribus reipublicae et benefactoribus universitatis donatus et legatus dispereat et distrahatur.

Tandem post huiusmodi sic conclusa et tractata rector, ut legitime universitati dicta innotescerent, iterum universitatem convocare fecit. Doctoribus et magistris totam universitatem repraesentantibus sic congregatis per dominum rectorem inductione omni habita placuit omnibus tractata huiusmodi et conclusa legi publice et auscultari. Quibus lectis clare et publice placuit omnibus nullo contradicente omnia praedicta manuteneri, observari et ad libros conclusorum scribi et reponi praeter partem primam secundi articuli de electione videlicet senioris per rectorem et provisorum etc., super quo doctores et magistri totam universitatem repraesentantes petiverunt dominum rectorem, ut fuisset inductio per vota et consultatio. Et quamvis ad hoc convocationis tenor non sonabat, dominus tamen rector votis universitatis condescendens uniuscuiusque vota et consilia audivit et signavit. Et tandem unanimi et concordanti omnium voto consuluerunt propter certos respectus ad discordias, quae intervenire possent inter rectorem et provisorum, ut antiqua conclusio haberet hanc limitationem, quod per amplius universitas ad instar bursae pauperum eligeret senioem ad bursam Jerusalem et quod eundem installaret et locaret rector provisorum vocato cum decanis aut consiliariis universitatis sive aliquibus aliis ex patribus doctoribus et magistris eundemque senioem nullus haberet auctoritatem ab

eodem officio, nisi universitas ipsa, quae eligit, amovendi. Dominus rector, audita voluntate totius universitatis tanquam rationabili, iusta et honesta praesertim ad tollendam discordiam personalem, quae facile suboriri posset, a dicta conclusione cum moderamine supradicto recessit et ex unanimi voto conclusit, quod ad conservandam caritatem mutuum inter personas etc. a modo et in amplius universitas ipsa habeat ius et posse totum eligendi seniore pro bursa Jerusalem dicta conclusione in nullo obstante modo et forma praemissis. Et in continenti, quia senior bursae Jerusalem derelicta domo discesserat et ita domus seniore et direttore carebat, voluntate omnium dominorum doctorum ac magistrorum accedente et votis illorum examinatis, tandem dominus rector ex unanimi voto omnium conclusit electionem fore debere, ne communitas acephala remaneret. Electus est in seniore bursae Jerusalem dictae magister Jacobus de Schidlow et successive per rectorem, cunctos decanos, doctores et magistros assistentes installatus et locatus domino provitore saepius et frequentius per certos dies per servum communem sive bedellum ad mandatum rectoris quaesito et non invento.

Alia vero omnia in dicto articulo secundo contenta universitas ipsa voluit per omnia et in toto esse salva et tenenda. Sicque de ceteris omnibus articulis tenendis, observandis et practicandis consensit et approbavit hoc adiecto, ut inventarium scribatur unum cum omnibus libris diligenter annotatis in eodem. Et huiusmodi inventarium dominus rector imponat in scrinium fisci universitatis propter originale exemplar librorum conservandorum, ad quod in necessitate aut aliqua causa habeatur recursus et iuxta illud libri plene et integre conserventur. Et dominus rector, omnium d. doctorum et magistrorum universitatem totam repraesentantium concordi voluntate audita et unanimi consensu dicta, omnia et singula tracta, lecta, auscultata publice teneri conclusit et perpetuo observari auctoritate ordinaria, quam ex privilegiis in universitate obtinet, decretum et robur perpetuae firmitatis interiecit (?). Acta anno et die quo supra.

VI.

Statuta, facta in rectoratu magistri Joannis de Wyszoka

a. d. 1498

cum visoribus deputatis per universitatem super defectibus reformandis collegii Jerusalem videlicet magistro Joanne Stanczowicze, s. theol. prof.,

magistro Martino de Cracovia, prof. lectore ordinario s. paginae et provisoro praedicti collegii, item magistris Joanne de Skawina, Joanne de Wlodzislawy, Bartholomeo de Snyna, decretorum doctoribus, item magistro Alberto de Pniewy, magistro Bernardo de Biskupie, decano facultatis artisticae, baccalaureis s. theol. Prima constitutio sequitur:

1. De seniore.

Senior propter domus honestatem ad mensam comedere non dignetur excepto, quod negotio communitatis fuerit impeditus. Si autem comedere cum eis nollet ex aliqua legitima causa praeter supradictam, sedeat cum eis tempore fectionis, ut ordinem faciat inter studentes et portionem de coquina capiat se concernentem. Legumina etiam sub mensura consueta sibi ad locum privatum sumat.

2. De positione bursae.

Bursa ponatur per duos grossos more solito tempore, quo in statutis describitur, et, si opus fuerit, fiant additiones ex decreto senioris et consiliariorum.

3. De actu disputationis.

Actus senior celebret more solito per se aut per alium. Item actus ordinarios diebus sabbatinis interdum visitet lectionemque in collegio legat, si ex obventionibus et emolumentis gaudere velit collegii.

4. De propinis.

Susceptio et locatio personarum intransium dictum collegium primo provisorii referatur, et senior pro locis aliquas propinas capiat.

5. De beaniae depositione.

Depositio beaniae, si occurrerit, cum moderamine expensarum fiat, ita quod medium florenum non excedat, nisi quis ex mera liberalitate sua super addere voluerit, moderamine tamen non obmisso.

6. De introitalibus.

Senior cum consiliariis a studentibus novellis sexagenas recipiat, quas in manus provisoris det, super quo duo registra disponantur, unum

senior cum consiliariis habeat et aliud provisor, sic quod in senioris registro provisor scribat et in provisoris senior.

7. De seniore.

Senior omnes defectus in structuris domus revideat et eos provisorii tempestive exponat. De necessariis etiam domus puta de leguminibus, lignis et aliis ex antiquo dare consuetis provisorii referat tempestive. Provideat etiam senior de purgandis immundiciis et de nivibus ac stillicidiis curam gerat.

8. De provisoro.

Provisor omnia necessaria iuxta morem antiquam dare sit astutus: alleca quadragesimalibus diebus procurare domui videat, legumina, butirum et alia dare non negligat, stubam temporibus frigidis calefacere non recuset, et si quid contra senioem habuerit, coram rectorem proponat, studentes etiam aut consiliarios vel carbonistam ad ipsum per senioem missos in necessitate domus benigne audiat et suscipiat.

9. De carbonista seu dispensatore.

Carbonista ob officium, quod gerit penes utile communitatis, ab additionibus, si quandoque decernuntur, absolutus pronuntiatur, simili modo a vigiliis et ab actibus et hoc, si fuerit in occupatione domestica.

10. De additionibus exigendis.

Quoniam plures rixae et altercationes post decretas additiones ex torpore et incuria negligentium praepositorum exigendo easdem in domo committuntur, idcirco accuratius tali errori occurrentes, statuimus, ut de cetero quilibet praepositus, qui additiones fecerit et ei iuxta statutum supra descriptum decretae fuerint, quemlibet studentem per se vel per alium constudentem visitet pro additionibus ipsi decretis septimana immediate sequenti sub poena amissionis additionum, ita tamen, quod si ultra suas additiones per ipsum percipiendas aliquot quadrantes denarii vel grossi in residuo manserint, illos omni procrastinatione remota, sive ipse suas additiones exigere vel non exigere curaverit, ad carbonam seniori det, praesentet realiter et cum effectu sub poena quattuor grossorum. Tales autem additiones decretas quilibet solvere tenetur sub medii grossi poena. Dare autem ipsas denegantem vel denegantes ad iudicium domesticum septimanae immediate sequentis iuxta consuetudinem domus trahat. Quod si hoc ipsum facere exigens additiones non cura-

verit, postea secunda, tertia, quarta septimanis per seniore[m] et consilia-
rios non audiatur.

11. De orandis vigiliis.

Item statuimus, quod omnes et singuli collegium Jerusalem inhabitantes seu mansione praedicti collegii gaudere volentes, utpote magistri, baccalaurei, studentes aut cuiuscunque alterius status existentes, singulis diebus sabbatinis vigiliis visitare sint astricti, ita quod commutatione aestivali vigiliae legantur hora vigesima, commutatione vero hiemali hora vigesima secunda sub obligationis poena eas orandi per se et sex denariorum.

12. De dormientibus extra bursam.

Statuimus et meliori modo ordinamus statuendo, ut unusquisque studentium in collegio habitans in loco sibi deputato singulis noctibus dormiat. Si vero quis extra locum proprium sibi deputatum aut extra collegium dormire repertus fuerit evidenter, extunc pro primo puniatur in sex grossis, si autem secundo, puniatur in fertone, si tertio, in decem et octo grossis, si autem quarto, de domo excludatur nulla misericordia interveniente, tanquam honestati domus contrarius et sui honoris immemor ac bonorum suorum dilapidator; hoc idem intelligitur de tarde venientibus post pulsum campanae praetorii secundum consuetudinem utriusque commutationis et post tertium pulsum ad hostium domus. Intelligitur etiam hoc statutum de pulsantibus ad hostium domus vel habitationem senioris post clausionem.

13. De faciendo quaeres.

Statuimus, quod dum et quando seniore[m] cum consiliariis aut seniore[m] tantum cameram alicuius vel aliquorum visitare contingat in causis honestatem domus concernentibus, ut unusquisque cameram suam ipsi vel ipsis scilicet seniori vel consiliariis sine aliquo strepitu clamoroso reserare sive aperire sit astrictus sub poena octo grossorum; si autem secundo hoc ipsum facere attemptaverit, puniatur in duplo et, si tertio, de domo excludatur.

14. De poenatis iudicialiter.

Item quilibet poenatus seu poenalis iudicialiter declaratus suam poenam solvere ad terminum sibi praefixum sit obligatus irrecurse sub poena suspensionis tabulae, id est carentia suae portionis, ita quod

verit, postea secunda, tertia, quarta septimanis per seniore[m] et consilia-
rios non audiatur.

11. De orandis vigiliis.

Item statuimus, quod omnes et singuli collegium Jerusalem inha-
bitantes seu mansione praedicti collegii gaudere volentes, utpote magi-
stri, baccalaurei, studentes aut cuiuscunque alterius status existentes,
singulis diebus sabbatinis vigiliis visitare sint astricti, ita quod commu-
tatione aestivali vigiliae legantur hora vigesima, commutatione vero hie-
mali hora vigesima secunda sub obligationis poena eas orandi per se
et sex denariorum.

12. De dormientibus extra bursam.

Statuimus et meliori modo ordinamus statuendo, ut unusquisque
studentium in collegio habitans in loco sibi deputato singulis noctibus
dormiat. Si vero quis extra locum proprium sibi deputatum aut extra
collegium dormire repertus fuerit evidenter, extunc pro primo puniatur
in sex grossis, si autem secundo, puniatur in fertone, si tertio, in de-
cem et octo grossis, si autem quarto, de domo excludatur nulla miseri-
cordia interveniente, tanquam honestati domus contrarius et sui honoris
immemor ac bonorum suorum dilapidator; hoc idem intelligitur de tarde
venientibus post pulsum campanae praetorii secundum consuetudinem
utriusque commutationis et post tertium pulsum ad hostium domus.
Intelligitur etiam hoc statutum de pulsantibus ad hostium domus vel
habitationem senioris post clausionem.

13. De faciendo quaeres.

Statuimus, quod dum et quando seniore[m] cum consiliariis aut se-
niorem tantum cameram alicuius vel aliquorum visitare contingat in cau-
sis honestatem domus concernentibus, ut unusquisque cameram suam
ipsi vel ipsis scilicet seniori vel consiliariis sine aliquo strepitu clamoroso
reserare sive aperire sit astrictus sub poena octo grossorum; si autem
secundo hoc ipsum facere attemptaverit, puniatur in duplo et, si tertio,
de domo excludatur.

14. De poenatis iudicialiter.

Item quilibet poenatus seu poenalis iudicialiter declaratus suam
poenam solvere ad terminum sibi praefixum sit obligatus irrecurse sub
poena suspensionis tabulae, id est carentia suae portio[n]is, ita quod

aeque bene ad ponendum bursam iuxta statutum superius descriptum sit astrictus.

VII.

Statutum novum de praepositione magistrorum, baccalaureorum et studentium collegium Jerusalem inhabitantium.

A. d. 1509, 20 oct.

1. De praepositura.

Facta convocatione per rectorem universitatis tunc existentem magistrum Stanislaum Byel de Nova civitate, s. theol. prof., custodem ecclesiae collegiatae s. Floriani, omnium decanorum et consiliariorum super differentia orta inter communitatem bursae Jerusalem ab una et magistros inhabitantes eandem ab altera partibus occasione officii praepositurae, decretum est ac determinatum, quod magistri eandem domum inhabitantes, qui in antea a tali officio praepositurae semper fuerunt liberi, de cetero et peramplius sint astricti ad praepositandum stante paucitate inhabitantium, qualis tunc apparuit, ita tamen, quod honestati magistrali per tale officium in nullo derogetur verum conservetur et augeatur, et ob hoc ipsi magistri inhabitantes domum sint astricti praepositare per alium, utpote baccalaurium vel studentem; et in casu, ubi baccalaurium vel studentem habere non possent, per proprium vel alium quemque servitorem, domum tamen inhabitantem et consuetudinem talis officii non ignorantem et non nisi completo ordine tali ceterorum bursam inhabitantium sint astricti ad memoratum officium, ubi ille, qui ultimo ingressus est domum, praepositare incipiet, usque ad illum, qui inter magistros tales est prior promotione inclusive. Quo ordine inter magistros completo mox redeat ad studentes et baccalaurios, qui, si in tantum fuerint adducti vel multiplicati, ut sine gravamine officium gerere possint, extunc magistri absoluti erunt a tali officio iuxta consuetudinem et praerogativam antiquam. In qua convocatione addictum fuit et conclusum, ut sub poena sedecim marcarum magistri non invadant nec molestent aliquem de communitate, nec e contra quisquam ex communitate magistro vel magistris aliquid obiiciat super huiusmodi praepositura, sed se invicem diligant et communitas, ut decet, magistros honoret et veneretur.

2. Sequitur aliud statutum novum de locatione circa tabulam.

In eadem convocacione decanorum et consiliariorum per rectorem facta et praemissa inductione super statuto de locatione ad mensam et praecipue super praelocatione personarum ad arbitrium senioris, quae videbatur praeiudicialis et antiquis statutis repugnans, conclusum est et per eundem rectorem tunc bursae provisorem decretum, quod statutum de eadem praelocatione servetur iuxta antiquam consuetudinem sub hac forma: Quilibet illum locum teneat in mensa sive magister sive baccalaureus, qui eum concernit ex ordine suae promotionis; studentes vero secundum ingressum domus in mensa resideant, nisi talis fuerit persona, quae merito suae conditionis et status aliis digne praeferri debeat, utpote, si fit de armis fundatoris vel canonicus cracoviensis aut actu sacerdos sive saecularis sive religiosus. Qui canonicus cracoviensis tenebit locum immediate post magistros, ille vero, qui fuerit de armis fundatoris immediate post baccalaureos, actu vero sacerdos existens tenebit illum locum, quem sibi concedet provisor vel senior pro tempore existens, videlicet post magistros vel baccalaureos, prout id melius videbitur expedire tali personae et etiam aliis inhabitantibus. Talis tamen actu sacerdos ita praelocatus tenebitur orare Benedicite et Gratias in prandio et coena et pro tempore loco senioris seu, ubi senior iuberet, vigiliis praeesse.

VIII.

Statuta edita in rectoratu Jacobi de Herdzeszow ¹⁾.

A. d. 1533.

1. Statutum de intitulatione apud rectorem.

Etsi ab exordio et a prima nostrae universitatis erectione statutum ordinatumque fuerit, ut omnes singuli nostrae universitatis privilegii gaudere volentes, matriculae et libro rectoris sint inscripti, experientia tamen didicimus hac nostra tempestate per plures id minime observatum esse, quod in magnam nostrae universitatis deordinationem cedit.

¹⁾ Jakób Arciszewski, doktor dekretów, kan. krakowski.

Nam tales sua propria voluntate licentiose utentes rectori in suis mandatis non oboediunt et eius iurisdictionem penitus subterfugiunt; nonnulli etiam post completas pro gradu baccalaureatus in artibus lectiones sese primum intitulari petunt et sic, ut expertum est, eadem commutatione, qua universitati incorporati sunt, promotionem baccalaureatus suscipere volunt. Qua propter nos magister Jacobus de Herdzeszow, iuris pontificii doctor et canonicus ecclesiae cathedralis Cracoviensis, pro tunc universitatis rector existens, habita super hoc maturiori deliberatione cum decanis et consiliariis nostris, statuimus et stricte observare praecipimus, ut quicumque ad nostrum gymnasium gratia studii venerit et privilegiis nostrae universitatis gaudere et in quacunque facultate lectiones audire voluerit, prius rectorem pro tempore existentem cum magistro suo accedat et se nostrae universitati incorporari, metricae rectoris inscribi petat; sicque incorporatus et apud rectorem intitulatus una cum eodem magistro ad provisorum collegii et bursae, quam inhabitare intendit, accedat et se in domum suscipi petat. Nec aliquis provisorum aut seniorum aliquem in domum universitatis suscipiat, nisi de illius intitulatione sufficiens testimonium per magistrum habuerit sub poena unius sexagenae; idem intelligi volumus de rectoribus scholarum, ut nullum de scholis collegium visitare permittant, nisi apud rectorem universitatis talis intitulatus fuerit et de eius intitulatione per magistrum eiusdem scholaris edocti fuerint.

2. Statutum de habitu et vestitu.

Statuimus denique et mandamus, ut nullus sic universitati incorporatus et libro rectoris inscriptus, qui lectiones cuiuscunque facultatis in nostra academia visitare et audire voluerit, in veste laicali nimis brevi vel variis modis incisa manicis foraminosis vel demissis et aliis manicis expositis manibus instar stipendiariorum mercatorum vel curiensium incedat, unde studens a laico facile discerni non poterit. In mitris denique laicalibus ex lana contextis vel caprinis vel aliis pellibus factis et circa aures caudas dimissas habentibus vel birris vario modo incisis vel zona ligatis praeter morem studentium minime incedere et in publicum extra domum vel bursam progredi audeant. Omnis generalis habitus a studentibus est evitandus, qui rectori pro tempore existenti doctoribus et patribus, provisoribus, senioribus collegiorum et bursarum ceterisque magistris inhonestatem inducens et studentibus minime conveniens pro quocunque tempore futuro visus fuerit, unde scandalum et dedecus universitati et domui, quam inhabitant, posset suboriri. Idem praecipimus et mandamus rectoribus scholarum, ut nemini cum habitu a nobis prohibito vel posthac per rectorem universitatis prohibendo collegium visitare permittant, ut per hoc studens a non studente discerni

possit. Si vero aliquis studentium sic a via honestatis exorbitans et declinans in publicum in tali habitu prohibito vel prohibendo progredi praesumpserit, admoneat eum primum praepositus collegii vel senior bursae, ut huiusce modi deponat habitum, ne in publicum extra domum in eo progrediatur. Quod si monitionem praepositi vel senioris non curaverit ad iudicium vocetur et per praepositum vel seniore et consiliarios moneatur, ut talem habitum deponat infra octo dies. Quod si non fecerit, postea in iudicio proximo in quattuor grossis puniatur et post quindenam, si huiusmodi habitum non deposuerit, puniatur in octo grossis. Postquam autem bis in collegio per praepositum vel seniore collegii vel bursae poena pecuniaria punitus fuerit et pertinax in proposito repertus fuerit, praepositus vel senior vel rector scholae huiusmodi inoboedientem et protervum rectori deferat, et rector universitatis tunc existens huiusmodi rebellem pro arbitrio suo acrius punire poterit. Quod si neque rectoris poenam curaverit solutis solvendis de domo per praepositum vel seniore et ab universitate per rectorem tanquam honestatis inimicus excludatur. Sed quoniam multi sunt, qui neque domus universitatis neque scholas inhabitant, volumus, ut magistri maioris collegii ceterique magistri ad huiusmodi studentes et eorum servitores in habitu prohibito vel prohibendo incedentes animadvertant admoneantque tales fraterne et charitative, ut huiusmodi habitum inhonestum et indecentem deponant. Quod si facere recusaverint, per servum universitatis eos rectori denuncient, qui huiusmodi protervos et inoboedientes in octo grossis puniat vel maiore poena afficiat, ut supra immediate expressum est.

3. Statutum de sermone latino.

Praeterea cum plerosque videmus in nostra achademia literis, ut aiunt, politoribus operam daturos, paucos tamen admodum in lingua latina proficere, statuimus et strictissime observari volumus et praecipimus, ut quilibet studens sive baccalaureus collegium vel domum universitatis inhabitans commutatione aestivali ac hora X. usque ad horam XXII., commutatione vero hiemali ab hora XII. usque ad horam XXIV. ad loquendum latinum sit astrictus, in domo, curia, stuba communi vel camera propria. Si vero quis vulgarisaverit et per scriptores, quos senior quilibet in collegio vel bursa occultos habere debeat, signatus et scriptus pro tribus vicibus puniri debet in uno denario, sic quod talis poena unum non excedat grossum. Volumus autem, ut senior bursae huiusmodi poenam sabbato circa iudicium a vulgarisantibus exigat, nec quicquam in huiusmodi pecunia vulgarisantibus restituat, sed totam eam pecuniam pro usu et communitatis necessitate convertat, et hoc de studentibus adultis intelligi volumus. Studentes autem minores, qui

sub magistrorum tutela et praeceptis degunt et disciplinae sunt capaces, volumus, ut per eorum magistros vel per seniore[m] domus, ubi eorum magistri forent negligentes, virgis moderate tamen caedantur. Eodem statuto et rectores scholarum obligatos esse volumus, ut scholares suos propter vulgarisationem more scholastico et pro eorum arbitrio praepositi seniorisque ac suorum consiliariorum puniant. Mandamus denique ac praecipimus huiusmodi nostra decreta et statuta statutis adnumerari et specialiter inter omnia statuta bursarum includi et inscribi, ut frequentius repetita omnibus innotescant, ut nemo per ignorantiam se excusare posset. Et rectores scholarum huiusmodi nostra statuta in suis scholis scripta habeant et quotiens aliquem de novo bursam vel scholam ingredi contingat, senior bursae vel rector scholae huiusmodi statuta ei proponat, et quod ea servare velit, in manus provisoris, senioris vel rectoris scholae promittat. Sint itaque seniores bursarum et rectores scholarum ad huiusmodi nostra statuta et mandata servanda et exequenda obstricti sub poena unius sexagenae rectori pro tunc existenti persolvendae.

IX.

Declaratio statuti bursae Hierusalem de locatione ad mensam facta in rectoratu Gregorii a Sthawissin.

A. d. 1539.

In convocatione plena et totali universitatis dominica Oculi, quae fuit IX., mensis martii, ad quam quidem convocationem pars inhabitantium bursam Hierusalem puta studentes absque baccalaureis et magistris appellaverant orta differentia et controversia inter ipsos et religiosos fratres Cisterciensis ordinis ratione praelocationis ad mensam per seniore[m] bursae factae,¹⁾, in qua quidem convocatione universitatis facta inductione per rectorem ad doctores et magistros, lecta prius et audita declaratione et tenore conclusionis supradictae, per quam conclusum est a rectore in praecedentibus convocationibus: debere iure praelocari studentibus circa mensam huiuscemodi fratres religiosos in ordinibus diaconatus et subdiaconatus constitutos et hoc qui-

¹⁾ Ustęp rozmyślnie opuszczony jako obojętny.

dem ex certis et iustis causis, quarum una fuit haec, quia sub memoria omnium, qui sunt in universitate doctores et magistri, qui olim pluribus annis inhabitabant supra dictam bursam, religiosi semper tenebant ad mensam locum post baccalaureos ante omnes studentes; nec pars opposita potuit probare oppositum. Altera quoque causa fuit: Quoniam clerici in ordinibus supradictis debent esse maioris eminentiae, quam laici vel in minoribus clericis, amplius autem accedit ad hoc, quoniam ubique beneficia non pauca accepit universitas nostra ab ordine fratrum Cisterciensium, insuper etiam, quia quilibet abbas Clarae Tumbae ordinis Cisterciensis fert non parva onera ratione conservationis privilegiorum universitatis nostrae, itaque visum est et placuit universitati, cuius est statuta omnia illius bursae non tantum interpretari, sed etiam nova condere, ne fratres illius ordinis postergarentur ad mensam et ne de cetero fiat haec amplius differentia et controversia. Adiecit poenam universitas in rebelles, quae habetur in statutis sub titulo de rebellionem contra seniores hoc est, ut quilibet rebellis huic conclusioni et declarationi pro prima vice puniatur in una sexagena pecuniae, pro secunda excludatur de bursa ipsa; supradictae autem poenae sexagenae pars dimidia puta florenus cadit pro usu inhabitantium ipsam bursam, pars autem altera hoc est alter florenus dabitur universitati et rectori.

X.

Statutum novum rationem praepositurae et locationem ad mensam sacerdotum, diaconorum et subdiaconorum complectens.

A. d. 1539, 24. octobris.

In rectoratu venerabilis domini magistri Gregorii a Sthawissin, sacrarum literarum professoris, custodis ecclesiae collegiatae divi Floriani in Clepars, venerabiles ac eximii domini Georgius Myskowsky, archidiaconus ecclesiae cathedralis Cracoviensis, divi Stanislai in arce etc. et Stanislaus Borek, canonicus eiusdem ecclesiae etc., missi ex brachio reverendissimi in Christo patris domini et domini Petri de Gamraciis, Dei gratia episcopi cracoviensis et cancellarii academiae nostrae cracoviensis, ad petita venerabilis domini Erasmi a Cracovia, artium magistri universitatis nostrae, divina patientia abbatis Clarae Tumbae, commis-

sarii generalis huius provinciae ordinis Cisterciensis et conservatoris privilegiorum hymnasii nostri cracoviensis ad sopiendum una cum praefato domino rectore et venerabili domino Jacobo a Clepars, sacrarum literarum professore, decano ecclesiae collegiatae divi Floriani in Clepars, provitore bursae Hierusalem, controversias pridem inter inhabitantes bursam Hierusalem, videlicet fratres religiosos ex una et studentes saeculares partibus ex altera ortas ratione praepositurae, ut vocant, bursae praedictae et ordine sedendi ad mensam. Domini itaque praedicti exauditis partibus decreverunt: principio, quantum ad praeposituram pertinet, id firmiter servandum, ut actu sacerdotes dumtaxat regulae ordinisve Cisterciensis iuxta statutum superius scriptum¹⁾, cuius titulus est: »Libertas fratrum ordinis Cisterciensis a praepositura« etc, essent liberi a praepositandi munere ea tamen lege, ut singulis septimanis quocunque die singuli essent astricti ad legendam missam in sacello bursae eiusdem, praemisso prius campanae domus pulsu, sub poena duorum grossorum per seniore domus exigendam. In aliis vero ordinibus constitui, ut pote acoliti subdiaconi, diaconi tenebuntur, ut alia onera, ita et officium praepositurae et itidem dare, quae dari in tali officio ab aliis noviciis solita sunt. Legere quoque circa tabulam per se debebunt. Porro quantum ad ordinem sedendi pertinet, domini praedicti statuerunt eos circa tabulam eo ordine locandos, ut actu sacerdotes cuiusvis conditionis sive saeculares sive religiosi cuiuscunque regulae ordinisve locum immediate post baccalaureos artium liberalium haberent. Si vero sacerdotis prima laurea hoc est baccalaureatus accesserit, post magistros immediate habebunt locum. Subdiaconi vero et diaconi dumtaxat ordinis Cisterciensis propter causas in superiori statuto de locatione eorundem praescriptas, cuius titulus est: »Declaratio statuti« etc²⁾, post actu sacerdotes nondum titulo primae laureae insignatos sedebunt, sic, ut diaconi praecedant subdiaconos, alterius autem regulae ordinisve religiosi sive diaconi sive subdiaconi iuxta ingressum in bursam Hierusalem, ut ceteri studentes, locabuntur. Haec acta sunt in Collegio maiori in habitatione praefati domini rectoris praesentibus atque non refragantibus praedictis partibus³⁾.

¹⁾ Zob. Wstęp str. 87.

²⁾ Zob. Dok. IX.

³⁾ Szczegóły odnoszące się do kłótni bursarzy z senioem, o której tu mowa, znajdują się też w »Concl. univ.« pag. 156 sqq.

XI.

Actus declarationis statuti de et super portione capienda senioris contubernii Jerusalem.

A. d. 1552, 2 ianuarii.

Exorta fuit controversia inter venerabilem magistrum Albertum Vendrogowsky, seniore[m] contubernii Jerusalem ab una et quosdam studentes eiusdem contubernii partibus ab altera occasione portionis ad seniore[m] pertinentis. Cuius controversiae processus et conclusio in hunc inferius sequitur modum. Quidam studentes praedicti contubernii portiones crudas carniu[m] seniore[m] ex antiqua consuetudine concernentes eidem denegabant volebantque, ut cum eis una comedat, quod si vero noluerit, contendebant, ut unam portionem tantum eamque coctam alicui inhabitantium aequivalentem de coquina capiat, huius vero causam allegabant statutum antiquum domus, a. d. 1498 editum, quod habetur sub titulo »De seniore«. Adferebant insuper alias causas, sed nulla praeter supradictam validior et probabilior apparuit. Senior vero protunc existens intellegens conspirationem et pertinaciam studiosorum antiquam consuetudinem in dandis portionibus infringentium, totum rei negotium ad provisorem domus tanquam legitimum ac immediatum iudicem nempe venerabilem virum doctorem Jacobum a Cleparz, canonicum cracoviensem, devolvit, coram quo contra infringentes veterem consuetudinem, quae est optima legum interpres, statuto antiquo nunquam in vigore existenti, quod illi allegabant, derogabat, debito ordine proposuit et ad omnes causas, quas coram provisore proponebat, ita, ut decuit, respondit, quinimo circa antiquam consuetudinem se relinqui petiit et iudicari contendit. Auditis itaque ambarum partium hinc inde praepositionibus et responsionibus, praefatus dominus provisor noluit praecipitanter in eo negotio procedere, immo diligenter de consuetudine, quae fuerat ante observata in dandis portionibus seniori praesenti et eius antecessoribus scrutatus est, cum eos, qui officium senioratus quondam gerebant requirendo, tum illos, qui in contubernio aliquando manserunt, interrogando. Sed omnes, quicumque fuerunt requisiti, testati sunt seniore[m] praedicti contubernii ex antiqua consuetudine debere habere duas portiones crudas vel unam bonam etiam crudam duabus aequivalentem. Proinde dominus provisor huiusmodi testimonio audito consuetudini inhaerendum decrevit, nec licere alicui, ut eidem reluctetur. Porro studentes non contenti decreto provisoris recurrerunt ad dominum recto-

rem pro tempore existentem, venerabilem virum Joannem a Szanok, artium et iuris pontificii doctorem, praepositum sancti Nicolai extra muros cracovienses. Hic habita deliberatione cum suis consiliariis et decanis omnium facultatum confirmavit sententiam provisoris. Ipsi vero in sua pertinacia et errore perseverantes noluerunt huic decreto parere. Tandem memoratus dominus rector totam universitatem convocandam curavit praemisso tenore convocationis more solito, partes utrasque denique adesse convocationi mandavit, ut eo modo utraque pars sententiam suam declararet; quod et factum fuit. Auscultatis igitur ambabus ita, ut par fuit, partibus dominus rector ex omni doctorum et magistrorum unanimi suffragiorum collectione et statuti antiqui interpretatione in eadem publica convocatione sano ac recto iudicio decrevit, perpetuis temporibus duraturis id observandum firmiter statuit et tenendum conclusit, ut seniori praedicti contubernii praesenti et eius successoribus pro tempore existentibus iuxta antiquam consuetudinem diuque observatam ratione laborum et onerum, quae fert in praedicto contubernio, dentur omnino duae portiones crudae carniū, altera potior ac praestantior omnibus, altera modico inferior vel una bona etiam cruda duabus aequivalens quantitate nihilominus duorum inhabitantium portionibus respondens aut respondentes. Adiunxit praeterea dominus rector cum tota universitate poenam exclusionis in tales, qui huic decreto contravenire ausi fuerint. Ne autem de cetero aliquae turbae aut dissensiones occasione huiusmodi portionis oriantur in illa domo, propterea praesentem actum decreti ad sua acta praesentia mihi notario publico infrascripto inseri et ingrossari mandavit, deinde vero et circa statuta domus illius Jerusalem adscribi praesentibus dominis Alberto Schamotuli, Nicolao Cerno, bedellis celebris universitatis et aliis compluribus fide dignis testibus adhibitis et vocatis et me Jacobo Gwiazdowski, praesentis actus scriba.

XII.

Contra rebelles studiosos ¹⁾.

A. d. 1552, 15 iulii.

In ea convocatione, quae facta fuit a. d. 1552, 15. iulii per reverendum patrem magistrum Joannem a Schanok, iuris pontificii pro-

¹⁾ Tytuł przez wydawcę zrobiony.

fessorem, praepositum ecclesiae sancti Nicolai, rectorem Almae universitatis cracoviensis, idem dnus rector, doctores ac magistri omnium professionum, auditis querimoniis ac petitionibus tum senatus cracoviensis tum domini vicecapitanei tunc praesentium, habita sufficienti deliberatione, ad reprimendam novam et insolitam quorundam studiosorum licentiam et ad promovenda studia ceterorum haec, quae inferius descripta sunt, deinceps diligentissime observanda in omnibus collegiis atque contuberniis decreverunt ac constituerunt. In primis, ut statuta uniuscuiusque contubernii seu bursae a dominis provisoribus ac senioribus diligentissime custodiantur ac observentur transgressoresque illorum irremissibiliter puniantur iuxta poenarum in statutis descriptam rationem. Deinde, ut quilibet studiosorum in contubernio quocunque manens sub poena exclusionis praeceptorem privatum idoneum habeat, qui studia illius dirigat, conversationem inspiciat, otiari, tabernas ingredi eum non permittat, pecuniam a parentibus aut quibuscunque benefactoribus datam servet ac dispenset aliaque curet, quae ex re esse adolescentis intellexerit. Neque deinceps quisquam in contubernia suscipiatur a provisoribus ac senioribus, nisi fuerit praesentatus ab eiusmodi praeceptore, qui ista se facturum praesens bona fide recipiat ac promittat. Insuper, ut quisquis contubernium ingrediens arma seniori continuo praesentet ac ad servandum committat, neque alia privatim aut publice deferre aut in habitatione servare audeat, convictus hoc fecisse puniatur iuxta statuta, aut arbitrium senioris ac consiliariorum. Sed et hoc tunc decretum est, ut quisquis illorum vestes huiusmodi deferat, quales studiosis conveniunt, quibus discerni possit ab aulicis atque opificibus. Visum est interim et hoc utile ac necessarium esse, ut ad senatum cracoviensem ex gremio dominorum doctorum ac magistrorum aliqui mittantur, qui ab illo haec fieri singulariter petant nomine totius universitatis. Primum ut si quos studentes aut nunc aut postea apud illos de suis iniuriis queri contingat, vindictam de illorum adversariis sumant et iustitiam illis absque quavis comperendinatione procrastinationeque administrent. Deinde civibus generaliter omnibus interdictum esse velint, ne deinceps quisquam illorum studentem in domum suam ad manendum suscipiat neque habitationem conducat absque singulari concessu domini rectoris. Artificibus vero illud praecipiant, ut socios, quos illi vocant, suos studentibus iniuriari aut quocunque modo molestos esse non permittant. Sed et hoc, de arma illorum quisquam domi suae servare praesumat. Insuper si, quod absit, quispiam studiosorum in aliquo facinore deprehensus fuerit, de ea re continuo dominum rectorem certiore reddant et illi soli praesentent aut absolvendum aut puniendum, haec enim praescribunt celebri universitatis dominis consulibus non ignotae libertates atque privilegia. Qui quidem haec omnia et singula se facturos ac curaturos indubie promiserunt.

XIII.

Ad reprimendam studiosorum et contubernalem licentiam conclusiones noviter per totam universitatem decretae ¹⁾).

A. d. 1559, 4 ianuarii.

1. De clausione domus.

Statuimus et ordinamus, ut clausio domus sit secundum statuta et consuetudines bursarum. Qui post clausionem venerit ante quartam, aperiatur ei et iuxta statuta puniatur. Qui vero veniens post clausionem vehementius pulsaverit ceterorumque quietem impediverit, puniatur pro singulis vicibus in quattuor grossis irremissibiliter. Post quartam vero veniens primo puniatur in quattuor grossis, secundo in duplo, tertio in triplo, quarto excludatur.

2. De pernoctantibus extra bursam.

Cum seniores contuberniorum nec possunt nec debent semper facere inquisitionem, ne ii, qui bonis incumbunt studiis diligentius, in sua quiete impediuntur, propterea senior in eos animadvertat diligentius, quos cognoverit, etiam non facta inquisitione, domi non dormivisse. Tantam vero ab eis exiget poenam, quantam ex statuto coguntur reponere, si non reperiantur pro primo in inquisitione.

3. De impredientibus ceterorum studia.

Quoniam audivimus multos esse studiosos, qui vel dimicando vel cytaris tangendis vel saltibus se exercendo etiam in hypocautis com-

¹⁾ Ten statut znajduje się także w Rp. »Concl. Univ.« pag. 210—216 z takim proemium: »Quoniam uniuscuiusque est praefecti quam primum ex subditis licentiam evellere ac, ne postea suborietur, prospicere, si res suas in tuto collocare et reipublicae incolumitati consulere velit, proinde nos Martinus Crokier a Cracovia, phil. et iurispr. doctor, can. eccl. cath. Luceoriensis etc. ac rector generalis universitatis crac., videntes, quanto periculo subiaceat eadem, cum iam non tantum domesticis uniuscuiusque status et dignitatis hominibus, sed et apud exteris nationes propter magnam licentiam studiosorum sit exosa, causamque huius licentiae penitus inquirentes, non aliam maiorem et propiorem invenimus, quam legum et statutorum contubernalium lenitatem. Ad reformandas itaque nonnullas leges senioribus patribus, decanis omnium facultatum ac consiliariis universitatis secundum consuetudinem per schaedam convocatis matura deliberatione super hoc habita.

munitatum reliquorum studia sub praetextu recreationis a prandiis, sub coenam et vesperi et iis et aliis temporibus hoc fieri omnino prohibemus sub poena quattuor grossorum. Si vero aliquibus haec exercitatio placet — ne duriores in iuventutem simus — in privatis locis, ubi aliorum non impediatur studia, eandem exercent.

4. De poenarum condonatione.

Audivimus quoque, quod seniorum ac consiliariorum nimia benignitate et facilitate tanta licentia studiosorum increbrescit, cum vel nullas poenas a delinquentibus exigunt, vel cum ostensione gratiae, ut dicitur, paululum recipiunt, proinde volumus et conscientiam eorum in eo obligamus, ut statuta omnia diligenter observent et secundum ea in delinquentes animadvertant, gratiam vero ita praestent, ut pro primo condonetur totum — verum est hoc in offensionibus levisculis — pro secundo medium, pro tertio nihil, pro quarto excludatur. Vel si exclusionem redemerit, omnino nihil ex eadem pecunia illi restituatur, sed totum in communem utilitatem bursae convertatur.

5. De seniorum officiis.

Seniores suis, ad quae tenentur officiis, diligenter respondeant, potissimum vero, ut disputationes domesticas secundum statuta bis in septimana feria quarta et sexta exercent, ex quibus studiosi domi audaciam discant, qua foris et in rebus seriis aliquando utantur commodius; sacrificia quoque, vigiliis, ceteraque onera contuberniorum consuetis temporibus et ipsi obeant diligenter ac fideliter et, per contubernales ne negligantur, omnino curent, ut et debito suo satisfacientes liberam habeant conscientiam et gratitudine hac in benefactores alios ad bene merendum de contuberniis provocent.

6. De poena in seniores negligentibus atque consiliarios.

Si negligentiores fuerint seniores in istis omnibus et singulis observandis, quae mandato nostro et hoc statuto illis praecipimus poenam unius floreni pro singulis negligentiarum vicibus irremissibiliter se reposituros certo sciant. Quas quidem seniorum negligentias consilarii bursarum domino rectori deferre debent sub poena quindecim grossorum.

7. De mandato rectoris.

Videntes quoque, magno dedecori esse universitati et plurimum eidem incommodare, si mandata rectoris pro commemoratione beneficio-

rum aut studio bene merendi de insignibus personis negligantur, paucitas enim scholarium bonam existimationem, ingratitude commoda universitatis facile aufert, propterea et singuli studiosorum memores iuramenti sui ad intitulationem praestiti, mandatis eiusmodi a principio ad finem usque adsint volumus, utque melius cognoscatur temeraria nonnullorum mens et peierans animus. Statuimus, ut ad offeritorium prae-eant studiosis consiliarii domus, praepositus vero eiusdem domus interim ex aliquo loco observet diligentissime, quinam contubernalium non ad-fuerint, eosdemque domino rectori conscriptos deferat, ultimusque eos sequatur ad offeritorium. Si vero per se aut per alium neglexerit, poenam unius floreni eidem domino rectori reponat. Quotquot autem con-niventia sua vel negligentia praetermiserit, et dominus rector ab aliquo didicerit, senos grossos toties reponet eidem domino rectori. In aliis vero mandatis, in quibus offeritorium esse non solet, praedicti consiliarii iti-dem studiosis praeceant, praepositus vero ad ostium templi vel domus modo praedicto sub praedictis quoque poenis observet diligentissime.

8. De exclusione.

Quoniam vero multa sunt statuta, in quibus temeritati occurritur exclusione, ut itaque eadem penitus ex contuberniis eradictetur, statui-mus et ordinamus, ut si quis exclusus legitime et secundum statuta ex-ire et commigrare ex contubernio noluerit, tantisper omnibus contuber-nalibus denegeret communis mensa et reliqua emolumenta, donec illa sua temeritas debitum et decretum sortiatur effectum.

XIII.

De electione Minoris Collegae in senioratum bursae Jerusalem.

A. d. 1559, 2 martii.

Post vocationem magistri Martini Racziasz in collegium minus ex-senioratu bursae Jerusalem a. d. 1559 die secunda martii facta per d. rectorem convocacione totius universitatis sub poena non contradi-cendi et prout quisque diligit bonum universitatis pro electione novi senioris in eandem bursam quinque competitoribus neglectis ex re uni-

versitatis et contubernii Jerosolimitani videbatur, ut hoc tempore ad extirpandas licentiae vires aliquis gravis, idoneus et exemplaris administrans illi iuventuti praeficeretur. Quoniam vero magister Gregorius Novicampianus, collega minor, hoc munus atque officium concedi sibi ab universitate in eadem convocazione petebat cum regressu in suo ordine ad beneficium et habitationem ad minus collegium, unanimi consensu d. doctorum et magistrorum omnium facultatum electus est in seniore cum regressu in collegiaturam ita tamen, ut non quando ipse velit regrediatur, sed quandocunque universitati placuerit. Ad quod quidem idem d. magister consensit, libertate tamen de eligendo seniore in bursam Jerusalem universitati reservata tam ad extraneos quam ad minores collegas.

XV.

De propinis seniorum in contuberniis.

A. d. 1560, 1 martii.

Saepius item questi sunt studiosi et studiosorum mecenes se gravari, quoties ingrediantur contubernia et convictum studiosorum magnis nec ante solitis expensis, quae vulgo propinae dicuntur. Proinde in eadem convocazione super ea quoque re ab omnium facultatum doctoribus et magistris matura et longa deliberatione praemissa conclusum est, ut in posterum propinae per seniores accipiantur secundum antiquam consuetudinem: non sint minores, quam sex grossorum, amplius nil seniores exigere praesumant sub poena unius sexagenae rectori universitatis persolvenda, nisi quis ex liberalitate sua et pro qualitate habitationis velit plus offerre eorumque, qui antea in eodem contubernio manserint et expensas aliquas circa liberalia studia tabernariis neglectis fecerunt, maiorem semper habendam rationem volumus, quamvis et hic volenti iniuria fieri non potest.

XVI.

De accusationibus studentium bursae Jerusalem contra
provisorem.

A. d. 1566, 18 januarii.

Vocatus eram a reverendissimo domino episcopo cracoviensi Philippo Padnievio, ut accusationibus studentium contubernii Hierusalem, quibus datus eram provisor, responderem. Et comparui iuxta terminum, mihi assignatum, hora vigesima, ubi primo accusatus sum, quod sartores domui Hierusalem servare non permiseram iuxta decretum universitatis totius in rectoratu meo factum anno 1563 die sedecima novembris. Et reverendissimus dominus cassando illud decretum nullis rationibus meis locum dans mandavit, ut studiosis liberum sit servare unum sartorem cum adiutore, ita tamen, ut in facinoribus commissis non sint illius patroni, sed aut ipsi iustitiam de eo parti laesae faciant aut illum capiendum et iudicandum iudici competenti tradant. Secundo accusatus sum, quod illos ad ferendas vestes competentes, germaki scilicet talares, si quis gravaretur reverenda compellerem iuxta vetera statuta et nova et mandatum regium ibidem per me productum. Quibus omnibus neglectis reverendissimus dominus mandavit, ut quisque uteretur vestitu, quali vellet et quem haberet, exceptis illis, quae longas dependentias a collo habent. Eas sibi displicere dixit. Tertio accusatus sum, quod armis et gladiis ad exercitium domicationis uti a me prohiberentur. Cui cum respondissem artem dimicatoriam in academia nostra esse studiosis statuto interdictam et legi hoc statutum in singulis electionibus rectoris, reverendissimus dixit: nolo ego studiosos habere culphanos, discant artem dimicatoriam et exercitent illam, utantur armis, dummodo a caedibus et sciscitandis in urbe tumultibus abstineant. Quarto accusatus sum, quod illis refectioes diebus rectis more solito non darem. Et interrogatus, quare id non facerem, respondi ob defectum aeris, quod iam ab annis quattuor bochnensem censum bursae constitutum non solvissent. Obiecerunt illi soluturos bochnenses, si esset mea in exigendo ab eis diligentia. Ego vero diligentiam meam declaravi, ostensis censuris, quibus ob non solutionem invocati sint. Et dominus reverendissimus me ad dandas refertiones, cum desit pecunia non adegit. Acta sunt haec in aula episcopali praesentibus reverendis dominis Andrea Przeclawski, scholastico, Krajewski, archidiacono, Joanne Korzbog, Luca Podoski, Francisco Kraszinski, canonicis ecclesiae cathedralis cracoviensis. Quibus,

dum haec per reverendissimum dominum agerentur, tacentibus solus dominus Przeclawski assurgens praecatus est, ut reverendissimus leges universitatis et bursae salvas conservaret, nihil boni subsecuturum dicens, si ita laxabuntur; sed nihil profuit eius oratio. Dixit enim dominus: nolo stringi iuventutem tam severis legibus. Remittendum de hac severitate aliquid est. Videat agitur unusquisque, quam recte praesul fecerit. Adfuit etiam huic negotio ex saecularibus huius urbis Nicolaus Kazanowski, consul. Mecum vero venerant mihiq̄ue assidebant dominus doctor Sigismundus Obrębski et magister Joannes Leopoliensis, canonici s. Floriani. In octava deinde, 25 scilicet die ianuarii, dominus rector, doctor Joannes Dobrosielski, fecit totius universitatis convocationem ad deliberandum, sit ne reverendissimo domino parendum, aut statutis universitatis et contubernii inhaerendum. Et domini a primo ad ultimum inviolabiliter statuta esse servanda decreverunt, non concedendum studiosis, ut vestes, quales vellent, ferrent, nec ut armis uterentur. Sartores tantum illis servare ad aliquantum tempus permiserunt per mensem, scilicet vel minus quoties necessitas illorum optaret.

XVII.

Statuta in toto servanda.

A. d. 1566, 25 ianuarii.

Rumore increbrescente de laxatione quorundam universitatis statutorum per Reverendissimum Crac.¹⁾ studiosis facta videlicet, ut utantur habitu pro voto suo, ut arma deferant et ut sarctores in bursa Jerusalem servent, rector facta convocatione totius universitatis sub poena non contradicendi et prout diligitis bonum universitatis ad deliberandum super hoc, an consentiendum sit Reverendissimo, an statuta in suo vigore tenenda. In qua convocatione, imprimis ut cognoscatur veritas rumoris, vocati sunt duo studiosi de bursa Hierusalem videlicet Adam Czibulski et Joannes Herbesth et interrogati, an hic rumor sit verus. Responderunt esse verum: nam Reverendissimus permisit nobis deferre habitum, quem velimus, excepto habitu cum longis dependentiis alias z dlugimi kolnierzmi; item gladios non quidem ad pugnandum, sed ad dimicandum et sarctorem in bursa servandum. Deinde more solito ad singulos in-

¹⁾ Episcopum Philippum Padnievium.

ductione facta ex unanimi omnium voto conclusum est, tenendum fore statutum inviolatum de habitu, similiter de armis non ferendis, nisi forte gladiis ligneis ad pugillandum aptis uti velint; quantum ad tertium sactor unus in bursa connivendus est ad tempus, quo poterit habere laborem apud domesticos et non aliunde. Et hoc commissum est arbitrio domini provisoris una cum seniore.

XVIII.

Sententia rectoris studii univ. Cracoviensis in causa communitatis bursae Hierusalem contra eiusdem bursae seniozem lata.

A. d. 1619, 10 decembris.

Coram officio rectoris comparentes studiosi contubernii Hierusalem, satisfaciens termino hodierno intentionem suam probaverunt partim recognitionibus nobilium studiosorum Kochanowski, Rudzki, Stoinski partim regestris et metricis eiusdem contubernii partim productione librorum per ponentes domini senioris cum insigni damno bibliothecae eiusdem contubernii laceratorum, petentes sententiam in eadem causa venerabili seniori mota ferri, in praesentia eiusdem dni senioris in prolationem sententiae consentientis. Et magnificus dnus rector occurrendo maioribus burbis, quae probabiliter occurrere poterant, in haec verba sententiam deffinitivam tulit: Christi nomine invocato pro tribunali sedentes et Deum solum pro oculis habentes in causa et actione occasione deordinationum ad 13. gravamina redactarum a communitate studiosorum collegii seu bursae Hierusalem ab actorea ab una et venerabili magistro Mathia Budkovio, seniore eiusdem contubernii, citata partibus ab altera coram officio nostro rectorali, in praesentia Jacobi Turobojski, s. theol. licentiati, decani s. Floriani, provisoris dicti contubernii, specialiter ad sopiendas eiusdem contubernii controversias per nos vocati et invitati vertente et mota. Ex his, quae in eadem causa et toto eius processu coram nobis deducto, et specialiter regestrorum, metricarum, inventariorum, ordinationum, statutorum dicti collegii revisione, partium, quae probatione ac propria venerabilis mgrī Budkovii senioris confessione cognovimus, per hanc sententiam nostram deffinitivam, quam in his scriptis de consilio et assensu praefati reverendi domini provisoris matura intra nos deliberatione praehabita fecimus, dicimus, pronuncia-

mus et declaramus praefatum venerabilem seniore[m] studiosorum nomina in album dicti contubernii relata et per communitatem eiusdem collegii specificata temere vitiasse locationemque ad tabulam non secundum leges et statuta contubernii [sed] pro libitu fecisse, metricam intrantium subductione linearum inutili et rasuris vitiasse, rationes expensarum incaute in chartulis, quibus se suspectum communitati reddidit, vitiasse, ingredientes ad bursam studiosos insolito iuramento gravasse, legum contubernialium codicem marginalibus glossis exautorasse et pecuniam, quae apud dominum provisorum per intrantes reponi debet cum depositione beaniae, de facto sibi usurpasse propinasque insolitas a specificatis studiosis licitationes faciendo avare coëgisse, legumina contubernialibus vitiata obrusisse, lignorum septuaginta pelias contubernio iuristarum et rursus alias decem pelias hactenus non repetitas m[ag]istro Betcovio non ex re contubernii mutuo dedisse, bibliothecam eiusdem bur-sae antea, instructissimam neglexisse nec inventarium eius iuxta conclusiosem universitatis circa possessionem senioratus confecisse, in corruptoresque communitatis librorum non animadvertisse immo ponentes, quos alit in testudine, in qua libri asservantur, cum damno bibliothecae tenuisse, in verbis et factis levem esse, non inscriptosque in album universitatis in contubernio fovisse, poenas iudicialiter decretas non ad usum communitatis convertisse taliaque illi facere minime licuisse neque licere, occasione quorum merito ab administratione eius contubernii suspendendus veniebat; vigorem tamen iustitiae temperando eundem venerabilem m[ag]istrum seniore[m] ob transgressionem de non recipiendo in contubernium, qui apud d[omi]num rectorem non sunt inscripti, poena unius sexagena[e] iuxta edictum nostrum puniendum esse decernimus, ad restitutionem propinarum sordide exactarum studiosis specificatis ipsum condemnando; deducta nihilominus ex eadem pecunia iusta propina personam suam concernente, quae ad minus debet esse 18 grossos, nisi quis ex mera liberalitate plus dare voluerit. Quoniam vero insigne damnum in bibliotheca eiusdem collegii subsecutum est, idcirco ad bibliothecam fideliter custodiendam inventariumque librorum conficiendum officio nostro quam primum sub poena amotionis ab administratione contubernii praesentandum et laceratorum librorum specialiter divi Thomae et Summae Antonini restitutionem, ad commigrationemque ponentum ex dicta testudine, in qua libri servantur et in qua in posterum manere debent, ad rationemque ex perceptis poenis iudicialibus et pecunia, quae provisorum conferri debet, faciendam eum esse obligatum advenimus sub poenis superscriptis, decreto nostro ad praemissa mediante. Ne autem in posterum similes vel graviores deordinationes cum magna contubernii perturbatione fieri contingant, antiqua statuta eiusdem contubernii innovando eidem seniori et pro tempore existenti praecipimus, ut ab ingredientibus dictum contubernium solemne iuramentum ad ima-

ginem crucifixi vel tactum evangelii non exigat, promissione de oboe-dientia seniori domus protunc existenti in omnibus licitis et honestis praestanda sit contentus iuxta quartum ¹⁾ statutum eiusdem contubernii, propinam quoque ultra 18 grossos non exigat ab ingredientibus, nisi quis ultro plus dare velit non obstante abusiva unius floreni exactione, quae audacter nescitur per quem in librum statutorum in secundo statu-to est relata, manuque diversa, ut apparet, temere inscripta²⁾ Suscep-tio quoque et locatio intrantium collegium Hierusalem primo provisorii eferatur, ab intrantibusque sexagena accipiatur ratione vero depositionis beaniae medius florenus pro usibus communitatis detur. Super quo re-gestra duo iuxta statuta antiqua disponantur, unum senior cum consi-liariis habeat et aliud provisor, sic quod in senioris registro provisor, senior vero in provisoris registro sexagenas et depositiones beaniae scri-bat; qualibet feria sexta peracto prandio ratio seniori fiat per dispen-satorem simbolumque ab omnibus inhabitantibus omnino exigatur con-tumacesque poenis coërceantur et ad simbolum adigantur iuxta statuta simbolumque maius iuxta conclusionem universitatis in rectoratu reve-rendi olim Nicolai Dobrodzieski, canonici cracoviensis, 1600, die quinta iunii factam statuatur, videlicet decem vel septem ad minus grossos, ut singulis diebus studiosi mensam habeant nec a studiis per hospitia ci-borum parandorum causa avocentur et sumptus maiores faciant, prae-locationes quoque studiosorum vetamus fieri praesenti decreto, quas nonnisi secundum statutum novum de locatione circa tabulam fieri per-mittimus. Omnes prae-locationes praesentes in gravaminibus specificatas nullas et irritas decernendo locisque suis iuxta inscriptionem in metri-cam studiosorum eiusdem contubernii postergatos studiosos restituendo salvo statuto de magistris et baccalaureis, qui iuxta promotionem ad tabulam sedere debent, statuto quoque de presbiteris praeolocandis in suo robore conservato, refectioes item, pro quibus fundatio perpetua habetur, tam pontificianas quam novodyvorscianas, statis diebus apponi mandamus, quas etiam ex poenis iudicialiter exactis, quae in carbona asservari debent, apponi debere declaramus, praesertim ex crescentibus poenis. Litas in statutis pargameneis tum et glossas marginales cere-brosasque alias additiones omnino sub poena unius floreni in seniores neglegentes statuta pro singulis lituris et glossis fieri prohibemus. Ra-suras in registris et metricis studiosorum suppositionesque unius nomi-nis pro alio sub poena falsi districte interdicimus praesenti decreto ad praemissa mediantes. Quod utraque pars acceptavit praesentibus vene-rabili Joanne Cesarino, artium baccalaureo, universitatisque bedellis et mgro Jacobo Ptaszynski, philo. doct., publico actorum ven. capituli ec-

¹⁾ Zob. I, 1, ustęp czwarty.

²⁾ Mowa o dopisku umieszczonym na marginesie rękopisu.

clesiae cathedralis et officii rectoratus univ. crac. notario. Ex actis officii rectoratus univ. studii cracoviensis sub sigillo eiusdem officii desumptum.

L. S.

Mgr. Jacobus Ptaszinski plebanus.

Actor officii rectoratus Ktunski.

XIX.

Ordinatio Zadzikoviana.

A. d. 1640.

Ex mandato illustrissimi ac rmi d. d Jacobi Zadzik, Dei et apostolicae sedis gratia episcopi Crac., ducis Severiae, literae, quae sequuntur sub titulo suae illustrissimae ac reverendissimae celsitudinis ex suo originali autentico in pargameno exarato ac subscriptione manuum et appensione duorum sigillorum communiti illoque per omnia sano, salvo ac integro ac omni vitio et suspicionis nota, ut apparebat, carente, ne aliquo casu depereat aut vetustate corrumpatur et alias ad omnem meliorem modum et finem ad octa praesentia de verbo ad verbum nihil addendo vel minuendo sunt inductae ac per me notarium actuarium cum eodem memorato originali, cuius tenor talis est prout sequitur, collationatae.

In nomine Domini Amen. Jacobus Zadzik, Dei et apostolicae sedis gratia episcopus cracoviensis, dux Severiae, ad perpetuam rei memoriam omnibus et singulis, quorum interfuerit, notum facimus praesentibus literis nostris, optimam adolescentum institutionem praecipuum reipublicae fundamentum esse, ac totius felicitatis humanae originem et fontem, uti quilibet prudens bonique publici amans civis agnoscit, ita quoque eniti debet, ut quam honestissime iuvenes in republica educantur et quam diligentissime instituantur ad virtutem, quae saepissime naturae pravitatem corrigens, insitos ab ortu primo naevos praeceptorum disciplina eluit ac obliteravit diligentique animi cultura effecit, ut in optimis adolescentibus intelligentiae lux, rationi imperium, voluntati modus, affectibus frenum, actionibus regula, corpori robur a recta institutione proveniret, ita ut ad maturitatem redacti in utroque reipublicae tempore optimos sese patriae cives tam in toga quam in sago praestiterint. Unde nos quoque, boni civis officio defungi percipientes, in hac praesertim specula reipublicae, praepotenti Dei manu constituti, non

aliud certe intendimus, quam ut futuros patriae nostrae cives omnibus virtutibus omnique meliori disciplina instructos efficere possimus, atque ideo Deo, bonorum omnium largitori, religionem, patriae charissimae pietatem, bene meritis vero gratiam et memorem animum iustis honoribus et honestis officiis persolvere studeamus. Maxime autem almae academiae cracoviensi, bonarum artium ac virtutum altrici pro posse nostro consulamus, in cuius sinu studiorum nostrorum tyrocinia, in contubernio Hierusalem habitantes, deposuimus perque annos aliquot laudabili maiorum consuetudine cum aliis nobilibus adolescentibus ibidem immorantes altiorum scientiarum cognitionem atque omnem morum honestatem sub eruditissimis praeceptoribus hausimus. Cuius rei gratam memoriam posteris quoque testificari volentes, collapsa loci illius aedificia ac fere ruinam extremam minentia sumptibus nostris reparari iussimus, magnopere indolentes, quod, ubi ante virtus nidum musaeque omnes larem suum habebant, post modum vastitas et solitudo quaedam execranda appareret, partim ob incommodas vetustate studiosorum habitationes, partim ob exiguos exaucto propter nimiam aestimationem monetae omnium rerum pretio diminutosque proventus a pia recordationis olim fundatore Zbigneo Olesnicio, cardinali et episcopo cracoviensi, loco illi assignatos. Ad laudem itaque Dei Optimi Maximi et publicam ecclesiae eius sanctae ac reipublicae polonae utilitatem piissimi praedecessoris nostri Zbignei Oleśnicii memoriam innovantes ac ordinationibus foundationibusque tam ipsius quam aliorum, quibus nihil derogatum esse volumus, insistentes almamque universitatem, cum qua ea in re consilia nostra communicavimus, illustriorem reddere cupientes, praedictum contubernium Hierosolimitanum, ut a ruina sumptu non exiguo expensis tribus millibus florenorum reparavimus, ita frequentiam studiosae iuventutis in eo exaugere auctis annuis proventibus volumus. In eamque rem summas duorum millium aureorum hungaricalium unam et duorum millium talerorum imperialium alteram in bonis szecygniowiensibus inscriptione castrensi Cracoviae per illustrissimam dominam Helenam de Wisniowiecz cum assistentia et consensu illustrissimi domini Stanislai Warszycki, palatini generalis Masoviae, mariti sui, feria tertia ipso die festi s. Aegidii abbatis a. d. 1637 assecuratas censumque ab eis provenientem ac pro festo sanctorum Trium regum persolvendum summam nempe centum quadraginta aureorum in specie et centum quadraginta talerorum imperialium similiter in specie assignandam ac iisdem summis summam quattuor millium talerorum imperialium in censum ducentorum octoginta talerorum duabus ratis, primam pro festo s. Trium regum, alteram pro festo s. Joannis Baptistae exsolvendam collocatam ac per generosum Stanislaum Chodakowski, S. R. M. secretarium, in bonis Goleniowiensibus inscriptione castrensi Cracoviae sabbato post festum Assumptionis Beatissimae Virginis Mariae a. d. 1639. assecuratam, adiungen-

dam putavimus, uti quidem praesentibus literis nostris adiungimus ac cunctas omnes hasce summas duorum nempe millium aureorum hungaricarium et sex millium talerorum imperialium cum censibus ab eisdem provenientius perpetuo damus et donamus et census memoratos data quietatione levandi ac recipiendi provisorii praefati contubernii et alteri procuratori universitatis tunc existenti quotannis, incipiendo a festo s. Trium regum in anno futuro 1641 iuxta nexus inscriptionum facultatem attribuimus, ita tamen, ut in thesaurum academiae propter diversa pericula summae censuum reponantur ac inde in usus contubernii, iuxta quod necessitas postulaverit, statis temporibus accipiantur et convertantur. Quam quidem censum summam, ex bonis Szczygnioviensibus proveniente pro anno praeterito 1639 et praesenti 1640 tum et ratam primam census ex bonis Golenioviensibus receptam ad manus provisorii reddi iussumus, alteram vero ratam idem dominus provisor cum procuratore universitatis pro festo s. Joannis Baptistae recipiet. Hoc vero potissimum cavemus, ut non nisi in aureis et taleris in specie census hic perpetuo percipiatur, vel si in moneta pro tunc valore auri et argenti currente receptus fuerit, in quietatione nihilominus de aureis et taleris in specie receptis detur fides, nulla florenorum ac monetae minoris facta mentione, quod etiam observari volumus, si summae praedictae in aliis bonis collocandae essent, quam summarum collocationem cum scitu et consensu domini archidiaconi cracoviensis pro tunc existentis fieri volumus. Numerus autem studentium seu viventium tam de proventu isto a nobis assignato et superspecificato, quam ex veteri fundatione florenorum quadringentorum adiunctisque iuxta ordinationem universitatis numerumque assensum symbolis proveniente erit quinquagenarius hoc est viginti alumni per provisorium contubernii habita maxime nobilium ratione pro suo arbitrato ex quocunque palatinatu regni recipiendi, triginta vero alii, nimirum viginti quattuor nobiles ex diversis palatinibus illique praecipue tam de consanguineis nostris descendentes quam et de stemmate Corabitarum; sex ex civitatibus infraspacificatis nunc per nos, post fata vero nostra per alios infra nominatos, ut plures sint beneficentiae nostrae participes, certo ordine commendandi et praesentandi. Haeredes bonorum nostrorum haereditariorum Rzekta et Druzbin in palatinatu Syradiensi et districtu Schadkoviensi consistentium iique successores proles masculae ex duabus sororibus nostris progeniti, dignitate vel aetate maiores, quamdiu possessionem eorundem bonorum retinuerint neque ad extraneos versa fuerit, personas octo, ex linea nempe unius sororis generosi domini Alberti Szarnowski, vexilliferi Lanciencis, coniugis, quattuor, ex altera vero nimirum magnifici domini Joannis Łowicki, castellani Innovladislaviensis coniugis, quattuor, habiles et idoneos ex suis descendentes et nostris consanguineis lineae praesertim paternae iuxta ordinationem nostram specialem commendabunt. is tamen bona prae-

dicta alterius sororis sive ex inscriptione, sive ex divisione sese concernentia ad possessionem extraneorum, quos a praesentatione excludimus, devenierint, vel si etiam proles mascula in aliqua sororum linea defecerit, easdem personas, consanguineos nempe nostros commendandi et praesentandi haeredibus masculis alterius sororis facultatem tribuimus. Et in defectu eorum ad patronum ecclesiae collegiatae Łascensis stemmatis Corabitarum legitime ex praescripto ordinationis Łascianae electum et pro tempore existentem ius hoc praesentandorum consanguineorum nostrorum devolvi volumus. Idem etiam patronus ex speciali nostra concessione sex personas de stemmate Corabitarum, ex palatinatu Callisiensi duas, ex palatinatu Syradiensi duas, ex terra Ravensi duas praesentandi per literas manu sua subscriptas et sigillo speciali patronorum illius ecclesiae per nos relicto communitas potestatem habebit, si tamen huius stemmatis ex illis palatinatibus defuerint, qui in hoc contubernio manere vellent, liberum erit cum patrono ecclesiae collegiatae alios nobiles Corabitas ex quocunque palatinatu regni praesentare, in quo conscientiam eorundem patronorum, qui post fata nostra succedent, oneramus. Si vero iidem patroni Łascenses privato favore ducti vel consanguineos nostros ex iure devolutivo praesentandos praeterire voluerint, vel quempiam diversi stemmatis ex speciali iure sibi a nobis concesso, exclusa petitione Corabita ex memoratis tribus palatinatibus, qui alias iuxta ordinationem nostram habilis esset, praesentaverint, facultatem habebit magnificus dominus rector academiae una cum provisoro eundem sive consanguineum nostrum sive Corabitam admitti se petentem, non obstante patroni praesentatione inter alumnos nostros recipiendi. Ex linea vero nostra materna heredes et successores villae Ziewanice in palatinatu Łenciciensi consistentis, cuius possessor modernus generosus Gaspar Glinski de armis Slepowron duas personas, unam de familia Borszow armorum Dołega, alteram de familia sua descendentes heredes villae Romiszowice de armis Jelita in palatinatu Syradiensi sitae, duas personas heredes in Przeramb de armis Nowina in eodem palatinatu, duas similiter personas praesentabunt ii tantum evitandae discordiae causa, qui in hisce familiis dignitate vel aetate maiores fuerint. Si tamen praedictae villae ad possessionem aliorum nobilium diversi stemmatis devenierint vel si possessores earundem villarum a catholica romana religione desciverint, ius praesentandi ad patronum Corabitarum devolvetur. Archidiaconus praeterea Cracoviensis pro tempore existens et canonicus Cracoviensis, collegii maioris professor, ratione functionis sibi impositae duas personas et provisor contubernii duas itidem ex quocunque palatinatu personas nobiles praesentandi facultatem habebunt. Si vero aliqui ex supradictis patronis infra spatium duorum mensium ad locum vacantem, de quo provisor contubernii conducto cursore certiore reddet admodum reverendum dominum praepositum Łascensem

tunc existentem sive in absentia aliquem ex praelatis et canonicis illius ecclesiae literis Łascum transmissis, ubi ii, qui ad praesentationem pertinebunt, habebunt suos mandatarios, praesentare hosce iuvenes neglexerint, liberum erit praedicti contubernii provisorii pro illa vice alios nobiles, ex quocunque palatinatu in contubernium recipere et de proventu assignato alere supplendo semper numerum a nobis designatum triginta alumnorum, quos sub specialibus titulis unicuique patrono servientibus connotabit, expensas vero pro cursore faciendas is refundere tenebitur, qui in locum vacantem succedet. Controversias etiam omnes inter patronos praesentantes et in concursu praesentatorum emergentes nullus alius nisi magnificus dominus rector una cum provisorio auditis et expensis partium rationibus ordinationi nostrae sese accommodando decideret finaliter ac in loca vacantia, si praesertim quispiam litem protrahere voluerit, alios habiles et idoneos pro illa vice substituet. Ex civitatibus vero et oppidis palatinatus Syradiensis nimirum ex Syradia unus, ex Schadek alter per proconsulem et consules earundem civitatum cum testimonio ratione natalium commendati, tertius vero ex oppido Łasko per praepositum Łascensem praesentatus recipientur. Ex civitatibus quoque episcopatus nostri Cracoviensis ex Hzensi et Bodzantinensi vel in defectu idoneorum ex aliis nostris civitatibus et oppidis vel etiam villis episcopalibus per proconsules et consules Hzenses et Bodzantinenses cum testimonio magistratus ratione natalium commendati ac praesentati similiter recipientur, quibus omnibus privilegia nostra particularia transmissimus. Sacerdotem autem sextum esse volumus, qui primum locum ad mensam habebit liberque a solutione annua praestanda erit, quem post fata nostra officialis Kiełczensis vel ex clero ecclesiae illius vel ex Kiełcensi civitate nostra vel ex aliis bonis nostris episcopalibus, si ibidem idoneus repertus non fuerit, praesentabit salvo iure domini provisoris ad praesentandos alios ex plebeis etiam pro illa tantum vice, si praedicti patroni in spatio duorum mensium neminem praesentaverint. Sacerdos tenebitur ad duas missas septimanatim in capella eiusdem contubernii; unam nobis viventibus de sanctissima Trinitate cum collecta pro remissione peccatorum; post fata vero nostra de defunctis feria quarta, alteram vero die sabbati de Beatissima M. Virgine cum collecta pro vivis et defunctis sub poena privationis portionum quattuor dierum vel per se vel per alium praesentibus contubernalibus dicendas. Nos etiam apparatus altaris convenientem, qui apud seniore contubernii asservabitur, subministraturi sumus ac pro necessitatibus altaris nempe pro vino et cera, reparandis ac lavandis linteaminibus taleros imperiales decem ad manus senioris contubernii duabus ratis dandos, praeterea ipsi sacerdoti pro necessitatibus eiusdem quolibet quartali duos imperiales, si praesertim officio suo diligenter functus fuerit, assignamus. Idem quoque sacerdos tenebitur mensae studiosorum semper legali aliquo impedi-

mento excepto, assidere, mensam ceteris comedentibus benedicere et gratias sumpto cibo Deo agere, praeterea vigiliis statis temporibus recitandis litanis B. M. V., quas singulis diebus in capella, clauso iam contubernio recitari ibidemque examen conscientiae fieri ab omnibus sub poena privationis prandii sequentis diei volumus interesse. Et si quid correctione dignum in iuventute illa deprehenderit, seniori deferre tenebitur ipseque sese modeste geret ac aliis bono exemplo praeerit, in contubernio vero non diutius quam triennio a tempore ingressus commorari poterit. Volumus autem, ut ex civitatibus in contubernium recepti, excepto sacerdote, qui casibus conscientiae operam dabit, testimonium sui studii seniori quolibet quartuali exhibere tenebitur, sint ad promovendum sese ad gradum baccalaureatus sive magisterii intra quadriennium nisi aliquid amplius temporis causa eiusdem promotionis esset indulgendum scripto obligati, qui posteaquam sive baccalaurei, sive magistri creati fuerint, primae mensae assidebunt. Cum vero nusquam laetos habere solet exitus id quod praecipiti via certum deserit ordinem, idcirco inhaerentes antiquis contubernii Hierosolimitani constitutionibus certum ordinem in suscipiendis omnibus ad contubernium hoc studiosis rerum momenti bene perpensis ex consilio et assensu universitatis praescribimus ordinamusque, ne ullus ex nobilibus admittatur minor aetate, nisi qui annos sedecim, ex civitatibus vero, qui annos septendecim attigerit, maior vero, qui annos viginti duos expleverit, idque ex baptisatorum metrica testimonio allato vel in defectu metricae a parocho, qui ex inquisitione ex propinquis verum dabit in scriptis testimonium, mansurus ibidem a tempore ingressus integro quadriennio exceptis plebeis, quibus ad continuanda studia a sententia domini provisoris annus poterit prorogari, quo in studiis honestis expleto alii loco cessurus discedere debet, vel si negotiorum suorum causa per aliquod tempus in contubernio immorari voluerit, nullam iam portionem inter suos commensales habebit, sed quantocius camera et loco cedere tenebitur, si qui tamen postulante necessitate, licentia a seniore accepta, ex contubernio domum discesserint, ac post modum infra trimestre redierint, absentia hac illis non noceat ad continuandum et explendum quadriennii tempus, quidquid vero accreverit ex absentium symbolis, id pro refectionibus, festis solemnioribus inferius specificandis dandis, dum ad confessionem et sacram communionem accedent, conservabitur. Hi autem praedicti suscipiendi ad contubernium prius in album universitatis inscribi debent, quam in numerum alumnorum recipiantur, priusque morum et conversationis suae testimonia exhibeant, quam ascribantur contubernialibus. Expedit enim multo, quam legibus severioribus vincam bene semper moratam recipere in societatem studentium iuventutem, cum propter addiscendas commodius bonas artes et virtutes per aemulationem ingenuam et mutua exempla, tum ob internam contubernialium ex diversis

provinciis aggregatorum pacem et domesticam tranquillitatem. Quapropter inoboedientes, rixosi, discoli et immorigeri non admittantur vel, si suscepti tales esse reperiantur, admoniti per seniore[m] prius punitique poenis contubernii statutis expressis, deinceps excludantur omnino non a fundatione tantum modo, sed etiam a foribus et mansione bursae, iuxta veterem consuetudinem. Quod ne fiat ob negligentiam legum hactenus commissam volumus, ut ingressuri prius promissionem et fidem de statutis observandis de armis non portandis aut intra vel extra parietes contubernii occultandis deque non propallandis secretis collegii seniori interponant, vestes honestas et decentes ad genua praetensas gestent, comam capitis tonsam non vero rasam habeant, habitationibus vero a seniore sibi assignatis sint contenti neque easdem absque scitu illius immutent sub poena in statutis expressa. Pro acto vero personis consanguineis nostris sive etiam in defectu consanguineorum Corabitis assignamus ex consensu universitatis habitationes duas tam a parte dextra, quam a parte sinistra capellae, quae nemini alii concedi debent, non obstantibus in contrarium quibusvis ordinationibus decretis et concessionibus sive spiritualibus sive saecularibus factis. Et quia lex est veluti quaedam regula, ad quam unusquisque actiones omnes suas debet accommodare iuvenis praesertim ad communitatem aliquam noviter admissus, ea propter ingredientes in collegium hoc summarium statutorum contubernii perlegere tenebuntur, ne ignoratione legum eo turpius peccent, sed ut primum admissi fuerint, statim sciant, quid agendum, quidve cavendum illis sit et quomodo, secundum praecepta legum contubernii, delictorum admissorum coërcitio adhiberi debeat. Igitur modestiam in omnibus actionibus suis prae se ferant, honestatem et pollitiam tam in cameris, quam in aliis publicis aut secretis locis servent, seniore[m] venerentur, pietatem et devotionem cum studiis, initium enim sapientiae timor domini, coniungant. Missis, vigiliis, litaniiis, disputationibus septimanalibus et iudiciis solitis sub carentia portionis unius diei intersint, diei intersint, officia contubernii consueta secundum antiquam consuetudinem sub poena sex grossorum obeant diligenter, hoc est dispensationis pecuniariae, consiliariatus, lectionis ad mensam, apportationis ferculorum aliaque ministeria mensae aut collegii per ordinem servent quiete cibum capiant, ordinem in sedendo sumendisque portionibus custodiant, silentium colant inque capiendis locis per ordinem receptionis suae procedant. Consanguinei vero nostri praesertim per heredes de Rzekta vel de Druzbin praesentati perpetuo tertiae mensae statim post receptionem assideant, similiter per ordinem receptionis loca capientes superiora. Omnes autem et singuli tam nostri quam universitatis alumni ante ingressum in contubernium solvant provisorio contubernii unicum aureum sive valorem ipsius pro tunc currentem, per medietatem inter provisorium et seniore[m] pro labore et diligentia circa alumnos contubernii di-

videndum. Pro fabrica item contubernii conservanda necessitatibusque ipsius quilibet alumnorum talerum unum, pro una vice totius quadriennii provisorii dependat, quae pecunia separatim in aliqua cista reponetur nec in ullos alios penitus usus expendetur. Pro necessitatibus vero mensae et culinae stipendiisque servitoribus persolvendis rebusque necessariis tempestive coëmendis annuatim quilibet tam nostrorum quam universitatis alumnorum excepto sacerdote duos aureos sive valorem eorundem pro tempore currentem unum quidem in ingressu, alterum vero commutationis initio solvere eidem provisorio tenebitur continuando solutionem hanc per commutationes ad expirationem quadriennii totius sub poena privationis portionum, si solvere neglexerit, qui aurei semel dati ex nulla causarum repeti unquam poterunt. Alumni praeterea universitatis adiungent symbola septimanalia grossorum novem iuxta ordinationem universitatis sub poenis iisdem. Haec vero pecunia ex symbolis annuis collecta cum aliis censibus tam antiquis, quam a nobis assignatis in thesaurum academiae reponetur in usus contubernii ex praescripto nostro et consensu universitatis convertenda. Si vero aliqui in contubernium iam ante adscripti ad praesentem provisionem nostram recipiuntur, illi liberi erunt a solutione unius aurei, ratione ingressus constituti, non item a solutione fabricae et necessitatum mansae. Cum vero nihil est, quod tam discolors atque immorigeros faciat adolescentes quam impietas et otium, scelerum omnium scaturigines et fontes, ideo ad probitatem alumnos omnes contubernii ducere cupientes, christianae pietatis primum rationem habendam esse duximus, post modum doctrinae et conversationis virtuosae, quae ingenuum quemque maxime vero nobili natum loco decet, si operationum suarum fructum gloriose ac laudabiliter percipere cupit. Igitur statuimus, ut contubernales omnes ad confessionem et sanctam communionem quolibet mensae praesertim initio ipso anni pro festo Purificationis B. M. V. in februario, pro festo Annuntiationis eiusdem in martio, (in aprili tempus ut plurimum paschale) pro festo sancti Stanislai in maio, pro festo s. Trinitatis in iunio, pro festo s. Jacobi apostoli in iulio, quo die omnes simul in ecclesia divae Annae communicabunt. Refectiones etiam extraordinarias pro quibus florenos decem assignamus in contubernio habituri, pro festo Assumptionis B. M. V. in augusto, pro festo Nativitatis eiusdem in septembre, pro festo s. Francisci in octobere, pro festo Conceptionis B. M. V. in novembre, pro festis natalibus Christi in decembre, accedant, testimonium sive a sacerdote, cui confessi fuerint, sive a contubernalibus aliquod habentes. Quod, si moniti facere neglexerint, privatione portionum per unam septimanam primo, si pertinaces secundo extiterint, per duas septimanas, si tertio per unum mensem puniantur et ad extremum a contubernio excludantur, in quo fidem sacerdotis contubernii obstringimus et illius id inspectioni demandamus, etiam cum vigiliis, missis, litiis, ut supra

praescripsimus, aliqui adesse neglexerint. Ordinamus etiam, ut contubernales omnes una cum seniore nobis viventibus missae votivae de s. Trinitate per venerabile capitulum Cracoviense in ecclesia cathedrali, prima die februarii quolibet anno; post fata vero nostra, missae pro defunctis ab eodem capitulo iuxta praescriptum tempus celebrandae interesse ibique Deum Optimum Maximum, ut tam vivo quam defuncto misericordiam suam largiri dignetur, exorare teneantur. Refectiones extraordinarias, pro quibus decem florenos assignamus, in crastino, qui est dies sacer Purificationis B. M. V., quo possessionem cathedrae nostrae feliciter adiimus, habituri. Iidem contubernales, ne otio tempus consumant, testimonia studiorum suorum a magistris tam ex publicis quam privatis lectionibus qualibet septimana seniori praesentibus consiliariis adferant sub poena carentiae portionum unius diei pro prima vice, pro altera carentiae portionum per quattuor dies, pro tertia demum exclusionis e contubernio iuxta priscam consuetudinem. Ut autem eo magis in optimis artibus sese exercent et ad eloquentiam sibi viam faciliorem parent, omnes latino sermone utantur, quicumque in contubernio censentur, aliter vero facientes primo moneantur a seniore, deinde puniantur privatione prandii post modum totius diei et sic consequenter, donec ad meliorem frugem redeant et a faece plebis linguae latinae elegantia secernantur exhibendo se omnibus verae virtutis legum et honestae disciplinae amatores. Ad excitandum etiam maiorem in studiosa iuventute ad literas ardorem et diligentiam ordinamus, ut quolibet mense honesta inter se aemulatione contubernales Hierosolymitani contendant certo ad id die electo, quod sic experiantia discamus generosos adolescentum animos, ubi conatibus suis praemia aliqua proposita viderint, ad quaeque ardua niti et pari et celeriori quandoque passu tam in doctrina quam in virtutibus proficere. Itaque senior contubernii, quolibet mense per ordinem iuxta receptionem servandum, ut omnes eius exercitii et praemii sint participes, nominabit ex contubernalibus duodecim, quibus materiam aliquam proponet, et vel reclusos in loco separato, ubi nullam aliorum censuram habere possent, vel in praesentia sua proprio genio oratiunculam sive epistolam in spatio trium aut quattuor horarum componere iubebit et tempore praefixo elapso exhibitas ab eis compositiones una cum domino provisoro contubernii diligenter expendet, styli elegantiam, iudicii acumen et dispositionem materiae trutinando. Atque ex his omnibus duos, quos excellentiores aliis iudicaverit, seliget encomiisque et laudibus exornatos, etiam praemio ex fundatione nostra condecorabit, per quindecim grossos utriusque illorum septimanatim integro mense largiendo, quod munus erit domini provisoris, apud quem omnis pecunia in erogandos sumptus alumnorum contubernii deposita fuerit. Ita tamen, ut in paritate ingeniorum ille praecellat, qui elegantiori caractere styli sui elegantiam exaugebit. Omnes constitutiones ve-

teres, quaecunque serviunt ad commune bonum et ad conservationem disciplinae contubernium, ab omnibus observari volumus poena pecuniaria in statutis contubernii descriptis duplicata. Ut vero provisor et senior contubernii alacrius et diligentius officio suo in iuventute gubernanda et constituenda defungantur, iisdem ex censibus nostris, quolibet anno circa reddendas rationes decem taleros imperiales inter eosdem dividendos, dispensatori etiam contubernii per dominum provisorum eligendo, qui victualia resque alias necessarias tempestive coemat, curam ac diligentiam in iis tam asservandis quam etiam fideliter dispensandis adhibebit, ratione salarii, quolibet quartali duos taleros assignamus. Alumnis praeterea nostris octo, in habitationibus supra memoratis ex utraque parte capellae manentibus, ultra communia viginti quattuor grossorum symbola, grossos sedecim; aliis vero alumnis viginti duobus ultra eadem communia symbola grossos decem separatim unicuique dandos adiungimus ita, ut hi qualibet septimana grossos triginta quattuor, illi vero grossos quadraginta ex censibus nostris percipiant. Reliquam vero censuum et symbolorum annorum summam, quae ultra praescriptum ordinationis nostrae superest, nimirum trecentos quinquaginta florenos iuxta currentem nunc aureorum et talerorum valorem mensae communi alumnorum omnium necessitatibusque contubernii pro lignis et victualibus coemendis applicamus et alteri summae ex veteri fundatione symbolisque tam annuis quam septimanalibus alumnorum universitatis restanti pro iisdem necessitatibus convertenda adiungimus. Volumus vero, ut dispensator qualibet septimana rationem coram consiliariis ac seniore faciat regestraque ordinata habeat pecuniam ipsam a provisoro sive seniore petat et tam pro prandio quam coena dierum Dominicae, Lunae, Martis et Jovis carnes et alia, quae ex usu fuerint, aliis vero diebus legumina pro prandio et pisces aliquando comparet inque portiones aequales dividat, quarum duas et non plures seniori det, simili magnitudine reliquis coaequatas. Nec plures ipse senior exigat numerumque commensalium suorum, quos vulgo ponentes vocant, maiorem duorum confusionis evitandae causa non servet, caveatque diligenter, ne numerus servitorum augeatur, qui iuxta statutorum praecepta intra limites suos sese contineant, nec excessus aliquos committant, aut sarta tecta contubernii corrumpant. Annuas rationes expensarum provisor cum seniore coram decanis facultatum, quibus ratione laboris istius quattuor taleros imperiales inter eosdem dividendos assignamus, cum regestris septimanalibus praesentibus etiam contubernii consiliariis exhibeant et si in aliquo peccatum fuerit, diligenter corrigant. Etsi vero minime dubitamus almam academiam Cracoviensem, cuius honori et propagationi praesentem fundationem consecramus, haec omnia et singula in suo robore servaturam daturamque operam, ut quam maxime hinc laudis et gloriae divinae bonarumque literarum augmento orientur, quo tamen fundatio haec et or-

dinatio nostra maiori firmitate nitatur, conservatores eiusdem admodum reverendos dominos archidiaconum ecclesiae nostrae cathedralis Cracoviensis, quam dignitatem nunc obtinet post mortem admodum reverendi domini Erasmi Kretkowski, officialis nostri generalis, admodum reverendus dominus Joannes Tarnowski, Wladislaviensis et Warsaviensis canonicus, S. R. M. secretarius, et canonicum Cracoviensem collegii maioris academiae Cracoviensis, quem canonicatum nunc obtinet admodum reverendus dominus Adamus Opatovius, s. theol. doctor, pro tempore existentes eligendos duximus uti quidem eligimus praesentibus literis nostris, dantes iisdem in solidum facultatem cognoscendi de numero alumnorum contubernii, rationes perceptorum et expensarum inspiciendi et examinandi, defectus, si qui deprehensi fuerint, primum magnifico domino rectori, post modum vero, si, quod Deus avertat, emendatio non proveniret ex admonitione, successoribus nostris uti cancellariis academiae deferendi, qui pro sua prudentia et pietate hanc piam foundationem nostram in integro conservare, uti speramus et vovemus, conabantur. Quibus quidem conservatoribus praesentis foundationis nostrae testandae gratitudinis causa facultatem concedimus post fata nostra nobiles duos hoc est unum alterutri, quos voluerint, ad hoc contubernium praesentare, ut id supra expressimus. Ceterum reservamus nobis potestatem articulum de praesentandis et commendandis ad contubernium memoratum in hac foundatione praescriptum corrigendi et emendandi salvis aliis omnibus in hac ordinatione nostra expressis. In quorum omnium maiorem fidem praesentibus sigilla tam nostrum quam almae academiae sunt appensa. — Datum Wawrzencycys die vigesima quarta mensis martii a. d. 1640. tractante et concludente negotium hoc nostrae universitatis magnifico domino Mathia Woienski, medicinae doctore ac eiusdem universitatis academiae cracoviensis rectore. Praesentibus admodum reverendis excellentibus generosis Joanne Tarnowski archidiacono, Jacobo de Konary Kołackowski, Alexandro de Brzezie Brzeski, archidiacono Zawichostensi, oeconomio episcopatus nostri generali, Nicolao Lanckorunski, canonicis Cracoviensibus, Andrea Falkowski, archidiacono Lublinensi, S. R. M. secretariis, Joanne Carolo Nerwicz, iuris utriusque doctore, Wisliciensis, Laurentio Francisco Spinek, Scarbimiriensi, et actorum nostrorum notario, canonicis, Paulo Stanislaw Smoliczki, s. theol. doctore, capellano nostro, Laurentio Smieszkowicz, med. et phil. doctore, Stanislaw Kawieczki, curiae nostrae marschalco, Martino Paczek, Jangrotensi, S. R. M. secretario, Alberto Kaczkowski Lipoveczensi, Joanne Bądkowski, Sławkowieni, Petro Tworzianski, Uswensi, capitaneis, Severino Tworzianski vladario Sandecensi, Alberto Mikolaiewski, Alberto Mieroszewski, Andrea Nikolaiewski, stabuli nostri, Adamo Dziemborski, culinae nostrae, praefectis, Zawirsa Buzenski, Alberto Swiezenski, aulicis nostris aliisque plurimis fide dignis. Ex mandato proprio illustrissimae et reverendissimae celsi-

itudinis suae, Alexander de Brzezie Brzeski, iuris utriusque doctor archidiaconus Zawichostensis, canonicus Cracoviensis, scholasticus Sandomiriensis, S. R. M. secretarius, manu propria. Mgr Mathias Woienski, medicinae doctor et professor, universitatis studii Cracoviensis generalis rector m. p. Mgr Adamus Opatovius, s. theol. doctor et professor, canonicus Cracoviensis. Mgr Albertus Borovius, s. theol. doctor et professor in academia Cracoviensi, bursae Jerusalem provisor. Mgr Sigismundus Gregerowicz, s. theol. professor, s. Floriani canonicus, procurator universitatis m. p. — Locus duorum sigillorum in filo sericeo appensorum.

XX.

Urządzenie wewnętrzne burs Jeruzalem i Filozofów.

1821.

Zwracając baczną uwagę na też bursy, jako na chwalebne zakłady przez Zbigniewa Oleśnickiego kardynała i biskupa krakowskiego, Jakóba Zadzikę, krakowskiego, i Andrzeja Noskowskiego, płockiego, biskupów, zaprowadzone i uposażone, w których uboższa młodzież naukom poświęcająca się, jeżeli dobroczynne odbiera wsparcie, więcej zapewne ma zapewniających korzyści z tej strony, że pod miejscowym seniorem dozorem do postępu w naukach i obyczajach bywa naprowadzoną i na tej drodze strzeżoną i pilnowaną, nieodzowną jest potrzeba urządzenia tychże burs, aby przez też zostały zapewnione pomyślne do woli fundatorów i do szczęścia przyszłego terazniejszych i późniejszych tychże burs mieszkańców zastosowane wypadki. W tym przeto tak ważnym zamiarze zostają niniejszym urządzeniem określone granice władzy, tudzież obowiązki seniora, dyrektorów, uczniów, służących i czeladzi.

TYTUŁ I.

O seniorze.

Senior, mający być przez JW. biskupa z stanu duchownego mianowany (w tym roku z dnia 1 października 1821) przez osobny ku temu od wysokiego Senatu rządzącego mianowany komitet z zaprowadzeniem tam uczniów installowany, jest miejscowym zwierzchnim dozorcą, czyli przełożonym i w tym względzie

- 1) senior przyjmuje mieszkańców do bursy, ale tylko uczniów ly-

cealnych i audytorów lekcji publicznych (jako dyrektorów) i to ubogich tylko prawdziwie przez prorektorów liceów i zgromadzenie nauczycieli urzędownie sobie polecanych, taki bowiem jest zamiar fundatorów, nikt tam inny (wyjąwszy, jak jest niżej art. 18., osób do posługi) mieszkać nie może, w czym jak najsumienniejszą postępować ma. I dla tego konsygnacją przyjętych z wyrażeniem imion ich i nazwisk, wieku, kondycji i stanu rodziców ich, zamieszkanie z zaświadczeniami potrzebnymi, na nowy rok składa corocznie prorektorom liceów z utrzymywanego tym końcem protokołu wypisaną.

2) Przybywającym lub z wakacji powracającym uczniom, oznacza na mieszkanie stancye tak atoli, żeby ochędstwo i zdrowie ich nie cierpiały przez niestosowną do wielkości mieszkania ich liczbę.

3) Za zniesieniem się z prorektorami, zgromadzeniem nauczycieli licealnych i rodzicami wyznacza im dyrektorów względnie do ich wieku, klasy i potrzebnej nauki.

4) Od wprowadzających się, bądź z wakacji powracających, bądź nowo przyjmowanych uczniów, ani dyrektorów, żadna pod żadnym tytułem nie może być przez niego pretendowana opłata pieniężna, wyjąwszy, że, ponieważ dla utrzymania należytego porządku i ochędstwa opał do stancji studenckich w wspólnym miejscu złożonym być musi, każdy uczeń mieszkający w bursie winien płacić seniorowi zaraz przy wprowadzeniu się do bursy po wakacjach, lub kiedy przyjętym będzie, składkę na węgle i drzewo w ilości 12 złotych, zaś dla tercyana i kucharki obowiązkiem jest każdego ucznia zapłacić rocznie po 1 zł.

5) Z pobieranych częściowo za asygnacjami rektora uniwersytetu funduszowych pieniędzy czyni potrzebne na utrzymanie domu wydatki, jako to: na opłacenie podatków, kominiarzy, służących, na kupowanie drzewa i węgla, na opał kuchni wspólnej i pieców w stancjach seniorskich, i inne z etatu przedmioty (samo przez się rozumie się, że uszkodzenia po stancjach lub korytarzach mają iść, ile to być może, na koszt tych, którzy je zrzadzili) tudzież, iż senior funduszów tych, jako tak ważnemu celowi poświęconych, przyzwoicie oszczędzać będzie).

6) Z wydatków tych układa i utrzymuje porządne rejestra i rachunki i takowe kwitami udowodnione w czasach przepisanych, gdzie należy składa.

7) Żadnej reparacji, gdyby ta 30 złp. przenosić miała, nie przedsięwziąć, bez uzyskania na ten przedmiot od rektora uniwersytetu asygnacji; tu należą: podlepienia pieców przed jesienią, podczas wakacji, restauracje czyli naprawy w oknach, drzwiach, zamkach i t. p. Większe bez anszlagu zatwierdzonego przez wysoki senat rządzący, nie mogą być przedsięwziętymi.

8) Do niego należy przyjmowanie tercyana i kucharki i onych odprawianie i zarządzanie nimi.

9) On utrzymuje policyę i dozór domu we wszelkim względzie i w tym celu mieć będzie do pomocy i rady dwóch dyrektorów z rządu starszych, których nauka, pilność i obyczaje szczególnie będą udowodnionymi. Z tych pierwszy mieć będzie tytuł zastępcy czyli vice-seniora, jako najbliższy wyręczyciel w przypadkach choroby, nieobecności lub ważnych przeszkód, a oraz będzie mieć pierwsze dozorstwo, drugi zaś drugie.

10) Senior w miarę dłuższych lub krótszych dni oznacza czas do zamykania bursy (i klucze do siebie odbiera), do dzwonienia zrana, w wieczór na litanie i silentium tudzież na konwokacye. Czas zamykania od 1 octobr. do 15 maja o godzinie 7, odtąd zaś o godzinie 9.

11) Do wymienionej dotąd części rządu i dozoru swego utrzymuje dwa protokoły: jeden rachunkowy przychodów i wydatków (jak było pod art. 6), drugi, w którym zapisuje uczniów i dyrektorów mieszkających w bursie (jak było pod art. 1) oraz do jakiej klasy chodzą, którego dyrektora mają, w której stancyi mieszkają. Nadto utrzymywać będzie senior w archiwum swoim:

- a) protokół konwokacyjny;
- b) dziennik, w który codziennie ważniejsze zdarzenia zapisywać będzie;
- c) osobny protokół konduity uczniów;
- d) protokół, w który przyjmowanie i odprowadzanie czeladzi do bursy należącej, zawarte z nią umowy i wszelkie postrzeżenia i t. p. względem teje zapisywać będzie.

12) Dla bliższego przekonania się o postępku uczniów w naukach i obyczajach, co sobota (a gdyby w sobotę było święto, w piątek) po skończonych naukach szkolnych o godzinie 5, rozkazawszy dla bezpieczeństwa od kradzieży zamknąć drzwi od ulicy za daniem znaku w dzwonek, składać będzie posiedzenie z wszystkimi uczniami i dyrektorami bursy czyli tak zwaną konwokacyę, wszyscy bowiem bez żadnej wymówki (chorych chyba wyjąwszy) znajdować się powinni.

13) Na tej konwokacyi wchodzić będzie ściśle, czyli uczniowie punktualnie przez tydzień ów do szkoły chodzili, egzaminować będzie i dochodzić ich postępku w naukach i obyczajach, pilnych pochwała, niepilnych lub nieobyczajnych nagania, upomina w protokule konwokacyi tym końcem utrzymywanym, zapisuje w miarę większych lub powtarzanych uchybień i karę cielesną w potrzebie do poprawy zwraca. Niepoprawiających się po trzykrótnem już ukaraniu cielesnem z bursy oddala za wiedzą i zezwoleniem (jak było pod art. 3), dlaczego wnosi z dowodami skargę na takowego.

14) Dyrektorów, którzyby prywatnie po dwakroć przez niego przestrzegani lub napominani o opuszczenie się w obowiązkach swoich nie poprawiali się, na sesyi z dyrektorami osobno na ten koniec złożonej

upomina i w protokole zapisuje, a gdyby to nie pomagało, dla uchylenia wcześniej szkodliwych wypadków stósownie do przepisów do wyłączenia z bursy i odebrania mu kondycji nieposłusznego i niepoprawiającego się podaje.

15) Dla przekonania się o sprawowaniu uczniów po stancyach i dozorze ich przez dyrektorów, niemniej dla dostrzegania bezpieczeństwa i ochędóstwa, tudzież dla porządku i zdrowia, zwiedza często i wizytuje mieszkania studentów, w przypadku choroby i słabości ucznia okazuje prawdziwą przełożonego troskliwość, odwiedza go częściej, dogląda i zaleca, aby miał dla siebie przyzwoitą pomoc, posługę, wygodę i opatrzenie, ileby w mocy jego było stara się o sposoby leczenia i ratowania go. Gdyby była choroba, grozić mogąca rozszerzeniem się, wtedy zgłasza się do przewielebnej przełożonej w szpitalu św. Łazarza, aby tam został przeniesiony i przyjęty.

16) Zwierzchni dozór nad bursami należeć będzie do prorektorów liceów, przeto oba łącznie zwiedzać będą bursę i mieszkania w nich uczniów dyrektorów, przynajmniej raz w miesiąc. Po każdej odbytej wizycie w stancyi seniora w protokół umyślnie na ten koniec utrzymywany, zdanie swoje i wszelkie uwagi zapiszą z wyrażeniem potrzebnych uwag dla seniora, gdyby tego widzieli potrzebę. W miesiącu sierpniu każdego roku prorektorowie zdawać będą ogólny raport o stanie burs i uczniach w nich mieszkających, jeden rektorowi uniwersytetu jagiellońskiego a drugi senatowi rządzącemu.

17) Senior odpowiedzialnym jest za nieprzyzwoitości wydarzyć się mogące przez niedozór, niebaczną albo opuszczanie się ze strony jego, a przeto bez wiedzy i zezwolenia rektora uniwersytetu ani na 24 godzin nigdy oddalić się nie może, a po zamknięciu bursy dla przykładu wychodzić nie może, a gdyby mu kiedy wypadła potrzeba, tedy przyzwawszy vice-seniora, onemuż zdać rząd bursy i dozór powinien, zapisawszy o tem wzmiankę w dzienniku swoim, jak art. 11.

18) Senior za pełnienie tych obowiązków oprócz wyznaczonej sobie pensyi w kwocie złp. sześćset, na korzyść ma sobie dozwolone utrzymywanie na swoim stole (na kuchni atoli wspólnej) z opałem wolnym do pieca, na kondycyi trzech młodzieńców, ex honoratoribus z wiedzą i zezwoleniem prorektorów za opłatą między sobą a rodzicami lub opiekunami umówioną. Dla siebie ma mieszkanie tudzież na pomieszczenie ich, oraz służącego i rzeczy, ma oznaczone pokoje, mieć także będzie piwnicę na pomieszczenie jarzyn i t. d.

19) Urzędowanie jego dożywotnie; skrócenie zaś jego zależy od przedstawienia prorektorów i zgromadzenia nauczycieli do rady wielkiej co do jego sprawowania się lub, gdyby sam dostawszy beneficium, podziękował za urząd seniora.

TYTUŁ II.

O dyrektorach.

Lubo dyrektorowie ogólnie pod zwierzchnictwem prorektorów i zgromadzeń nauczycieli lycealnych zostają, jednakże jako mieszkańcy bursy i dyrektorowie dzieci mieszkających w bursie, podlegają władzy seniora bursy podług powyższych artykułów niniejszego urzędzenia i w tym względzie

1) jak było pod art. 9. tyt. I, dwóch z pomiędzy nich będzie starszych, którzy będą pomocnikami seniora i dozorcami w pierwszej i drugiej inspekcji.

2) Ogólnie wszyscy winni są wszędzie seniorowi uszanowanie tudzież posłuszeństwo wedle niniejszej ustawy, i gdy senior wizytuje stancje, dają z siebie jako też i na konwokacyach przykład uczniom swoim i wszystkim w tej mierze.

3) Tych tylko uczniów przy sobie utrzymują, których przez prorektorów liceów i seniora mają swemu dozorowi, przewodnictwu i pieczy w nauce i obyczajach powierzonych, i gdy senior zażąda, dają mu o nich raport.

4) Pilnują i dostrzegają uczniów swoich podług ogólnych przepisów ustawy o dyrektorach, co do nauki, obyczajów i skromności, ochędństwa, porządku i zdrowia, czyniących szkodę w mieszkaniu do wynagrodzenia i reparacji pociągają.

5) Gdyby który z uczniów zachorował, natychmiast donieść o tem seniorowi, o ratunek, wygodę i posługę dla chorego czynić zachód są obowiązani.

6) Nigdy bez wiadomości i zezwolenia seniora po zamknięciu bursy oddalać się i wychodzić nie powinni, a nie dopieroż na noc lub na dłuższy czas przeciąg.

7) Burzenie się przeto i tłuczenie do drzwi domu po czasie zamknięcia, jako niezgodne ze skromnością i dobrym przykładem dla uczniów tudzież ze spokojnością domu surowo się zakazuje. Mający potrzebę dłuższego zabawienia, powinien wprzód opowiedzieć się seniorowi i uzyskać od niego pozwolenie.

8) Inaczej postępujący, zwłaszcza gdyby nie będąc wpuszczonym tłuc się i burzyć poważyl się, na najbliższej sesji z dyrektorami upomnianym zostanie i zapisanym w protokule (jak pod art. 14. tyt. I), a w powtórzonem przestępstwie postąpi z nim senior jak było pod art. 14. tyt. I. o niepoprawiającym się dyrektorze.

9. Winni są słuchać rozporządzeń vice-seniora, gdy ten w imieniu seniora i w zastępstwie jego da im polecenia; powinni znosić się z nim

jako też i z drugim dyrektorem, starszym, w przedmiotach karności uczniów i dostrzeżonych przez nich niesforności. Od tego bowiem wiele zależeć będzie wprawienie młodzieży w karność, posłuszeństwo, uszanowanie dla starszych, spokojność, porządek oraz całość w częściach budowli.

10) Z uchybiającym w tym względzie dyrektorem postępować będzie senior jak było pod art. 14. tyt. I.

11) Winni są między sobą dyrektorowie zachować się w zgodzie i harmonii, która wiele skutkować będzie na umysłach młodzieży. W zdarzonych nieporozumieniach udadzą się do seniora, który ich pogodzić starać się będzie dla uniknięcia mogących ztąd wyniknąć zgorzeń dla uczniów. Gdyby pogodzić się nie chcieli, senior wytacza skargę przeciw obudwom do zwierzchności szkolnej, która postąpi z nimi podług przepisów ustawy o dyrektorach.

12) Wyjeżdżając na wakacje, oddają klucze seniorowi od stancyi porządnie wyczyszczonej i opatrzonej; za powrotem zaś po wakacjach do tej wprowadzają się, jaką im senior podług art. 2. i 3. tyt. I. oznaczy.

TYTUŁ III.

O uczniach.

Uczniowie względnie klas i nauk swoich zostają w stosunkach ze zwierzchnością szkolną bezpośrednio podług brzmienia ustaw one opisujących, zaś jako mieszkańcy bursy, wedle następujących przepisów winni są zachować się.

1) Zostają pod zwierzchnim seniora tudzież pośrednim dyrektorów starszych a najbliższym swoich dyrektorów dozorem; winni są przeto posłuszeństwo i uszanowanie seniorowi tudzież dyrektorom, jak wyżej.

2) Tak po stancyach jako też po schodach, salach, gankach, na podwórzu, w kuchni, słowem wszędzie w domu zachowywać winni ochędostwo i czystość, w przeciwnym razie wystawiliby się na przestrogi, napominania i kary szkolne, chronić się i wystrzegać robienia w budowli gdziekolwiek szkody, pisania po murach, wyrzynania imion pod karą wynagrodzenia i reparacyi zrobionej szkody, a w powtórzonym razie oprócz tego i pod karą szkolną. Niemniej obowiązani są skromnie sprawać się na gankach, schodach i t. p.; uchybiających w tym względzie w stancyach dyrektorowie ich zwracają do porządku, zaś na korytarzach i t. p. słowem po za mieszkaniem należy do seniora, a do dyrektorów starszych w ich inspekcyach dozowanie.

3) Na konwokacyach z należytą skromnością i uszanowaniem zdają sprawę ze swego postępowania i sprawowania się tudzież z postępku w naukach i obyczajach.

4) Między sobą wprawiają się w obchodzenie się połączone ze zgodą i jednością, wystrzegając się kłótni, sporów i baśni, dlatego i względem czeladzi z łagodnością zachowywać się powinni, pomnąc na dobrodziejstwo fundatorów, z których łaski ta dawana im jest i opłacana posługa. Naganiać bowiem niesforność w czeladzi do samego seniora lub vice-seniora w wyręczeniu wyłącznie należy. Uczeń przeto rozumiejący się być przez nich obrażonym, ma obowiązek do seniora zanieść o to zażalenie, co i do dyrektorów w bursie mieszkających rozciąga się.

5) Artykuły 6, 7, 8, 12 z tytułu II. do nich zastosowane być mają, a mianowicie do tych, którzy do wyższych klas chodzą i nie mają dyrektorów.

6) Z rana wczas wstawać, zaczawszy od dopełnienia obowiązków religii, ochędóstwa względem siebie i pościeli, zaś z kolei co do ochędóstwa i czystości w mieszkaniu powinni oddać do kuchni we własnych naczyniach to, co by na obiad ugotowanem mieć chcieli.

7) Za daniem znaku w dzwonek bursowy zgromadzić się wszyscy i ze swymi dyrektorami (którzy odprowadzać ich do szkoły mają obowiązek) do szkół lub do kościoła, jak wypadać będzie, pójść przystojnie powinni i skromnie.

8) Danie znaku w dzwonek w południe będzie oznaką, iż mają sobie (skromnie i przyzwoicie) pójść odbierać swoje jedzenie z kuchni, podobnież wieczerzy.

9) Wieczór, gdy senior lub vice-senior rozkaże, codzien dłuższe dzwonięcie służyć będzie na znak, ażeby wszyscy uczniowie i dyrektorowie pod przewodnictwem seniora lub vice-seniora udali się do kaplicy do odmówienia litanii, tudzież »De profundis« psalmu za dusze fundatorów. Obowiązek ten z erekcyi jest niezbędny.

10) Po odbytem nabożeństwie wieczornem zachowane będzie tak nazwane silentium; bursa być powinna zamknięta. Nikt bez wiedzy i zezwolenia seniora ani wypuszczanym ani wpuszczanym już być nie powinien. Po tej chwili nie wolno chodzić już po gankach; w stancyach wszyscy zostawać powinni.

11) Mogą atoli w lecie w wieczór po gankach uczyć się głośno uczniowie i w tym tylko jednym zamiarze może im być przez dyrektorów starszych i domowych pozwolenie dane wychodzenia na ganki nawet po silentium, aby mieli ułatwione uczenie się.

12) Winni atoli zachować się skromnie, samą nawet naukę odbywać bez wrzawy, inaczej swawolujący uczniowie lub nadużywający pozwolenia, gdyby ucząc się wrzawę robili, zostaną zwracanymi do stancyj i zostanie im ścieśniona wolność proszenia o takowe pozwolenie, w domu bowiem nauki cichość i spokojność panować powinny.

nie ustawał w opuszczaniu się i nie poprawiał, Radzie wielkiej, przez tychże doniesiony i przez tę sądzony będzie.

Działo się na posiedzeniu komitetu d. 9 lipca 1821. (Podpisano) Grodzicki, Markiewicz, Szaster, Girtler, Wysocki, X. Waliczko, Tyrchowski, sekretarz komitetu. Ogólne do urządzenie senat jednomyślnie zatwierdza w Krakowie. (Podpisano) Wodzicki, Mieroszewski, sekr. jén. senatu, d. 19. lipca 1821.

ARTYKUŁY DODATKOWE

1) Urządzenie niniejsze (je ono kogo się dotyczy) senior lub vice-senior obywatel lub przy sobie obywatel każe trzy razy w rok, to jest najprzód w miesiącu października, w drugim najdalej sobie na konwo-kacy, a tytuł IV i t. d. osobno służącym, powtórę w pierwszym lub drugim sobocie postu, potocznie w pierwszym sobocie w lipcu przed wakacjami.

2) Raport o uczniach i dyktorach, ich liczbie (wyszczególnia-jąc imiona, przeważnie i t. d.) sprawozdaniu się, przesyła prorektorom i czołw z początkiem sierpnia lub końcem lipca.

3) Rektor uniwersytecki, ile razy będzie i używa tego potocznie, szyla wyśle do burzy, żądać ma prawo raportów ogólnych o stanie burzy i wszelkich wyjaśnień szczegółowych niemniej w jakowych szczególnych wyrozumianach, w czym senior winien zachować się z zupełnym postu-pektem i uszanowaniem.

4) Senior dekarzony przez prorektorów i sromobardzenie profesorów i czołw, napominany po dwakroć prywatnie, za trzecim razem, gdyby

WYKAZ

nazw osób, miejscowości i najważniejszych rzeczy.

(I w tekście i w wykazie pisownia imion własnych trzyma się ściśle rękopisu. Liczby w wykazie oznaczają strόνnice).

Actus cfr. Disputationes.
Additiones septimanales (cfr. Bursae solutio) 15, 39.
Album cfr. Matricula.
Alea, in alea ludere 23.
Alleca 39.
Antonini Summa, liber 58.
Appellatio bursariorum ad rectorem et ad totam universitatem 48, 49.
Arciszewski cfr. Herdzeszow.
Arma 23, 50, 55, 56, 57, 67.
Ars dimicatoria 55.
Artifices 50.
Audytorowie lekcij publicznych 72.
Baccalaureorum studia et promotiones 43.
Bądkowski Joannes, capitaneus Sławkoviensis 70.
Beaniae depositio 58, 59.
Bernardus de Biskupie, baccal. s. theol. et decanus fac. art., doctor et rector 26, 38.
Betcovius magister 58.
Bibliotheca bursae Jerusalem 36, 38, 57, 58.
Bilina Nicolaus, s. theol. prof. 31.
Biskup krakowski mianuje seniora bursy Jeruzalem i Filozofów 71.

Bochnenses census cfr. Percepta bursae.
Bodzantensis civitas 64.
Borek Stanislaus, can. cath. Cracov. 46.
Borovius Albertus, s. theol. doctor et professor, bursae Jerusalem provisor 71.
Borszow familia, armorum Dołęga 63.
Brzeski de Brzezcie Alexander, iur. utriusque doctor, archidiac. Zawichostensis, can. Crac., scholasticus Sandomiriensis, S. R. M. secretarius, oeconomus episc. Zadzik 70, 71.
Budkovius Mathias, senior b. Jerusalem 57.
Bursa Filozofów 71.
Bursa = collegium = contubernium = convictus, clausio bursae 24, 51, 73.
Bursa = solutio septimanalis 15, 38, 59, 67, 69, 72.
Bursarii, scholares in bursa habitantes 14, 15, 19, 20, 22, 24, 25, 31, 36, 38, 40, 49, 50, 51, 53, 59, 62 (numerus bursariorum), 65 (aetas bursariorum), 60, 72, 76—78.
Butirum 39.

- Byel de Nova Civitate Stanislaus, s. theol. doctor et prof., custos eccl. coll. s. Floriani, provisor b. Jerusalem, rector univers. 26, 41.
- Canale** inter aream et domum bursae Jerusalem 21.
- Candella cfr. Lucerna, lumen.
- Capella in bursa Jerusalem 65, 66, 69.
- Carbonista cfr. Dispensator.
- Carnes 69.
- Cartas ludere 23.
- Cernus Nicolaus, bedellus univ. Cracov. 49.
- Cesarinus Joannes, art. bacc. 59.
- Chodakowski Stanislaus, S. R. M. secretarius 61.
- Chorzy bursarze 74.
- Cistercienses 45, 46.
- Citharae 51.
- Clarae Tumbae abbas 46.
- Claves camerae, clavium perditio 33.
- Cleparz. Jacobus a Cleparz, sarcrarum literarum prof., dec. eccl. coll. s. Floriani in Cleparz, provisor bursae Jerusalem 47.
- Cleparz. Sebastianus Janeczka a Cleparz, provisor b. Jerusalem 55.
- Clerici 25.
- Cobilino Mathias de, s. theol. prof. et lector ord., rector univ. 31.
- Codex legum contubernaliu[m] 57, 58, 59.
- Coma capitis tonsa non rasa 66.
- Commemorationes benefactoru[m] 53.
- Confessio et communio 67.
- Conservatores ordinationis Zadzikovianae 69, 70.
- Consiliarii in bursa 26, 27, 66.
- Corabita[e] 62, 63.
- Cracovia Martinus de, prof., lector ordin. s. pag., provisor b. Jerusalem 38.
- Crokier a Cracovia Martinus, phil. et iurisprudentiae doctor, can. eccl. cathedr. Luceoriensis, rector univ. 51.
- Culphanus 55.
- Cultellum 18.
- Czeladź cfr. Servitores.
- Czibulski Adamus, studiosus in bursa Jerusalem habitans 56.
- Dambrowka** Joannes de, can. Cracov., provis. b. Jerusalem 31.
- Dispensator seu carbonista 15, 18, 19, 39, 59, 66, 69.
- Disputationes 16, 28, 29, 38, 52, 66.
- Dlugosch Joannes senior, can. Cracov., provis. b. Jerusalem 31.
- Dobrosielski Joannes, doctor s. theol., rector 56.
- Domus suspectae 23.
- Druzbin bona 62, 66.
- Dyrektorowie w bursach 72, 73, 75, 77.
- Dziemborski Adam, praefectus culinae episc. Zadzik 70.
- Dzwonek bursalny 77.
- Epistolarum** in bursa compositio[n]es 68.
- Erasmus a Cracovia, artium magister, abbas Clarae Tumbae, commissarius generalis provinciae Cracov. ordinis Cisterciensis, conservator privilegioru[m] univ. Crac. 47.
- Exercitia matutina et serotina 16.
- Exercitia: compositiones orationu[m] et epistolaru[m] 68.
- Expensa bursae 69.
- Fabrica** bursae 67.
- Falkowski Andreas, archidiaconus Lublin., S. R. M. secretarius 70.
- Fornax 22.
- Fundatio pontificiana et novodvorsiana 59.
- Fundusze bursy cfr. Percepta.
- Furta in bursa commissa 32.
- Gamracis** Petrus de, episc. Crac., cancell. univ. Crac. 46.
- Gaszowycz Petrus med. doc. 31.
- Germaki vestes 55.
- Girtler 80.
- Gladii lignei 57.
- Glinski Gaspar de armis Slepowron, possessor villae Ziewanice 63.

- Golenioviensia bona 61, 62.
 Gregerowicz Sigismundus, s. theol. prof., eccl. coll. s. Floriani can., procurator univ. Cracov. 71.
 Grodzicki 80.
 Grzimala Andreas de Posnania, magister, decret. bacc. 14.
 Gwiazdowski Jacobus, notarius publicus 49.
Habitationes studiosorum in urbe 50.
 Herbesth Joannes, studiosus in bursa Jerusalem 56.
 Herdzeszow Jacobus de (Arciszewski, iuris pontificii doctor, can. cath. Cracov.), rector univ. 42, 43.
 Hilkusch Joannes de, magister, decanus facul. artium 14.
 Homicidia 31.
Hizensis civitas 64.
Jedzenie cfr. Tabula.
 Jelita, heredes de armis Jelita, possessores villae Romiszowice 63.
 Juditium bursale (cfr. Konwokacye) 25, 26, 27, 66.
Kaczkowski Albertus, Lipovecensis capitaneus 70.
 Kawieczki Stanislaus, marschalcus curiae episc. Zadzik 70.
 Kazanowski Nicolaus, consul Cracov. 56.
 Kiełcensis ecclesia 64.
 Kleparz cfr. Cleparz.
 Kochanowski, nobilis studiosus in bursa Jerusalem 57.
 Kołackowski Jacobus de Konary, can. Crac. 70.
 Konwokacye (cfr. Juditium bursale) 73, 76.
 Korzbog Joannes, can. cath. Cracov. 55.
 Krajewski, archidiaconus cath. Crac. 55.
 Kraszinski Franciscus, can. cath. Cracov. 55.
 Kretkowski Erasmus, officialis gener. Cracov. olim 70.
 Krokier cfr. Crokier.
 Ktunski, actor officii rectoralis 60.
 Kucharka 72.
Labyszyn Andreas de, s. paginae prof., provisor b. Jerusalem 34.
 Lanckorunski Nicolaus, can. Cracov. 70.
 Lapis lavatorii seu lapis, super quo lavatorium pendet 21.
 Łascensis ecclesia; Ł. praepositus 63, 64.
 Łasko oppidum 64.
 Lathoschin Joannes de, can. Crac., prov. b. Jerusalem 32.
 Latinus sermo 68.
 Lectiones audiendae 26.
 » sententiarum 16.
 Legumina 39, 58, 69.
 Leopoliensis Joannes, can. eccl. coll. s. Floriani in Cleparz 56.
 Liber statutorum cfr. Codex.
 Ligna 39.
 Liquostratum 22.
 Litaniae 66, 67, 77.
 Łowicki Joannes, castell. Innovladislaviensis 62.
 Lucerna, lumen 21, 22.
Markiewicz 80.
 Matricula bursariorum 35, 58, 59.
 » universitatis 42, 58, 65.
 Mensa cfr. Tabula.
 Mieroszewski Albertus, praefectus stabuli episc. Zadzik 70.
 Mieroszewski, sekretarz Senatu rządzącego m. Krakowa 80.
 Mikołajewski Albertus, praef. stabuli episc. Zadzik 70.
 Missae 16, 52, 64, 66, 67, 68, 77.
 Mulieres inhonestae 23.
 Myrzynez Arnolphus, decr. doctor 31.
 Myskowsky Georgius, archidiaconus cath. Cracov. 46.
Nerwicz Joannes Carolus, utriusque iuris doctor, can. Wisliensis 70.
 Nikolajewski Andreas, praef. stabuli episc. Zadzik 70.
 Noskowski Andrzej, biskup płocki 71.
 Novicampianus Gregorius, magister, coll. minor, senior b. Jerusalem 54.

- Nowina, heredes de armis N. 63.
Obiad cfr. Tabula.
 Obrębski Sigismundus, doctor, can. eccl. coll. s. Floriani 56.
 Olesnicki Andreas, castell. Sandecensis, tutor et defensor b. Jerusalem 34.
 Olesnicki Sbigneus, episc. Crac., card. t. s. Prisca, cancell. univ. Cracov., fundator et dotator b. Jerusalem 14, 61, 71.
 Opatovius Adamus, s. theol. doctor et prof., can. Crac. coll. maioris 70, 71.
 Opłaty cfr. Bursae solutio.
 Oratiuncularum in bursa compositiones 68.
 Ordinatio Zadzikoviana 60.
Paczek Martinus, Jangrotensis capitaneus, S. R. M. secretarius 70.
 Padnievius Philippus, episc. Cracov. 55.
 Percepta bursae 34, 35, 55, 69, 72.
 Personae extraneae in bursa 22.
 Piscēs 69.
 Pniewy Albertus de, magister 38.
 Podoski Lucas, can. cath. Cracov. 55.
 Polonica lingua = plebis lingua 68.
 Ponentes, qui vocantur 58, 69.
 Praeceptores privati 50.
 Praepositura, praepositus 15, 19, 43, 46.
 Propinae 54, 58, 59.
 Prorektorowie liceów 72, 74.
 Protokoły, jakie senior prowadzi 73.
 Proventus cfr. Percepta.
 Provisor bursae Jerusalem 34, 35, 39, 48, 69.
 Przeclawski Andreas, scholasticus Cracov. 55, 56.
 Przeramb. villa 63.
 Ptaszynski Jacobus, phil. doctor, notarius public. actorum capituli eccles. cath. et off. rectoratus univ. Crac., plebanus 59, 60.
Racziasz Martinus, senior b. Jerusalem, coll. min. 53.
 Refectiones 55, 59, 67, 68.
 Reparacye w bursie 39, 72.
 Reverenda cfr. vestitus 55.
 Romiszowice villa 63.
 Rudzki, nobilis, studiosus bursae Jerusalem 57.
 Rzekta bona 62, 66.
Sacerdos in bursa Jerusalem 64.
 Saltus 51.
 Sanspaw Mathias, s. theol. prof. 31.
 Sartores in bursa Jerusalem 55, 56, 57.
 Scacos ludere 23.
 Schadek, oppidum 64.
 Schamotuli Albertus, bedellus univ. Cracov. 49.
 Schanok Joannes a, artium et iuris pontificii doctor, prof., praep., eccl. s. Nicolai extra muros Crac., rector univ. 50.
 Schidlow Jacobus de, magister, senior b. Jerusalem, s. pag. prof., artium et decr. doctor, custos eccl. coll. s. Floriani in Cleparz, rector univ. 33, 37.
 Scutella 18.
 Senatus urbis Cracov. 50, 71.
 Senior bursae Jerusalem 25, 31, 36, 38, 39, 48, 52, 53, 54, 69, 71, 74.
 Sermo latinus 44.
 Servitores 27, 28, 29, 30, 69, 77, 78.
 Skawina Joannes de, decr. doctor, 38.
 Sławkoviensis capitaneus cfr. Bądkowski.
 Smieszkowicz Laurentius, phil. et med. doctor 70.
 Smolicki Paulus Stanislaus, s. theol. doctor, capell. episc. Zadzik. 70.
 Snyna Bartholomaeus de, decr. doctor 38.
 Spinek Laurentius Franciscus, can. Scarbimiriensis, notar. actorum episc. Zadzik 70.

- Stanczowicze Joannes, s. theol. prof. 37.
- Stargardia Andreas, magister, b. Jerusalem senior 14.
- Statuta bursarum interpretaatur et condit univ. 46.
- Statuta teneantur 50.
- Sthawissin Gregorius a, s. literarum prof., cust. eccl. coll. divi Floriani in Cleparz, rector univ. 45, 46.
- Stoinski, nobilis, studiosus b. Jerusalem 57.
- Syradia oppidum 64.
- Swierzenski Albertus, aulicus episc. Zadzik 70.
- Swyradzice Stanislaus de, can. offic. Cracov. gen. 31.
- Symbola cfr. Bursae solutio.
- Szarnowski Albertus, vexillifer Łancieniensi 62.
- Szaster 80.
- Szczegniowiensia, Sycgniowiensia bona 61, 62.
- Tabernae** 23.
- Tabula = mensa 16, 17, 18, 19, 42, 45, 46, 48, 58, 59, 65, 66, 67, 68, 69, 77.
- Talare 18.
- Tarnowski Joannes, archidiaconus Cracov., Wladislaviensis et Warsaviensis canon., S. R. M. secretarius 70.
- Tercyan 18, 72.
- Testimonium studiorum 68.
- Thomae divi liber 58.
- Turobojski Jacobus, s. theol. licenc., decan. eccl. coll. s. Floriani in Cleparz, provisor b. Jerusalem 57.
- Tworzianski Petrus, capit. Ustienisis 70.
- Tworzianski Severinus, vlodarius Sandecen. 70.
- Tyrchowski 80.
- Warszycki** Stanislaus, palatinus generalis Masoviae. 61.
- Wawrzencyce 70.
- Vendrogowsky Albertus, magister, senior b. Jerusalem 48.
- Vestitus 14, 16, 17, 22, 32, 43, 50, 55, 56, 57, 66.
- Vice-senior 73, 75.
- Vice-capitaneus Cracoviensis 50.
- Vigiliae 16, 17, 28, 40, 52, 65, 66, 67, 77.
- Wisniowicz Helena de, uxor Stanislai Warszycki 61.
- Wizytorowie mieszkań w burisie 74.
- Włodzisławy Joannes de, decr. doct. 38.
- Wodzicki, prezes Senatu rządzącego m. Krakowa 80.
- Wojenski Mathias, med. doctor et prof., univ. rector 70, 71.
- Wysocki 80.
- Wyszoka Joannes de, rector univ. 35.
- Zadzik** Jacobus, episc. Cracov., dux Severiae 60, 61, 62 (duae sorores), 68, 71.
- Ziewanice in pal. Łancieniensi 63.

SPIS CHRONOLOGICZNY DOKUMENTÓW.

	Str.
Wstęp	3
I. Statuta collegii Jerusalem, a. d. 1456	14
II. De seniore, a. d. 1468	30
III. Statutum de compescendis insolentiis et divagationibus suppositorum universitatis, a. d. 1492	31
IV. Statutum factum in provisoratu Joannis de Lathoschin, can. Cracov., c. 1494	32
V. Conclusa per universitatem de bursa Jerusalem, a. d. 1495	33
VI. Statuta facta in rectoratu magistri Joannis de Wyszoka, a. d. 1498	37
VII. Statutum novum de praepositione magistrorum, bacca- laureorum et studentium collegium Jerusalem inhabitan- tium a. d. 1509	41
VIII. Statuta edita in rectoratu Jacobi de Herdzeszow, a. d. 1533	42
IX. Declaratio statuti bursae Hierusalem de locatione ad men- sam facta in rectoratu Gregorii a Sthawissin, a. d. 1539	45
X. Statutum novum rationem praepositurae et locationem ad mensam sacerdotum, diaconorum et subdiaconorum com- plectens, a. d. 1539	46
XI. Actus declarationis statuti de et super portione capienda senioris contubernii Jerusalem, a. d. 1552	48
XII. Contra rebelles studiosos, a. d. 1552	49
XIII. Ad reprimendam studiosorum et contubernalem licentiam conclusiones noviter per totam universitatem decretae, a. d. 1559	51
XIV. De electione Minoris Collegae in senioratum bursae Jeru- salem, a. d. 1559	53
XV. De propinis seniorum in contuberniis, a. d. 1560	54
XVI. De accusationibus studentium bursae Jerusalem contra provisorem, a. d. 1566	55
XVII. Statuta in toto servanda, a. d. 1566	56
XVIII. Sententia rectoris studii univ. Cracov. in causa commu- nitatis bursae Hierusalem contra eiusdem bursae senio- rem lata, a. d. 1619	57
XIX. Ordinatio Zadzikoviana, a. d. 1640	60
XX. Urządzenie wewnętrzne burs Jeruzalem i Filozofów, 1821	71
Wykaz nazw osób, miejscowości i najważniejszych rzeczy . . .	81

